

”

SUNAN AN-NABI

Charakter i zwyczaje Proroka Muhammada ﷺ

“

Allamah Sajjid Muhammad Husejn Tabataba'i

SUNAN AN-NABI

**Charakter i zwyczaje
Proroka Muhammada**

wyboru dokonał:

**Allamah Sajjid Muhammad
Husejn Tabataba'i**

Tłumaczenie

Arkadiusz Miernik

**THE WORLD FEDERATION OF KSIMC
STOWARZYSZENIE JEDNOŚCI MUZUŁMAŃSKIEJ**

2022

© Copyright **The World Federation of KSIMC**
Stowarzyszenie Jedności Muzułmańskiej
Bydgoszcz 2022

www.world-federation.org
www.al-islam.org/pl
www.shiapoland.com

Korekta:
Jolanta Kunicka

Nadzór wydawniczy:
Rafał Berger
Mahmud Taha Żuk

Projekt okładki:
Xalil Mammadov

Skład:
Hanna Wiśniewska

Druk:
Poligrafia Magenta S.C.
Bydgoszcz

Wydano dzięki:
The World Federation of Khoja Shia Ithna-Asheri Muslim Communities
Registered Charity in the UK No. 282303
The World Federation is an NGO in Special Consultative Status
with the Economic and Social Council (ECOSOC) of the United Nations
Islamic Centre, Wood Lane, Stanmore, Middlesex, United Kingdom, HA7 4LQ
www.world-federation.org

THE WORLD
FEDERATION
OF KHOJA SHIA ITHNA-ASHERI MUSLIM COMMUNITIES

ISBN 978-83-964522-1-4

Wstęp

Każdy, kto szuka Boga, wierzy w Dzień Sądu i zwraca się do Boga, ma piękny przykład w Wysłanniku. (Koran 33:21¹)

Najlepszym jednak przykładem jest Wysłannik Boga, a najlepszym ze stworzeń w oczach Boga jest ten, kto podąża w jego ślady. Brał bardzo mało z tego świata i nie rozglądał się za jego przyjemnościami. Jadł bardzo mało i zazwyczaj bywał głodny. Oferowano mu cały świat, on jednak go nie przyjął. Nienawidził wszystkiego, czego nienawidzi Bóg i uważał za niegodne wszystko, co niegodne było w oczach Pana. My jednak często kochamy to, czego nie znosił Prorok i Bóg, oddalając się od nich wielce. (...) Podążajcie więc w jego ślady, czerpcie nauki z jego życia, aby uchronić się od nieszczęścia. Bóg uczynił go znakiem przypominającym o Dniu Sądu, przekazującym dobrą nowinę o raju i ostrzegającym przed karą. Opuścił on ten świat głodny, wkroczył jednak w życie wieczne bezpieczny. Nie wybudował nawet dla siebie domu, był jednak szczęśliwy, odchodząc do domu, w którym pozostanie na wieki. Jakże wspaniały jest Bóg, który pozostawił nam taki piękny przykład do naśladowania. (Imam ,Ali, Nahdż al-Balagha, chutba 160)

Z radością oddajemy w ręce polskiego Czytelnika następną książkę będącą wyborem hadisów, które dla muzułmanów są źródłem religijnej inspiracji, postaw i jednocześnie wskazówką dla godnego przeżywania każdego dnia swojego życia.

¹ Wersety z Koranu przytoczone w książce pochodzą z: Koran, Stowarzyszenie Jedności Muzułmańskiej, The World Federation of Khoja Shia Ithna-Asheri Muslim Communities, Warszawa 2021 (przekład Rafał Berger)

Allamah Sajjid Muhammad Husejn Tabataba'i, autor książki (a właściwie autor tego zestawienia hadisów) to jeden z istotniejszych uczonych islamu szyickiego XX wieku.

Jest szczególnie ceniony za dwudziestotomowy komentarz do Koranu pt. „Tafsir al-Mizan”, który stworzył w latach 1954 – 1972, a także za wkład w ożywienie zainteresowania filozofią w szyickich seminariach. W dziedzinie filozofii najważniejszym jego dziełem jest „Usul-i falsafeh va raveshe-e-realism” (Zasady filozofii i metoda realizmu), które zostało wydane w pięciu tomach z objaśnieniami i komentarzem Mortezy Motahhari'ego (którego podobnie jak Muhammada Beheshti'ego, Mohammada Mofatteha, Seyyed Hosseina Nasr'a i Hassana Hassanzadeha Amoli'ego zalicza się do uczniów Tabata'i'ego).

Muhammad Husejn Tabataba'i urodził się w 1903 roku w wiosce Szadabad niedaleko Tabrizu. Ojca stracił w wieku 5 lat, a matkę - kiedy miał lat 9. Jego wychowaniem zajął się wuj.

Po odbyciu podstawowej edukacji religijnej w Iranie, rozpoczął naukę w seminarium w Nadżafie (Irak), gdzie studiował pod okiem takich wielkich szyickich uczonych jak: Mirza Husejn Na'ini, Aja-tollah Isfahani, Ajatollah Ali Irwani i Ajatollah Mirza Ali Asghar.

To właśnie w Nadżafie opracował i wydał niniejszą książkę (około roku 1929).

Mimo osiągnięcia poziomu idżtihadu, nie chciał zostać mardża taqlid, dlatego że jego główne zainteresowania religijne i naukowe nie dotyczyły bowiem tylko prawa, ale także tafsiru, filozofii i duchowości. Wielki wpływ wywarł na niego jego starszy kuzyn Ajatollah Mirza Ali Qadhi Tabataba'i (zm. 1947), mistyk będący jego duchowym mentorem, który nie tylko rozbudził jego zainteresowanie gnostycyzmem, ale też wprowadził go w świat praktycznego mistycyzmu.

W późniejszych latach Ajatollah często prowadził sesje dyskusyjne z Henrym Corbinem i Seyyed Hossein Nasrem, w których omawiano nie tylko klasyczne teksty boskiej mądrości i gnozy, ale także wszelkie zagadnienia dotyczące tego, co Nasr nazywa „gnozą

porównawczą”. Omawiano „święte teksty” głównych religii świata, zawierające mistyczne i gnostyczne nauki, takie jak Upaniszady, Tao Te Ching czy Ewangelię Jana. Były one porównywane z sufizmem oraz z islamskimi doktrynami gnostycznymi.

W 1935 roku M.H. Tabatabai wrócił do Iranu, początkowo do Tabrizu, ale w 1946 zamieszkał w Qum, gdzie pozostał do końca życia. Zmarł w 1981 roku.

„Sunan” to liczba mnoga od słowa „sunna”. Tytuł „Sunan al-Nabi” oznacza zatem „Zwyczaj Proroka”. Pamiętać należy o tym, że sunna Proroka (s) to w islamie coś więcej niż zwyczaj, gdyż osiąga ona pewien poziom autorytatywności.

Sunna nazywamy zarówno ogół przykładów/zachowań/zwyczajów/wypowiedzi Proroka (dlatego też innym znaczeniem słowa sunna jest ogół hadisów opisujących te zachowania i cytujących jego wypowiedzi), jak również „sunna” nazywamy każdy konkretny przykład z życia Proroka, mówimy na przykład, że „używanie perfum jest sunną Proroka (s)”.

Oczywiście nie każdy czyn Proroka ma być, czy też może być, naśladowany. Jako osoba wybrana do misji prorockiej miał zarówno prawa jak i obowiązki, które dotyczyły tylko jego. Wiele z jego zachowań, praktyk i zwyczajów wynikało po prostu z okoliczności i kontekstu historycznego, w którym przyszło mu żyć. Jednak muzułmanie starają się go nabożnie naśladować we wszelkich aspektach swojego życia, stąd taka skrupulatność w zachowywaniu i spisywaniu nawet dość trywialnych, codziennych aspektów życia Proroka Muhammada (s). Nabożny stosunek do jego osoby tłumaczy także drobiazgowość, jaką muzułmanie zachowywali w opisie jego wyglądu (nawet nieistotnych detali), co widać w niniejszej książce.

Ajatollah Tabataba'i sięga tu do różnych źródeł - chociaż większość przekazów pochodzi ze źródeł jego własnej szkoły - szyizmu imamickiego - to jednak korzysta też np. z ismailickiego kompendium pt. „Da'aim al-Islam” jak i z prac takich wybitnych autorów sunnickich jak Al-Sujuti i Al-Ghazzali.

Kiedy w roku 1970 Muhammad Hadi al-Fiqhi dokonał tłumaczenia niniejszej książki na język perski, w ścisłej współpracy z autorem, dodał wiele hadisów, których nie było w oryginale. Dodał je zarówno do każdego z rozdziałów, a także dodał rozdział o pielgrzymce (Hadżdż) oraz krótkie, końcowe addendum.

Arkadiusz Miernik, tłumacz książki na język polski, włączył część z tych dodatkowych hadisów do niniejszego wydania, jednocześnie pomijając niektóre hadisy, szczególnie te zawierające powtórzenia. Pomiął także łańcuchy przekazu hadisów, pozostawiając jedynie samą ich treść.

Dla większej przejrzystości tekstu tradycyjne pozdrowienie „pokój z nim”, po wymienieniu imienia Proroka lub dwunastu imamów, ograniczono tylko do pierwszego pojawienia się tych imion.

Rafał Berger
Stowarzyszenie Jedności Muzułmańskiej

SUNAN AN-NABI

Charakter i zwyczaje Proroka Muhammada (s)

Allamah Sajjid Muhammad Husejn Tabataba'i

Rozdział 1: Charakter i cechy moralne Proroka

1. Al-Tirmidhi w swym dziele al-Szama'il, al-Tabari w swym al-Ta-rich, al-Zamachsari w al-Fa'iq i al-Fattal w al-Raudha przekazali szereg tradycji na temat cech Proroka, pokój z nim, według których był on podziwiany ze względu na swą moralność, ciesząc się estymą w oczach ludzi ze względu na swe godne zachowanie. Przekazali oni, że jego twarz lśniła jak pełnia księżyca, będąc koloru jasnobiałego z domieszką czerwieni. Nie był ani szczupły, ani otyły, jego fizjonomia była zaś przyjemna dla oka. Białka jego oczu były intensywnie białe, źrenice zaś intensywnie czarne. Miał długie, wąskie brwi, proporcjonalne rysy twarzy i był średniego wzrostu.

Miał szerokie czoło, lekko uniesiony nos, jego oczy bywały lekko zaczerwienione, brwi jego były blisko siebie. Miał szerokie przedramiona oraz ramiona, silne dłonie i dość duże stopy. Miał długie ręce, gęstą brodę, pełne wąsy, mieszaną czarnych i białych włosów, jasnobiałe zęby, proste włosy, drobną linię owłosienia biegnącą od środka klatki piersiowej do pępka i proporcjonalne ciało z szeroką klatką piersiową. Miał długie palce, dość kościste pięty i krótki podbródek.

Jego szerokie dłonie zawsze pachniały perfumami. Kroczył pewnym choć skromnym krokiem. Kiedy się uśmiechał, przez krótki moment widać było jego zęby, po czym zamykał usta. Był przystojny, miał dobre maniery i przyjazne usposobienie. Kiedy zwracał

cał się ku ludziom, mieli wrażenie, że jego twarz jest jak jasna lampa, a kropelki potu na jego twarzy są jak perły. Pachniał lepiej niż piżmo. Między łopatkami widniał znak jego proroctwa.

2. Kiedy Prorok chciał obrócić się, by coś zobaczyć, obracał całe swe ciało, a nie tylko głowę.

3. Golenie Proroka były szczupłe.

4. Po bokach brody oraz na podbródku Prorok miał siwe włosy.

5. Umm Hani powiedziała: Widziałam, że Prorok miał we włosach cztery loki. Ibn Szahr Aszub powiedział: W rzeczywistości miał dwa loki, naśladując w ten sposób tradycję rozpoczętą przez jego pradziadka, Haszima.

6. Anas powiedział: Na głowie i brodzie Proroka naliczyłem się czternastu siwych włosów.

7. Inni utrzymywali, że było tych włosów siedemnaście.

8. Ibn 'Umar powiedział: Jego oznaką starości było około dwadzieścia siwych włosów.

9. Al-Bara' ibn 'Azib powiedział: Włosy sięgały mu do ramion.

10. Anas powiedział: Jego włosy były za jego uszami.

11. 'A'isza powiedziała: Jego włosy sięgały poza uszy, ale nie aż do ramion.

12. Gdziekolwiek przechodził Prorok, wszyscy wiedzieli, że tam był ze względu na przyjemny zapach. Kiedy gdzieś przechodził, kłaniały się przed nim nawet kamienie i drzewa.

13. Prorok powiedział: Oczy nas, proroków, śpią, ale nie śpią nasze serca, podczas snu widzimy wszystko wokół nas.

14. Jednym ze znaków jego proroctwa było znamię znajdujące się między jego łopatkami.

15. Jego cień nie padał na ziemię.

16. Abi al-Hasan, pokój z nim, powiedział, że kiedy ‘Ali ibn al-Husejn, pokój z nim, recytował Koran i ktoś przechodził koło niego, to niemal mdlał, słysząc piękno jego głosu. Kiedy Prorok recytował Koran podczas modlitwy, dostosowywał swój głos tak, by ludzie byli w stanie go słuchać.

17. Hind ibn Abi Halah powiedział: Wysłannik Boga był powszechnie podziwiany. Jego twarz lśniła jak pełnia księżyca. Był średniego wzrostu i miał lekko faliste włosy sięgające za uszy. Miał jasną karnację, szerokie czoło, długie wąskie brwi będące blisko siebie, ale nie złączone, a pomiędzy nimi miał żyłkę, która stawała się widoczna, gdy był rozgniewany. Zawsze miało się wrażenie, że emanuje z niego światło.

Jego broda była krótka i gęsta, a jego policzki gładkie i dość szerokie. Jego ciało było proporcjonalne, a klatka piersiowa była tego samego rozmiaru co brzuch. Miał szerokie ramiona i gładki tors, z wyjątkiem linii owłosienia biegnącej od klatki piersiowej do pępka. Miał jednak owłosienie na przedramionach, ramionach i górnej części klatki piersiowej.

Najczęściej opuszczał wzrok i rzucał na ludzi krótkie spojrzenia. Zawsze jako pierwszy pozdrawiał każdego, kogo spotykał. Często widać było na jego twarzy smutek i zawsze wyglądał, jakby się nad czymś głęboko zastanawiał. Często zachowywał milczenie, nigdy nie mówił, kiedy nie było żadnej potrzeby. Kiedy mówił, czynił to z wielką elokwencją, mówił zwięźle i na temat, bez zbędnej gadaniny ale nie pomijając żadnych istotnych szczegółów. Przemawiał spokojnie i nigdy nie był niegrzeczny ani obraźliwy. Nigdy na nic nie narzekał, nawet najmniejsze rzeczy uważał za błogosławieństwa. Nigdy nie krytykował ani nie chwalił jedzenia, po prostu jadł to, co miał. Nigdy nie złościł go ten świat i jego rozczarowania, gniewał się jednak zawsze, kiedy łamane były czyjeś prawa, zmieniał się wtedy nie do poznania i nie ustawał, póki nie pomógł takiej osobie.

Kiedy na coś wskazywał, czynił to całą dłonią, a kiedy był zaskoczony, wyrażał to, zwracając spód swych dłoni ku górze. Kiedy

przemawiał, złączał swe dłonie, lekko uderzając spodem prawej dłoni o grzbiet lewego kciuka. Kiedy był rozgniewany, odwracał swą twarz, a kiedy coś go irytowało, patrzył w dół. Śmiech wyrażał najczęściej uśmiechem ukazującym jego zęby.

Imam Husejn, pokój z nim, powiedział: Spytałem mojego ojca o sposób zachowania Proroka, a on odrzekł: Kiedy wracał do domu, dzielił swój czas między czasem dla Boga, czasem dla rodziny i czasem dla siebie. Swój czas dzielił między sobą a innymi ludźmi, spędzając jego część ze swymi najbliższymi towarzyszami, a część z ogółem ludzi. Dla niego samego zostawało niewiele czasu. Spędzając czas z ludźmi, szczególną uwagę zwracał na tych, którzy wykazywali się największą pobożnością. Ludzie przychodzili do niego z różnymi potrzebami, zajmował się więc głównie pomaganiem im. Pytał ich o ich społeczności i udzielał porad, dodając: „Przekażcie to tym, którzy są tu nieobecni i przekazujcie mi pytania i potrzeby tych, którzy nie są w stanie do mnie przyjść. W Dniu Sądu Bóg umocni tych, którzy zanoszą potrzeby ludzi nie będących w stanie ich wyrazić do ludzi, którzy mogą je zaspokoić”. Ludzie przychodzili do niego po mądrość i wiedzę, a po ich otrzymaniu opuszczali jego towarzystwo, by przekazać je innym.

Przebywając poza domem, przemawiał tylko wtedy, gdy wymagała tego sytuacja, był jednak dla wszystkich przystępny i nikogo nie alienował. W każdej społeczności rozpoznawał ludzi z autorytetem i powierzał im pieczę nad wszystkimi sprawami tej społeczności. Bardzo uważał, by nikogo nie urazić. Zawsze pytał ludzi o to, jak ma się ich rodzina i sąsiedzi. Zawsze chwalił dobre uczynki ludzi i zniechęcał ich do złych czynów. We wszystkim zachowywał umiar. Nigdy nie zaniedbywał ludzi, a ci, którzy często wokół niego przebywali, przekazywali jego porady innym i byli im pomocni, zyskując w jego oczach.

Za każdym razem, kiedy wstawał lub siadał, wspominał imię Boga. Nigdy nie rezerwował miejsca tylko dla siebie i przestrzegał przed tym innych. Kiedy zjawiał się na jakimkolwiek zgromadzeniu, siadał tam, gdzie było wolne miejsce i nauczał innych, by robili to

samo. Dawał szansę zwrócenia się do niego każdemu, bez faworyzowania nikogo. Kiedy ktoś dosiadał się do niego, on siedział z tą osobą aż do jej odejścia. Dawał ludziom to, o co prosili, a kiedy tego nie miał, oferował im przynajmniej dobre słowo. Traktował ludzi tak, że oni traktowali go jak ojca. Spotkania z nim opierały się na cierpliwości, szacunku, uczciwości i zaufaniu. Nikt nie unosił podczas nich swego głosu i nie miał złych zamiarów. Jeśli ktoś powiedział lub zrobił podczas spotkania z nim coś głupiego, pozostawało to między jego uczestnikami. Spotkania te były pełne szacunku dla starszych, miłosierdzia dla młodych, życzliwości dla potrzebujących i gościnności dla przybyszy.

Wobec tych, którzy przebywali w jego towarzystwie, zawsze był radosny, przystępny i łagodny. Nigdy nie był szorstki ani niemiły. Nigdy nie śmiał się głośno, nie mówił nic nieprzyzwoitego, nie doszukiwał się w ludziach win ani nikomu nie schlebiał. Jeśli coś mu się nie podobało, wyrażał to w grzeczny sposób. Unikał kłótni, niepotrzebnej gadaniny oraz mówienia o tym, co go nie dotyczyło. Nie strofował ludzi, nie czynił im wyrzutów i nie doszukiwał się w nich wad. Mówił tylko to, co byłoby nagrodzone przez Boga. Ludzie słuchali go z uwagą i mówili dopiero, kiedy skończył, nie kłócąc się między sobą i dając innym szansę zabrania głosu. Śmiał się razem z ludźmi i wyrażał zdziwienie, kiedy i oni byli zdziwieni. Był cierpliwy w obliczu nieuprzejmości ze strony niektórych przybyszy, nawet w obliczu obiekcji niektórych jego towarzyszy. Często mawiał: „jeśli widzisz kogoś w potrzebie, pomóż mu”. Nie przyjmował od ludzi zbędnych pochwał. Nie przerywał nikomu, kto akurat przemawiał, chyba że taka osoba mówiła bardzo długo, wtedy taktownie prosił ją o przerwę lub dawał jej znać, wstając.

Jego milczenie oparte było o cztery rzeczy: cierpliwość, uważność, rozwagę i kontemplację. Kiedy milczał z rozwagi, chciał dać wszystkim równą szansę zabrania głosu. Czasem milczał kontemplując nad tym, co przemija a co pozostaje. Był cierpliwy i wytrwały, nic nie wytrącało go z równowagi. Był uważny w dobrych uczynkach, tak by ludzie je naśladowali, oraz w unikaniu złych uczynków, tak

by ludzie również ich unikali. Bardzo zważał na to, by podejmować jak najlepsze decyzje dla całej wspólnoty, czyniąc tylko to, co skutkuje dobrem w tym świecie i w życiu wiecznym.

18. Prorok miał karnację jasną niczym perła, chodząc pochylał się nieco do przodu, pachniał lepiej niż piżmo, a jego dłoń była w dotyku bardziej gładka niż jedwab.

19. Kiedy coś radowało Proroka, jego twarz lśniła jak pełnia księżyca.

20. al-Ghazalī napisał w *al-Ihja*: Miał on niezwykłą elokwencję, dykcję i przyjemną mowę. Mawiał czasem, że jest najbardziej elokwentnym z Arabów. Ludzie w Raju mówić będą jego dialektem. Mówił zwięźle, tyle ile należy i robił przerwy pozwalające słuchaczowi zrozumieć i zapamiętać jego słowa. Jego głos był zdecydowany, ale i pełen melodii.

21. ‘A’isha powiedziała kiedyś Prorokowi, że weszła do toalety po tym, jak on z niej wyszedł i czuła jedynie zapach piżma, na co on odparł, że ciała proroków mają w sobie niebiańskiego ducha i to co z nich wychodzi, jest natychmiast pochłaniane przez ziemię.

22. Prorok powiedział: Kiedy Bóg stworzył Rozum, powiedział do niego: „Podejdz”. Kiedy podszedł, On powiedział: „Zawróć”. Rozum zawrócił. Wtedy Bóg powiedział: „Nie stworzyłem niczego bardziej ukochanego przez mnie niż ty”. Bóg dał dziewięćdziesiąt dziewięć części rozumu Muhammadowi, a pozostałe części reszcie swoich sług.

23. Imam ‘Ali, pokój z nim, powiedział, że słyszał następujące słowa Proroka: Zostałem przysłany przez Boga z najczystszym i najlepszym charakterem.

24. Imam al-Sadiq, pokój z nim, powiedział: Bóg wyróżnił swego Proroka szlachetnym charakterem, sprawdźcie więc, ile z tego charakteru macie w sobie i pragnijcie mieć go więcej. Sprawdzianowi poddane zostaną dziesięć rzeczy: wasza pewność, zadowole-

nie z tego, co macie, cierpliwość, wdzięczność, wytrwałość, dobre maniere, hojność, honor, odwaga i bohaterstwo.

25. Anas powiedział: Prorok był najodważniejszym, najhojniejszym i najbardziej życzliwym ze wszystkich ludzi. Pewnej nocy ludzie Medyny usłyszeli głośny hałas, który ich przestraszył, wyszli więc, by zobaczyć skąd dochodził i zobaczyli Proroka, który jako pierwszy sprawdził już, co się stało, był on na wierzchołku i miał przy sobie miecz i zapewnił ludzi, że nie ma się czego obawiać.

26. Imam 'Ali powiedział: Na polu bitwy, kiedy dwie strony szarżowały na siebie, zgromadziliśmy się przy Proroku, nikt bowiem nie był bliżej wroga niż on.

27. Abi Sa'id al-Chudri powiedział: Prorok był bardziej nieśmiały niż młoda dziewczyna za zasłoną. Gdy coś mu się jednak nie podobało, widzieliśmy to na jego twarzy.

28. Imam Sadiq powiedział: Bądź cierpliwy we wszystkich swoich sprawach, Bóg wysłał bowiem Muhammada i nakazał mu cierpliwość, mówiąc: **Znoś cierpliwie to, co mówią. Odsuwaj się od nich odchodząc z godnością. Pozostaw Mnie samego z tymi, którzy uznają to za kłamstwo i tkwią w dobrobycie. Daj im trochę czasu.** (Koran, 73:10-11). Powiedział również: **Zło odrzucaj dobrem. Dzięki temu twój wróg może stać się twoim najlepszym przyjacielem. Nikt nie może tego osiągnąć, poza tymi, którzy są wytrwali. Nikt nie może tego osiągnąć, z wyjątkiem tych, którzy są obdarzeni szlachetnością.** (Koran, 41:34-35). Był on więc cierpliwy, aż go nie zniesławiono, oskarżając o poważne występki. Bóg objawił mu więc: **My wiemy, że sprawia ci przykrość, gdy słyszysz, co oni mówią. Ty jednak głoś chwałę swego Pana i bądź wśród tych, którzy głęboko się przed Nim kłaniają.** (Koran, 15:97-98). Nazwali go następnie kłamcą i kontynuowali swe oskarżenia, Bóg objawił więc: **Wiemy, że to, co oni mówią, bardzo cię zasmuca. Ale to nie ciebie oni odrzucają, ale jako niesprawiedliwi odrzucają znaki Boga. Odrzucano już proro-**

ków przed tobą. a oni nie zwracając uwagi na to, że ich odrzucono, że ich prześladowano, byli cierpliwi, aż nadeszła Nasza pomoc. Nikt nie może zmienić słów Boga, z pewnością znasz dzieje proroków. (Koran, 6:33-34). Prorok pozostawał cierpliwy, kiedy wspominał o Bogu, nazywali go jednak kłamcą. Powiedział więc: „Zachowywałem cierpliwość, kiedy chodziło o mnie, moją rodzinę i reputację, nie mam jednak cierpliwości, kiedy chodzi o mego Pana”. Bóg objawił więc: **Znoś cierpliwie to, co mówią.** (Koran, 50:39). Pozostał więc cierpliwy. Następnie jego rodzinie dano dobrą nowinę o imamacie i opisano ich jako cierpliwych: **I dopóki byli wytrwali i wierzyli w Nasze znaki, wyznaczałem spośród nich przywódców, którzy kierowali tym ludem, zgodnie z Moimi przykazaniami.** (Koran, 32:24). Prorok powiedział wtedy: „cierpliwość jest dla wiary tym, czym głowa jest dla ciała”, dziękując Bogu za jego błogosławieństwo, a On objawił: **Wypełniła się sprawiedliwa obietnica Boga wobec dzieci Izraela za to, że byli cierpliwi. Zniszczyliśmy wszystko, co stworzył i zbudował lud Faraona.** (Koran, 7:137). Na co Prorok rzekł: „to dobra nowina i obietnica odpłaty”. Bóg uczynił wtedy walkę dozwoloną, objawiając: **zabijajcie ich, gdziekolwiek na nich natraficie.** (Koran, 9:5). Bóg zabił ich więc rękoma Proroka i jego towarzyszy i nagrodził ich za cierpliwość w dodatku do tego, co czeka ich w życiu wiecznym. Jeśli więc ktoś z was zachowuje cierpliwość i pozostawia odpłatę Bogu, On pokona jego wrogów i nagrodzi go w życiu wiecznym.

29. Anioł Gabriel przyszedł do Proroka i powiedział: O Wysłanniku Boga! Bóg przysłał mnie do ciebie z darem, jakiego nie otrzymał nikt przed tobą. Jest to cierpliwość oraz coś lepszego. Coś lepszego to zadowolenie z tego, co posiadasz, ale dostaniesz coś jeszcze lepszego. Jest to wolność od przywiązań, ale otrzymasz też coś jeszcze lepszego, a mianowicie szczerość. Otrzymasz też jednak coś jeszcze lepszego, a mianowicie pewność. Sposobem na osiągnięcie wszystkich tych rzeczy jest zaufanie Bogu. Ufa się zaś Bogu, wiedząc,

że Jego stworzenia nie przynoszą ani szkody, ani korzyści. Kiedy sługa boży dochodzi do takiego zrozumienia, robi wszystko tylko ze względu na Boga, nie pragnie ani nie boi się niczego prócz Boga i nie ma oczekiwań od nikogo prócz Boga. Na tym polega zaufanie Bogu. Cierpliwość zaś oznacza bycie wytrwałym zarówno w czasie nieszczęścia jak i radości, ubóstwa jak i dostatku, trudności i wygody, bez narzekania na to, co człowieka dotyka. Zadowolenie zaś oznacza satysfakcję ze wszystkiego, co człowiek w tym świecie otrzymuje, nawet jeśli nie jest to dużo oraz wdzięczność Bogu za to. Wolność od przywiązań polega zaś na miłowaniu tego, co miłuje Bóg, odrzucaniu tego, czego On nie miłuje i zważaniu na to, co dozwolone i zakazane. Bóg jest miłosierny dla muzułmanina, tak jak muzułmanin jest miłosierny dla siebie samego. Unika niepotrzebnej gadaniny, tak jak unikałby cuchnących zwłok, unika błyskotek tego świata, tak jak trzymałby się z dala od ognia, nie ma wygórowanych oczekiwań i zawsze pamięta o śmierci. Szczerłość polega zaś na tym, że człowiek nie prosi innych o to, co sam może zdobyć, a kiedy to zdobędzie, jest z tego zadowolony. Jeśli pozostaje mu jakiś nadmiar, rozdaje z niego na drodze Boga. Nie prosząc innych o nic, ufa całkowicie Bogu, a On jest z niego zadowolony. Pewność zaś polega na tym, że człowiek czyni wszystko tak, jakby widział Boga. Nawet jeśli Go nie widzi, świadomy jest, że On widzi jego i wie, że to, co Bóg mu przeznaczył, nie ominie go, a to, czego mu nie przeznaczył, nie przyjdzie do niego.

30. Pewnego razu przyszedł do Proroka anioł i powiedział: O Muhammadzie, twój Pan przesyła ci pozdrowienia, mówiąc, że jeśli chcesz, umieści przed tobą bryłę złota wielkości Mekki. Prorok uniósł więc głowę ku niebu, mówiąc: Panie mój, jednego dnia jem, więc cię wysławiam, drugiego dnia jestem głodny, więc zanoszę do ciebie prośby.

31. Pewnego razu przyszedł do Proroka anioł i powiedział: Bóg daje ci wybór, możesz pozostać skromnym sługą lub zamożnym władcą. Prorok rzekł: wybieram rolę skromnego sługi i wysłannika,

na co anioł rzekł: nawet gdybyś wybrał władzę, nie umniejszyłoby cię to w oczach Boga.

32. Imam 'Ali powiedział: Najlepszym przykładem jest Wysłannik Boga, a najlepszym ze stworzeń w oczach Boga jest ten, kto podąża w jego ślady. Brał bardzo mało z tego świata i nie rozglądał się za jego przyjemnościami. Jadł bardzo mało i zazwyczaj był głodny. Oferowano mu cały świat, on jednak go nie przyjął. Nienawidził wszystkiego, czego nienawidzi Bóg i uważał za niegodne wszystko, co niegodne było w oczach Pana. My jednak często kochamy to, czego nie znosił Prorok i Bóg, oddalając się od nich wielce.

Wysłannik jadł, siedząc na ziemi, własnoręcznie naprawiał swe obuwie i łątał swe szaty. Jeździł na osiołku bez siodła, pozwalając innym ludziom siadać za nim. Gdy na zasłonie w drzwiach jego domu ujrzał rysunki, poprosił jedną ze swych żon, by ją zdjęła, aby nie przywodziła ona na myśl świata i jego ozdób. Jego serce miało wielki dystans do świata, a jego umysł był wolny od rozmyślenia o nim, nie cieszył nim swych oczu ani uszu. Gdybyście podążali za jego przykładem, również bylibyście wolni od zła tego świata.

33. Imam Sadiq powiedział: Prorok cieszył się z tego, że był głodny i zachowywał pobożność.

34. Imam Husejn, pokój z nim powiedział: Mimo że nie popełniał żadnych grzechów, podczas modlitw Prorok płakał tak mocno, że jego dywanik do modlitwy był mokry.

35. Czasami płakał aż do nieprzytomności, a pytany o to, czy Bóg nie wybaczył mu wszystkich grzechów, odpowiedział: Czy mam nie być wdzięcznym sługą?

36. Ludzie często słyszeli płacz proroka Ibrahima, pokój z nim, podczas modlitwy; z Prorokiem Muhammadem było tak samo.

37. Kiedy objawiony został wers 33:41, Prorok tak bardzo pogрузił się we wspomnianiu Boga, że niewierzący uznali, że oszalał.

38. Imam Sadiq powiedział: Prorok prosił Boga o wybaczenie siedemdziesiąt razy dziennie. Nie mówił „*Astaghfirullahā la Atubu Ileyh*” (szukam wybaczenia u Boga i ku Niemu się zwracam), mówił: „*Atubu Ilallah*” (zwracam się ku Bogu). Nigdy nie czynił ponownie tego, za co przepraszał, w odróżnieniu od większości ludzi, którzy przepraszają, a potem ponownie robią to, za co przeprasza.

39. Prorok nie wstawał z żadnego posiedzenia, nawet kiedy wszyscy już je opuścili, zanim nie poprosił Boga o wybaczenie dwadzieścia pięć razy.

40. Imam ‘Ali powiedział: Prorok był najhojniejszym, najodważniejszym, najbardziej prawdomównym, najwierniejszym swym przysięgom, najbardziej dobroduśnym i najszlachetniejszym ze wszystkich ludzi. Każdy, kto spotykał go po raz pierwszy, był pod wielkim wrażeniem, a każdy, kto spędzał z nim więcej czasu, miłował go. Nie spotkałem nikogo podobnego ani przed nim, ani po nim.

41. Prorok powiedział: Nabierajcie szlachetnego charakteru, z jakim wysłał mnie Bóg. Częścią tego charakteru jest wybaczenie tym, którzy was skrzywdzili, dawanie tym, którzy wam coś odebrali, utrzymywanie kontaktów z tymi, którzy się od was odcięli i odwiedzanie chorych, którzy nie odwiedziliby was.

42. Zwyczajem Proroka było prośenie Boga o wybaczenie.

43. Zadowolenie i niezadowolenie Proroka widać było na jego twarzy. Kiedy był zadowolony, jego twarz rozjaśniała się, kiedy był niezadowolony, jego twarz stawała się ciemniejsza.

44. Prorok powiedział do swych towarzyszy: Czy mam powiedzieć wam, kto z was jest najbardziej podobny do mnie? Ten, kto ma najszlachetniejszy charakter, jego serce jest miękkie wobec ludzi, jest najbardziej łaskawy wobec swej rodziny, najbardziej miłuje swoich braci w wierze, jest najbardziej cierpliwy w obliczu prawdy, potrafi tłumić swój gniew, przebaczać i zachowywać sprawiedliwość niezależnie od tego, czy jest zadowolony, czy rozgniewany.

45. al-Ghazali napisał w *al-Ihja*: Kiedy Prorok był podekscytowany, częściej dotykał swej szlachetnej brody.

46. Napisał również: Był on najhojniejszym ze wszystkich ludzi. Każdego wieczoru nie pozostawał mu ani jeden dinar, ani jeden dirham. Kiedy zostawał mu jakikolwiek nadmiar pod koniec dnia, nie wracał do domu, dopóki nie znalazł kogoś potrzebującego. Z jego rocznego przydziału brał trochę daktyli i jęczmienia, a resztę rozdawał na drodze Boga. Nigdy nie odmawiał, gdy był o cokolwiek proszony, nawet wiedząc, że to, co rozdawał, mogło być mu później potrzebne (...) Zawsze trzymał się prawdy, nawet jeśli była ona na niekorzyść jego lub któregoś z jego towarzyszy. Chadzał sam, bez ochrony, wśród swoich wrogów (...) Często przebywał wśród ubogich i jadł razem z nimi. Szanował ludzi za ich dobry charakter i pozyskiwał sobie serca ludzi szlachetnych, okazując im szacunek. Utrzymywał bliskie kontakty z krewnymi, nie faworyzując ich jednak. Nie był niesprawiedliwy wobec nikogo i przyjmował usprawiedliwienia każdego, kto prosił go o przebaczenie. Nie jadł lepiej niż jego słudzy ani nie nosił lepszych od nich ubrań. W każdej chwili robił coś dla Boga lub dla swej duszy. Odwiedzał swoich przyjaciół. Nigdy nie patrzył z góry na ubogich ani nie lękał się możnych, ale równo wzywał ich ku Bogu.

47. Napisał również: Nie było nikogo, kto rzadziej by się gniewał i kogo łatwiej byłoby zadowolić. Był najbardziej troskliwy, uprzejmy i pomocny.

48. Napisał również: Kiedy głosił kazania, był poważny. Jeśli się gniewał - a gniewał się tylko przez wzgląd na Boga - ludzie to odczuwali. Taki był we wszystkich swoich sprawach. Kiedy dotykały go jakieś problemy, powierzał je Bogu i szukał Jego przewodnictwa.

49. Prorok powiedział: Do aktów czci z początku podchodzi się z zapalem, który stopniowo wygasa. Ci, którzy z zapalem czczą Boga, czynią to według mojego przykładu. Ci, którzy postępują sprzecznie z moim przykładem, popadną w ruinę. Ja modłę się,

a potem śpię, poszczę a potem jem, śmieję się i płaczę. Ci, którzy porzucają moją sunnę, nie są ode mnie.

50. Imam „Ali powiedział: Od czasów jego dzieciństwa, Bóg wyznaczył anioła, który czuwał nad nim i prowadził go właściwą drogą, ja zaś szedłem w jego ślady, jak młody wielbłąd podążający za swą matką. Każdego dnia ukazywał mi jakąś szlachetną cechę i kazał mi ją naśladować. Każdego roku udawał się w odosobnienie na górze Hira, gdzie nie widział go nikt, prócz mnie. W owym czasie islam nie był obecny w żadnym domu, oprócz domu Proroka i Chadidży, w którym mieszkalem, widziałem więc blask objawień i czułem woń prorocstwa. Kiedy objawienie zstępowało na Proroka, słyszałem jęki szatana i Prorok rzekł do mnie: „Oto jęczy szatan, ponieważ wie, że traci swą pozycję. O ‘Ali, widzisz to, co ja widzę i słyszysz to, co ja słyszę, nie jesteś jednak prorokiem, a namiestnikiem będącym na słusznej drodze”.

51. Objaśniając wers Koranu: **Wyjątkiem jest Wysłannik, którego sobie upodobał. On wysłał przed nim i posyła za nim strażę (anielskie)** (72:27), Imam Baqir, pokój z nim, powiedział: Bóg przydziela prorokom anioły, które chronią ich i pomagają im w ich misji. Muhammadowi przypisano wielkiego anioła już w dzieciństwie, prowadził go on ku dobru, uszlachetniał jego charakter i powstrzymywał go przed nabyciem złych cech.

52. Między jego łopatkami znajdowało się znamię prorocstwa. Kiedy przyglądano mu się z bliska, ujrzeć można było na nim napis: Nie ma bogów prócz Boga, Jedyne go i bez towarzyszy. Kroczone tam, gdzie chcesz, wspiera cię bowiem sam Bóg.

53. Ibn „Umar powiedział: Nigdy nie spotkałem nikogo bardziej szczodrego, pomocnego, odważnego i skromnego niż Prorok.

54. Kiedy spytano Imama Sadiqę o momenty utraty przytomności przez Proroka podczas otrzymywania objawienia, powiedział, że miały one miejsce wtedy, gdy Bóg zwracał się do niego bezpośrednio zamiast poprzez Gabriela.

55. Kiedy Prorok został uniesiony do nieba podczas swej nocnej podróży, Gabriel towarzyszył mu tylko do pewnego punktu, dalej musiał iść sam, gdyż Gabriel powiedział mu: Idź naprzód, dotarłeś bowiem do miejsca, w którym nie przebywał wcześniej nikt inny.

56. Kiedy spytano Imama Alego, czy Prorok widział Boga, odpowiedział: Tak, widział go swym sercem. Takie jest znaczenie słów Boga: **Serce nie zwiodło go w tym, co zobaczył.** (Koran, 53:11)

Rozdział 2: Jego relacje z ludźmi

1. Imam Sadiq powiedział do jednego ze swych towarzyszy: Szlachetny charakter daje szczęście. Pamiętaj o charakterze i manierach Proroka.

2. Imam 'Ali powiedział: Chociaż Prorok chciał tylko dobra dla wszystkich - Kurejszytów, Arabów i nie-Arabów, oni tego nie doceniali. Tak samo jest z nami, *Ahlul Bejt* (ludźmi Domu Proroka), a także ze wszystkimi prawdziwie wierzącymi.

3. Prorok sam łątał swoje szaty, naprawiał swoje sandały, doił owce, jadł razem z niewolnikami i służącymi, siedział na ziemi, podwoził ludzi na osle. Sam robił zakupy na rynku, zanosząc je do swojej rodziny. Podawał dłoń i biednym i bogatym, nie cofając swej dłoni, zanim nie uczyniła tego druga osoba. Pozdrowiał każdego, kogo napotkał, ubogiego czy bogatego, starego czy młodego. Nigdy nie patrzył z góry na cokolwiek, co otrzymywał, nawet jeśli był to tylko jeden suszony daktyl. Nie posiadał zbyt wielu rzeczy. Zawsze był życzliwy, towarzyski, uśmiechał się, ale nie śmiał się na głos, bywał smutny, ale nie marszczył swych brwi, był pokorny, ale nie tracił szacunku do samego siebie, był hojny, ale nie rozrzutny. Okazywał miłosierdzie wszystkim muzułmanom. Nigdy nie bekał, gdy był najedzony i nigdy nie wyciągał po nic dłoni.

4. Prorok miał zwyczaj czesania włosów, patrząc w lustro lub w swe odbicie w wodzie. Lubił wyglądać dobrze dla swej rodziny jak i podczas spotkań ze swymi towarzyszami, mawiając: „Bóg lubi, kiedy Jego słudzy starają się wyglądać dobrze, kiedy idą na spotkanie ze swymi braćmi”.

5. Prorok powiedział: Jest pięć rzeczy, które będę robił aż do śmierci: jedzenie na ziemi pośród niewolników i służących, jazda na wierzchowcu bez siodła, własnoręczne dojenie kóz, noszenie szorstkich ubrań oraz pozdrawianie dzieci. Chcę bowiem, żeby wszystkie te rzeczy stały się po mojej śmierci sunną.

6. Prorok pozdrowiał wszystkie napotkane osoby, zarówno młode jak i stare.

7. Imam 'Ali powiedział, że pewnego razu Prorok przyszedł do jego domu rano, kiedy był jeszcze w łóżku ze swą żoną Fatimą, pokój z nią, i dwukrotnie powiedział głośno: „Pokój z wami”. Odpowiedzieli na pozdrowienie za trzecim razem, wiedzieli bowiem, że zwyczajem Proroka było niewchodzenie do domu, gdy nie słyszał odpowiedzi na swe trzykrotne pozdrowienie.

8. Prorok pozdrowiał napotkane kobiety, a one odpowiadały na jego pozdrowienia.

9. Prorok siedział zazwyczaj w jednej z trzech pozycji: obejmując swoimi rękoma golenie, na kolanach lub z jedną nogą założoną na drugą.

10. Ściskając czyjąś dłoń, Prorok nigdy nie wycofywał swej dłoni jako pierwszy i nigdy jako pierwszy nie opuszczał spotkania. Podczas rozmowy nigdy nie milczał jako pierwszy, a siedząc, nigdy nie prostował swej nogi w kierunku siedzącej naprzeciwko osoby. Gniewał się tylko przez wzgląd na Boga a nie z przyczyn osobistych. Nigdy nie odmawiał nikomu pomocy i nigdy nie odsyłał nikogo, kto przyszedł go o coś poprosić bez zaoferowania mu przynajmniej dobrego słowa. Jego kazania były krótkie i do rzeczy. Kiedy się zbliżał, ludzie wiedzieli o tym po przyjemnym zapachu. Jedząc z innymi ludźmi, jadł zawsze to, co znajdowało się przed nim i pił małymi łykami. Do jedzenia używał swojej prawej ręki, a lewej do innych rzeczy. Ubierając się, nakładając buty bądź czesząc włosy, lubił zaczynać zawsze od prawej strony. Kiedy kogoś wołał, wołał trzy razy. Mówił zwięźle i zawsze trzy-

krotnie prosił o pozwolenie na wejście do czyjegoś domu. Mówił tak, że każdy go rozumiał i każdy miał wrażenie, że z jego ust wydobywa się światło - z tego powodu niektórzy myśleli, że miał przerwę między zębami, choć tak nie było. Patrzył na ludzi krótko, bez gapienia się. Mawiał: „Najlepszymi z was są ci, którzy mają najlepszy charakter”. Nigdy nie krytykował jedzenia ani go nie chwalił. Jego towarzysze nigdy nie kłócili się w jego obecności. Każdy, kto go spotkał, mówił: „Nigdy nie widziałem nikogo podobnego, ani przed nim ani po nim”.

11. Prorok równo dzielił swój czas między swoich towarzyszy. Ścisnąc czyjąś dłoń, zawsze czekał, aż druga osoba zakończy uścisk. Kiedy ludzie się o tym dowiedzieli, zaczęli szybciej wycofywać swe dłonie z uścisku.

12. Kiedy Prorok siedział z kimś, zawsze wstawał dopiero po tym, jak druga osoba wstała.

13. Prorok zazwyczaj uśmiechał się, kiedy mówił.

14. Prorok często żartował z ludźmi, by poprawić ich nastrój.

15. Imam Sadiq powiedział: Każdy wierzący powinien mieć poczucie humoru. Prorok miał zwyczaj żartowania, chociaż nawet w żartach nie kłamał.

16. Imam Sadiq powiedział: Nie ma żadnego problemu w żartach i śmianiu się z nich, dopóki nie są nieprzyzwoite. Do Proroka przychodził czasem pewien Beduin, przynosząc prezenty, po czym prosił o zapłatę za nie. Prorok śmiał się z tego i kiedy był smutny, pytał ludzi, kiedy przyjdzie do niego ten Beduin.

17. Prorok zazwyczaj siadał zwrócony w stronę Ka'aby.

18. Ludzie często przynosili Prorokowi swoje dzieci, by pomodlił się za nie. Zdarzało się, że niektóre dzieci oddawały mocz, kiedy Prorok je trzymał. Nigdy go to jednak nie gniewało, kończył modlitwę, oddawał dzieci rodzicom, po czym mył swe ubrania.

19. Prorok nie pozwalał, by ktokolwiek siedł u jego boku, podczas gdy on siedział na wierzchowcu. Zawsze proponował takiej osobie przejażdżkę, a jeśli odmawiała, to prosił ją, by spotkali się za chwilę w wybranym przez nią miejscu.
20. Prorok nigdy nie mścił się za nic, zawsze przebaczał i odchodził.
21. Prorok zawsze czekał aż osoba, z którą rozmawiał, wstała by odejść i dopiero wtedy sam wstawał.
22. Kiedy Prorok nie widział któregoś ze swych przyjaciół przez trzy dni, zaczynał o niego pytać. Jeśli był on z Medyny, to odwiedzał go, jeśli z daleka, to modlił się za niego.
23. Anas powiedział: Służyłem Prorokowi przez dziewięć lat i nigdy za nic mnie nie skrytykował.
24. Anas powiedział: Na Tego, który posłał Proroka z prawdą! Nawet kiedy nie podobało mu się coś, co zrobiłem, nie pytał „dlaczego to zrobiłeś?”, a kiedy krytykowała mnie za coś któraś z jego żon, on mówił: „zostaw go, tak było przesądzone”.
25. Kiedy wzywał go któryś z jego towarzyszy lub ktokolwiek inny, odpowiadał: „*labbejk*” („oto jestem”).
26. Prorok zwracał się do swych towarzyszy po ich przydomkach, nadając przydomki tym, którzy ich nie mieli, włącznie z kobietami i dziećmi. W ten sposób okazywał im szacunek.
27. Każdemu ze swych gości dawał poduszkę, na której sam siedział, nalegając, aż gość ją przyjął.
28. W miesiącu Ramadan nie pozostawiał sobie niczego, wszystko rozdając innym.
29. Prorok nigdy nie odmawiał ludziom niczego z tego, co posiadał. Pewnego razu pewna kobieta wysłała do niego swego syna, mówiąc: „jeśli nie będzie nic miał, poproś go o jego szatę”. Prorok dał mu swoją szatę, a Bóg objawił wtedy: **Nie zaciskaj (w skapstwie)**

przy szyi swej dłoni, ale i nie otwieraj jej zbyt szeroko (w rozrzutności), bo będziesz skarcony lub biedny. (Koran, 17:29)

30. Prorok przyjmował podarunki, nie przyjmował jednak jałmużny.

31. Imam Rida, pokój z nim, powiedział: Kiedy Prorok szedł gdzieś jedną drogą, to powracał inną. Ja też tak często czynię i wy też powinniście. Zwiększy to wasze zaopatrzenie.

32. Prorok wychodził z domu po wschodzie słońca.

33. Kiedy Prorok wchodził gdziekolwiek, siadał w pierwszym miejscu, jakie było dostępne.

34. Prorok nie lubił, kiedy wstawano tylko dla niego, po jakimś czasie ludzie przestali więc to robić, wstając tylko wtedy, kiedy on wstawał.

35. Przed wyruszeniem do bitwy Prorok radził się swych żon, po czym czynił dokładnie odwrotnie do tego, co mu doradziły.

36. Prorok miał zwyczaj odbywać swoją południową drzemkę w domu Umm Salamy, która zbierała jego pot, mieszając go z perfumami.

37. Prorok nie rozmawiał z ludźmi w sposób zgodny z jego poziomem intelektualnym. Mawiał: „nam, prorokom, nakazano rozmawiać z ludźmi zgodnie z ich poziomem rozumienia”.

38. Prorok powiedział, że jemu oraz innym prorokom nakazano być przystępnymi dla ludzi i chętnymi do rozmowy.

39. Prorok powiedział: Mój Pan nakazał mi być przystępnym i chętnym do rozmów, tak jak nakazał mi inne obowiązki.

40. Sa'd ibn Hiszam spytał A'iszę o charakter Proroka. Ona odpowiedziała mu pytaniem: „Czy czytasz Koran”? Kiedy on odrzekł twierdząco, ona powiedziała: „charakter Proroka to Koran”.

41. Prorok powiedział: Naszym zwyczajem jest wybaczenie tym, którzy nas skrzywdzili i dawanie tym, którzy nam coś odbierają.

42. Prorok powiedział: Mój Pan nakazał mi miłować wszystkich potrzebujących z mojej społeczności.

43. Imam Sadiq powiedział: Cierpliwość, prawdomówność, łaskawość i dobre maniery są częścią charakteru proroków.

44. Prorok nieustannie zwracał się do Boga o upiększenie jego charakteru i manier. Mawiał w swych modlitwach: „Boże, uczyni moje maniery pięknymi” oraz: „Boże, trzymaj z dala ode mnie złe cechy”.

45. Prorok powiedział: Anioł Gabriel przyszedł do mnie z wiadomością od mego Pana, mówiąc: „O Muhammadzie, miej dobry charakter, zły charakter oddała bowiem wszelkie dobro tego świata oraz życia wiecznego”. Ci, którzy są najbardziej podobni do mnie to ci, którzy mają najlepszy charakter.

46. Ktoś spytał Dża'fara ibn Muhammada: „Czy Prorok miał poczucie humoru?”, na co on odrzekł: Bóg opisał go jako człowieka o pięknym charakterze, którego częścią był humor i żartowanie z ludźmi tak, aby ludzie nie mieli poczucia, że jest dla nich nieprzystępny. Często, kiedy spotykał kogoś ze swych towarzyszy, żartował, by poprawić jego nastrój i mawiał: „Bóg nie lubi, kiedy ktoś marszczy brwi w towarzystwie swych braci”.

47. Zejd ibn Thabit powiedział: Kiedy siedzieliśmy z Prorokiem i rozmawialiśmy o życiu wiecznym, on zaczynał o nim mówić. Jeśli rozmawialiśmy o tym świecie, on również o nim mówił. A jeśli rozmawialiśmy o jedzeniu i piciu, on również o tym mówił.

48. Prorok nigdy nie wskazywał na niczyje winy bądź niedoskonałości.

49. Prorok powiedział do jednej ze swych żon: Czy nie mówiłem ci, byś nie zatrzymywała dla siebie nic na jutro? Bóg każdego dnia daje człowiekowi jego zaopatrzenie na ten dzień.

50. Prorok powiedział: Częścią etykiety proroków, ludzi prawych i męczenników jest odwiedzanie ludzi przez wzgląd na Boga.

51. Prorok powiedział: Częścią etykiety proroków oraz ludzi prawych jest przyjemne usposobienie, kiedy spotykają się z ludźmi oraz podawanie im dłoni.

52. Kiedy Prorok spotykał innego muzułmanina, zaczynał spotkanie od podania mu dłoni.

53. Prorok powiedział: Nie mówcie mi o tym, że któryś z moich towarzyszy zrobił coś złego, chcę bowiem przychodzić do was z czystym sercem.

54. Prorok powiedział: My, prorocy, nie bierzemy udziału w niczym, co jest nie na miejscu.

55. Prorok powiedział: Zostałem wysłany jako centrum łaskawości, źródło wiedzy oraz miejsce cierpliwości.

56. Prorok siedział skromnie wśród swoich towarzyszy, kiedy przychodził więc do nich ktoś obcy, nie wiedział nawet, który z nich jest Prorokiem, dopóki nie zapytał. Ulepiono więc dla niego podwyższenie z gliny, na którym siedział, a ludzie siedzieli po obydwu jego stronach.

57. Częścią prorockiej sunny jest spoglądanie na wszystkich, kiedy mówi się do grupy ludzi, a nie tylko na jedną osobę.

58. Prorok sam łątał swoje szaty i naprawiał swe sandały, sam również szył szaty.

59. Prorok nigdy nie uderzył żadnego służącego czy niewolnika, ani też nikogo innego, przemocy używał tylko na drodze Boga, na przykład stosując przepisane przez Boga kary. Nigdy nie mścił się na nikim z przyczyn osobistych.

60. Imam Sadiq powiedział: Bóg nie wysłał nigdy żadnego proroka, który nie mówiłby prawdy lub nie zwracałby tego, co należy do ludzi, niezależnie od tego czy byli prawi, czy podli.

61. Imam Sadiq powiedział: Zwracajcie ludziom to, co zostało wam powierzone pod opiekę, ponieważ Prorok oddawał ludziom nawet ich igłę i nitkę.

62. Pewnego razu Prorok umówił się z kimś na spotkanie obok wielkiego kamienia. Słońce stawało się nie do zniesienia, a ta osoba nie zjawiała się, towarzysze Proroka poprosili go więc, by udał się w cień. On jednak powiedział, że obiecał temu człowiekowi, że będzie na niego czekał w tym konkretnym miejscu, dodając, że jeśli ten człowiek się nie zjawi, to wina będzie po jego stronie.

63. Imam Ali powiedział: Nam, *Ahlul Bejt*, nakazano karmić głodnych, dawać ludziom schronienie oraz modlić się, kiedy inni śpią.

64. Do Imama Ridy przyszedł kiedyś pewien człowiek i rozmawiali do późna w nocy. Nagle lampa zaczęła gasnąć i człowiek ten wyciągnął swą dłoń, by ją ponownie rozpałić, Imam jednak powstrzymał go, mówiąc: «nie mogę pozwolić, by mój gość musiał coś dla mnie zrobić».

65. Do Imama Sadiq przybyła pewnego razu grupa ludzi i kiedy mieli już odjechać, Imam dał im wszystko, co było im potrzebne do drogi powrotnej, powstrzymał jednak swych służących przed pomocą w załadowaniu tych rzeczy na wierzchowce, mówiąc, że *Ahlul Bejt* nie powinni pomagać ludziom w odejściu od nich.

66. Kiedy do Proroka przybywał jakiś gość i spożywali razem posiłek, Prorok kończył jeść wtedy, kiedy jego gość kończył jeść.

67. Prorocką sunną jest odprowadzenie gościa do drzwi.

68. Do Imama Sadiq przybyła pewnego razu grupa ludzi i poczęstował ich pewnymi specjałami. Kiedy powiedzieli mu, że powinien być bardziej oszczędny, on odrzekł: Zarządzamy swoimi sprawami z nakazu Boga, jeśli więc sprawia On, że mamy pieniądze, to pozwalamy sobie na więcej, jeśli zaś czyni nas ubogimi, to jesteśmy oszczędni.

69. Imam Sadiq pouczył swych towarzyszy, aby nie krytykowali tych, którzy przychodzą do nich w dobrej wierze w sposób, który mógłby ich poniżyć, dodając, że jest to przykład Proroka i tych, którzy są mu bliscy.

70. Kiedy ktoś podarował Prorokowi zły jakości jedzenie, takie jak owcze racice, lub częstował go takim jedzeniem, Prorok przyjmował je z szacunku.

71. Ma'mar ibn Khallad powiedział, że kiedy zmarł służący Imama Ridy, Imam poprosił go o doradzenie mu kogoś zaufanego. Ma'mar zdziwił się, że Imam prosi go o radę, Imam jednak rzekł: Prorok prosił swoich towarzyszy o radę, nawet jeśli decydował potem sam.

72. Prorok wielokrotnie rozmawiał i debatował z żydami i politeistami mimo tego, że uparcie mu się sprzeciwiali.

73. Prorok powiedział: Pierwszą rzeczą, jakiej zakazał mi mój Pan, była kłótniwość.

74. Kiedy Prorok proszony był o zrobienie czegoś, to mówił „tak”, jeśli chciał to zrobić, a zachowywał milczenie, kiedy nie chciał tego zrobić, nigdy jednak nie mówił „nie”.

75. Anas powiedział: Kiedy przychodziliśmy do Proroka, siadaliśmy wokół niego w kółku.

76. Kiedy Prorok wychodził ze swego domu, jego towarzysze szli przed nim, za nim zaś szły anioły.

77. Przed wkroczeniem na pole bitwy Prorok zachęcał najpierw tych, którzy pozostawali w tyle, by stawili czoła wrogowi.

78. Prorok nie miał zwyczaju patrzeć z podziwem na rzeczy tego świata, które wydawały się ludziom piękne.

79. Kiedy coś Proroka smuciło, zaczynał się modlić.

80. Prorok spędzał czas z ludźmi, jego serce zawsze było jednak z Bogiem.

81. Prorok bardzo lubił samotność.

82. Za każdym razem, kiedy Prorok siadał lub wstawał, szedł gdzieś lub wracał skądś, mówił: *subhanallahi ta bihamd, astaghfirullaha ta atubu ilejh* (chwala i slawa Boga, szukam u Boga przebaczenia i ku

Niemu się zwracam). Kiedy został o to spytany, odpowiedział, że tak mu nakazano, po czym wyrecytował pierwszy wers koranicznej *Sury al-Nasr*.

83. Prorok powiedział: Mój Pan poprosił mnie abym był szczery publicznie i prywatnie, abym przebaczał tym, którzy mi szkodzą, dawał tym, którzy mi coś odbierają, odnawiał relacje z tymi, którzy zerwali ze mną kontakt, abym zachowywał milczenie, kiedy nad czymś rozważam oraz uwagę, kiedy próbuję coś zrozumieć.

84. Prorok sam naprawiał swoje sandały, łątał swoje szaty, otwierał ludziom drzwi, kiedy do niego przychodzili, doił owce i wielbłądy oraz miał zboże na mąkę, kiedy jego służący był zmęczony. W nocy kładł obok swego łóżka naczynie z wodą do ablucji. Chodził szybkim tempem. Pomagał we wszystkich pracach domowych. Kiedy zasiadał do posiłku, czynił to skromnie, oblizywał palce po zakończeniu i nigdy nie bekał. Przyjmował zaproszenia od wszystkich ludzi, wolnych i niewolników, nawet gdy wiedział, że podadzą mu jedynie owcze racice. Przyjmował każdy podarek, nawet najskromniejszy, nie przyjmował jednak jałmużny. Nie gapił się nikomu prosto w twarz, a gniewał się tylko przez wzgląd na Boga, nigdy z przyczyn osobistych. Jadł to, co mu oferowano i niczego nie odmawiał.

Czasami nosił jemeńską szatę w paski, czasami szatę z wełny, a czasami szorstką szatę z bawełny lub lnu. Większość jego szat była białego koloru. Pod swym turbanem nosił małą czapkę. Nakładał swoje szaty, zaczynając od prawej strony. Miał ubrania przeznaczone tylko na piątek, a kiedy nabywał jakąś nową szatę, oddawał jedną potrzebującym. Miał też szatę, którą nosił ze sobą i składał ją, by na niej usiąść. Na małym palcu prawej dłoni nosił srebrny pierścień. Bardzo lubił arbuzy i nie znosił nieprzyjemnych zapachów. Mył zęby przy dokonywaniu ablucji. Jeździł na takim wierzchowcu, jaki akurat był dostępny, czy był to koń, muł czy osioł. Jeździł na nich bez siodła.

Czasami chodził na bosaka, bez wierzchniej szaty i turbanu. Dołączał do procesji pogrzebowych i odwiedzał chorych w najdalszych

częściach miasta. Zasiadał do posiłków z ubogimi, często własnoręcznie podając im jedzenie. Najbardziej szanował tych, którzy mieli najbardziej szlachetny charakter. Miał bliskie relacje z członkami swojej rodziny, nie wywyższając ich jednak niesprawiedliwie ponad innych ludzi, chyba że z boskiego nakazu. Nie był wobec nikogo surowy i przyjmował przeprosiny każdego człowieka. Często się uśmiechał, nie robił tego jednak, kiedy objawiany był mu Koran lub kiedy wygłaszał kazania. Czasami śmiał się, ale nie do rozpuku.

Nie jadł lepszych pokarmów ani nie nosił lepszych ubrań niż jego słudzy. Nigdy nikogo nie obrażał. Kiedy słyszał, że ludzie kogoś obwiniają, zwykle mówił: „zostawcie go”. Próbował zaspokoić potrzeby każdego, kto do niego przychodził. Nigdy nie był nieuprzejmy ani hałaśliwy. Nie odpowiadał złem na zło, zawsze wszystkim wybaczał. Nie czekał z pozdrowieniami, aż ktoś inny pozdrowi go pierwszy. Zachowywał cierpliwość podczas wszystkich swoich rozmów i spotkań. Zawsze jako pierwszy podawał dłoń i czekał, aż druga osoba wycofa swoją dłoń. Kiedy wstawał lub siadał, zawsze wspominał Boga. Kiedy ktoś przychodził do niego, gdy się modlił, skracał swe modlitwy, by zapytać, w jaki sposób może tej osobie pomóc. Często dawał swym gościom swoją poduszkę lub swą szatę, by mogli na niej usiąść.

Często jadł ogórki z daktylami i solą. Z owoców najbardziej lubił arbuzy i winogrona, większość jego posiłków składała się jednak z wody i daktyli. Lubiał mięso oraz dynię. Jadał mięso upolowanych zwierząt, ale sam nie polował. Często jadł chleb z masłem. Z jagnięciny najbardziej lubiał mięso z uda i łopatki. Z gotowanych pokarmów najbardziej lubiał dynię. Z dodatków lubiał ocet, z daktyli lubił rodzaj „adżła”, a z warzyw cykorię i portulakę.

85. Prorok miał zwyczaj mawiać: Boże, uczyni mnie ubogim i spraw, abym umarł ubogi oraz wskrześ mnie w towarzystwie ludzi ubogich.

86. Kiedy ktoś przynosił Prorokowi pieniądze w celu ich rozdania ubogim, prosił on Boga o błogosławieństwa dla rodziny tej osoby.

87. Prorok lubił w ludziach optymizm, nie lubił natomiast widzenia przyszłości w czarnych barwach.

88. Jeśli ktoś skłamał w obecności Proroka, on uśmiechał się, mówiąc: „coś przynajmniej mówi”.

89. Prorok często powtarzał coś trzy razy, żeby upewnić się, że wszyscy to zrozumieli.

90. Kiedy ludzie pozdrawiali Proroka pozdrowieniem z czasów *dżahilijii*: „miej dobry dzień i dobry wieczór”, Bóg objawił wers: **Kiedy przychodzą do ciebie, witają cię innym pozdrowieniem niż tym, którym Bóg cię pozdrawia.** (Koran, 58:8) Prorok powiedział wtedy ludziom: „Bóg zamienił to pozdrowienie na coś lepszego, pozdrowienie ludzi Raju: *As-salamu aleikum* (pokój z wami)”.

91. Kiedy ktoś pozdrawiał Proroka słowami „pokój z tobą”, on odpowiadał „i pokój z tobą oraz boskie miłosierdzie”. Kiedy zaś ktoś pozdrawiał go słowami „pokój i boskie miłosierdzie z tobą”, on odpowiadał: „a z tobą pokój, boskie miłosierdzie i błogosławieństwo”.

92. Kiedy Prorok słyszał wieści o narodzinach dziewczynki, mówił: To miłosierdzie Boga, On zagwarantuje jej więc zaopatrzenie.

93. Prorok powiedział: Nakazano mi, bym brał jałmużnę od bogatych spośród was i dawał ją ubogim spośród was.

94. Prorok dzielił i rozprowadzał jałmużnę ludzi pustyni wśród ubogich na pustyni, a jałmużnę mieszkańców miasta wśród ubogich z miasta.

95. Prorok powiedział: Bóg nauczył mnie, ja nauczyłem ,Alego. Mój Pan nakazał mi być hojnym i prawym oraz zakazał mi skąpstwa i okrucieństwa.

96. Prorok powiedział: Kiedy ktoś nas o coś prosi, nie ukrywamy przed nim niczego, co posiadamy.

97. Kiedy Prorok o czymś zapominał, wspierał swe czoło na dłoni i mówił: Boże, chwała tobie, ty który przypominasz o wszystkim, przypomnij mi to, o czym zapomniałem.

98. Prorok powiedział: Bóg powiadomił mnie, że nie lubi sześciu rzeczy, ja również nie lubię ich więc wśród moich zwolenników. Te sześć rzeczy to lekceważenie modlitwy, rozmawianie o nieprzyzwoitych rzeczach podczas postu, oczekiwanie pochwały po daniu jałmużny, wchodzenie do meczetu w stanie nieczystości, zaglądanie do domów innych ludzi i śmiech na cmentarzu.

99. Imam Sadiq powiedział: Cztery rzeczy należą do etykiety proroków. Są to prawość, hojność, cierpliwość w czasie nieszczęść oraz stawanie w obronie praw wierzącego.

100. Prorok nosił swój pierścień zwrócony kamieniem ku spodowi jego dłoni i często na niego patrzył.

101. Prorok nie lubił, kiedy ktoś ścinał drzewo palmowe w nocy.

102. Kiedy owoce gotowe były do zbiorów, Prorok polecił wszystkim, by zrobili niewielki otwór w bramach swych ogrodów, tak by potrzebujący mogli z nich skorzystać.

103. Kiedy do Proroka zaczęło przychodzić coraz więcej osób z prośbą o pomoc, niektórzy z jego towarzyszy zaproponowali, by każdy przekazał nieco jedzenia ze swego ogrodu i od tego czasu stało się to w Medynie normalnym zwyczajem.

104. Anioł Gabriel powiedział, że chociaż miał wgląd we wszystkie domostwa na ziemi, nie widział nigdy nikogo, kto dawałby jałmużnę z takim entuzjazmem jak Prorok.

105. Kiedy do Proroka przychodził jakiś żebrak, on nigdy nie szukał wymówek, by nic mu nie dać.

106. Prorok nigdy nie odmawiał nikomu pomocy. Nawet jeśli nie miał nic, czym mógłby się podzielić, obiecywał znaleźć coś później.

107. Jeśli Prorok musiał wysłać gdzieś oddział zbrojnych, wysyłał go zazwyczaj wcześniej rano.

108. Wysyłając gdzieś oddział zbrojnych, Prorok zawsze modlił się o ich sukces.

109. Wysyłając gdzieś zbrojnych, Prorok wyznaczał dowódcę oraz wysyłał z nim któregoś ze swych zaufanych towarzyszy, by przekazał mu później informacje.

110. Wysyłając gdzieś zbrojnych, Prorok radził ich dowódcy, by kierował się bojażnią bożą zarówno w swoich sprawach jak i w sprawach swego oddziału. Mówił: Zaczynajcie w imię Boga i walczcie na drodze Boga. Nie bądźcie zdradzieccy i niełojalni. Nie kaleczcie ciał poległych, nie zabijajcie dzieci ani pustelników żyjących z dala od społeczeństwa. Nie palcie drzew, nie ścinajcie wydających owoce krzewów i nie palcie upraw. Nie okaleczajcie zwierząt, zabijajcie tylko te, których potrzebujecie na pożywienie. Przed walką zaofensujcie wrogom opcję przyjęcia islamu, płacenia *dżizji* lub odwrotu i jeśli przyjmą którąś z tych opcji, to zostawcie ich w spokoju.

111. Kiedy Prorok stawał na polu bitwy, mobilizował wszystkich wojowników do walki i mówił: Boże, jesteś moim obrońcą, pomocnikiem i opiekunem, walczę tylko z twojej woli.

112. Kiedy Prorok obserwował jakąś bitwę, mówił: Boże, rozsądź między stronami według prawdy.

113. Kiedy Imam Rida przyjmował przysięgę wierności, umieszczał swoją dłoń na dłoniach ludzi, mówiąc, że w ten sposób przyjmował przysięgę wierności sam Prorok.

114. Ponieważ Prorok nie dotykał kobiet innych niż jego żony, przyjmował od nich przysięgę wierności poprzez zanurzenie dłoni w naczyniu z wodą, w którym następnie one zanurzały swoje dłonie.

115. Przyjmując przysięgę wierności od kobiet, Prorok uczył je, by nie zadawały się z niespokrewnionymi z nimi mężczyznami.

116. Kiedy Prorok poznawał kogoś, kto robił na nim dobre wrażenie, ale dowiadywał się, że osoba ta nie ma żadnego zawodu i nie pracuje na swoje utrzymanie, osoba ta traciła w jego oczach.

117. Imam Sadiq powiedział: Udzielanie pożyczek oraz udzielanie ludziom noclegu są częścią prorockiej sunny.

118. Kiedy Prorok otrzymywał zepsute monety jako część pożyczki, spłacał je dobrymi monetami.

119. Prorok powiedział: Bóg nakazał mi szczególnie miłować cztery osoby: Alego, Abu Dharra, Salmana i Miqdada.

120. Pewnego razu przyszedł do Proroka anioł Gabriel i powiedział mu: Bóg nakazuje ci szczególnie miłować Alego oraz zachęcać innych, by go miłowali i przyjaźnili się z nim.

121. Prorok powiedział: Mój Pan nakazał mi siedem rzeczy: miłość do ubogich i przebywanie wśród nich, częste powtarzanie „nie ma mocy ani siły jak tylko u Boga”, utrzymywanie kontaktów z krewnymi nawet jeśli oni je zerwali, branie za swój punkt odniesienia tych, którym wiedzie się gorzej a nie tych, którym wiedzie się lepiej, odporność na uzasadnioną krytykę, mówienie prawdy nawet jeśli jest gorzka oraz nieprośenie innych o nic.

122. Jeśli to możliwe, zacznij i zakończ swój dzień bez nienawiści do nikogo. Jest to moja sunna, a kto utrzymuje moją sunnę przy życiu, utrzymuje mnie przy życiu. Ten zaś, kto utrzymuje mnie przy życiu, będzie przebywał w moim towarzystwie w Raju.

123. Kiedy pewna grupa ludzi przybyła do Proroka, przynosząc jałmużnę do rozdania ubogim, on poprosił Boga o błogosławieństwa dla ich rodzin.

124. Za każdym razem, kiedy w obecności Proroka ktoś wspominał o „ludziach rowu” (Koran, 85:4), on prosił Boga o ochronę przed surowością kary piekielnej.

125. Prorok wychodził ze swego domu na modlitwę w towarzystwie Imama Alego, zrobił tak również w dniu, w którym nakazano mu ogłosić jego misję krewnym.

126. Po *hidźrze* Prorok wysyłał swojej matce mlecznej, Halimie (która pozostała w Mekce), ubrania oraz inne podarunki, robił to aż do jej śmierci.

127. Prorok powiedział, że nie było nigdy żadnego proroka, który nie pasałby owiec. Zapytany czy odnosi się to również do niego, potwierdził.

128. Prorok miał sto owiec i nie chciał mieć więcej. Za każdym razem, kiedy rodziła się nowa, zabijał na pokarm jedną z pozostałych.

129. Imam Sadiq powiedział: Jesteśmy ludźmi proszącymi Boga o to, co sami miłujemy, dla tych, których miłujemy, a On daje to również nam. Jeśli daje tym, których miłujemy coś innego niż to, co miłujemy, godzimy się z tym.

130. Prorok często zaczynał dzień od pytania swych towarzyszy: „czy otrzymaliście jakieś dobre wieści?”, przez co miał na myśli sny.

131. Kiedy docierały do Proroka wieści o jakiejś osobie, komentował je, mówiąc „ludzie” a nie „taka a taka osoba”, aby nikogo nie poniżyć.

132. Kiedy Prorok kupował coś na rynku, często ludzie oferowali, że zanosą to do jego domu, on jednak zawsze grzecznie odmawiał.

133. Kiedy objawiona została Sura al-Nasr i Prorok wyrecytował ją swym towarzyszom, oni uradowali się, kiedy jednak usłyszał ją Abbas, rozplakał się. Prorok spytał go: „wuju, dlaczego płaczesz?”, na co on odrzekł: „wydaje mi się, że właśnie ogłosiłeś swoją śmierć, o Proroku”. Prorok rzekł: „jest tak, jak mówisz”. Abbas żył jeszcze przez kolejne dwa lata i nigdy już nie widziano, by się śmiał lub radował.

134. Prorok debatował z ludźmi tylko w spokojny sposób, bez kłótniwości. Zakazał też przepowiadania przyszłości, zalecając ludziom, by je ignorowali i pokładali swe zaufanie w Bogu.

135. Kiedy Prorok opuścił Mekkę i udał się do Medyny, Kurejszyci wyznaczyli nagrodę w wysokości stu wielbłądów dla każdego, kto go schwyta i przyprowadzi z powrotem do nich. Burajda wyruszył więc z siedemdziesięcioma towarzyszami z klanu Bani Sahm. Kiedy dogonili Proroka, ten spytał Burajdę, z jakiego jest plemienia, na co on odrzekł: „Z Aslam”. Prorok powiedział wtedy do Abu Bakra: „Mamy więc bezpieczeństwo (*salam*)”, następnie spytał: „A z jakiego klanu?”, na co Burajda odrzekł: „Z Bani Sahm”. Prorok powiedział wtedy: „Obyś otrzymał dobry udział (*sahm*)”. Burajda zapytał wtedy: „A kim ty jesteś?”, na co Prorok odrzekł: „Jestem Muhammad ibn Abdullah, Prorok Boga”. Burajda oraz wszyscy jego towarzysze przyjęli wtedy islam. Następnego dnia, już w Medynie, Burajda powiedział Prorokowi: „Nie wracaj do Mekki inaczej niż z flagą”.

136. Prorok starał się zawsze dobrze, ponieważ często odwiedzały go anioły.

137. Komentując dwudziesty siódmy wers Sury Qasas (w którym prorok Mojżesz, pokój z nim, wybrał dziesięcioletnią służbę zamiast ośmioletniej), Imam Sadiq powiedział, że wybrał on dłuższy okres, ponieważ prorocy zawsze robią wszystko jak najlepiej.

138. Prorok często debatował z żydami i politeistami, odpierając ich argumenty.

139. Imam Rida powiedział: Bóg nie wysłał żadnego proroka, który nie zakazywałby picia wina i nie potwierdzałby doktryny al-Ba-da’ (mówiącej o możliwości zmiany boskiego zamiaru).

140. Ma’mar ibn Khallad spytał Imam Ridę, czy powinien modlić się za swych rodziców tylko wtedy, jeśli są oni muzułmanami? Imam odpowiedział: Módl się za nich i bądź dla nich życzliwy. Jeśli jeszcze żyją i nie podążają za prawdą, poprowadź ich ku niej. Wysłannik Boga powiedział bowiem, że Bóg posłał go z miłosierdziem, a nie z uporem.

Rozdział 3: Czystość i upiększanie się

1. Prorok mył włosy oraz brodę *sidrem* (głożyną).
2. Prorok często czesał włosy przy użyciu wody, mawiając czasem, że woda starcza wierzącemu za perfumy.
3. Prorok powiedział, że sunną jest skracanie wąsów nieco ponad górną wargę.
4. Prorok powiedział: Magowie skracali swoje brody i zapuszczali wąsy, my zaś skracamy wąsy i zapuszczamy brody.
5. Częścią sunny jest zakopywanie odciętych włosów, paznokci oraz krwi.
6. Obcinanie paznokci jest częścią sunny.
7. Prorok miał zwyczaj barwienia włosów.
8. Imam Baqir powiedział, że Prorok barwił swoje włosy substancją o nazwie *katm*, podczas gdy ,Ali ibn al-Husejn, pokój z nim, barwił je *katmem* oraz henną.
9. Prorok depilował włosy na swoim ciele, ktoś zwykle pomagał mu z górną częścią ciała.
10. Prorok golił swoje włosy łonowe w każdy piątek.
11. Imam Sadiq powiedział, że częścią sunny jest golenie włosów łonowych co najmniej raz na piętnaście dni i że nigdy nie powinno się odkładać tego dłużej niż czterdzieści dni.
12. Imam ,Ali powiedział, że golenie włosów pod pachami pomaga pozbywać się nieprzyjemnych zapachów i jest częścią prorockiej sunny.

13. Prorok stosował *kohl* (środek do oczu).
14. Imam Sadiq powiedział: Prorok używał *kohlu* do oczu przed snem, stosując go cztery razy do prawego oka i trzy razy do lewego.
15. Prorok stosował *kohl* trzy razy do prawego oka i dwa razy do lewego. *Kohl*, którego używał zrobiony był z antymonu.
16. Imam Sadiq powiedział: Cztery rzeczy należą do etykiety proroków: stosowanie perfum, golenie głowy brzytwą, usuwanie nadmiaru włosów na ciele oraz częste stosunki z żoną.
17. Podczas każdej ablucji Prorok zanurzał mokre dłonie w naczyniu z piżmem. Kiedy wychodził z domu, wszyscy wiedzieli, że nadchodzi Prorok, ponieważ poznawali go po zapachu.
18. Kiedy ktoś oferował Prorokowi skorzystanie z perfum, nie odmawiał, nawet jeśli nie chciał ich użyć, to zanurzał w nich choć czubek palca.
19. Prorok często palił kadzidełko, *Ud al-Qamari*.
20. Najbardziej ulubionym rodzajem perfum Proroka było piżmo.
21. Imam Sadiq powiedział, że Prorok wydawał czasem więcej pieniędzy na perfumy niż na jedzenie.
22. Imam Sadiq powiedział, że perfumowanie wąsów jest częścią prorockiej sunny i sposobem okazywania szacunku dwóm aniołom, które zapisują nasze dobre i złe uczynki.
23. Imam Sadiq powiedział: każdy wierzący powinien przycinać paznokcie, skracać wąsy i stosować perfumy w każdy piątek. Jeśli zdarzało się, że Prorok nie miał w piątek perfum, prosił o nie którąś ze swych żon.
24. Jeśli zdarzało się, że Prorok nie miał w piątek perfum, prosił o kawałek materiału barwiony szafranem, spryskiwał go wodą, po czym wycierał w niego dłonie a następnie przecierał dłońmi twarz.

25. Kiedy ktoś przynosił Prorokowi perfumy jako podarunek w święto Eid al-Fitr, najpierw dawał ich część swoim żonom.
26. Prorok nigdy nie odmawiał dawanych mu w prezencie perfum i słodczy.
27. Prorok uwielbiał perfumy i nie lubił nieprzyjemnych zapachów.
28. Prorok stosował olejki do swych włosów i nie lubił suchych, rozczochranych włosów.
29. Stosując olejki, Prorok najpierw używał ich do włosów, a potem do brody.
30. Prorok stosował olejki również do brwi i wąsów oraz wachał je, zanim użył ich do włosów.
31. Prorok stosował olejki również w przypadku bólu głowy.
32. Imam Rida powiedział: Dobra higiena jest częścią etykiety proroków.
33. Imam Sadiq powiedział: Cztery rzeczy pochodzą z sunny proroków: używanie perfum, mycie zębów, intymność z kobietami oraz używanie henny.
34. Prorok tak często używał perfum, że zmieniały one lekko kolor jego brody i włosów.
35. Czasami Prorok czesał swą brodę dwa razy dziennie. Po skończeniu czesania trzymał grzebień pod swoją poduszką.
36. Prorok nie robił przedziałku w swych włosach, nie jest to częścią sunny proroków.
37. Ścinając włosy, Prorok zaczynał od przodu głowy, jest to bowiem sunna proroków.
38. Kiedy „Abdillah ibn Abi Ja’fur rozmawiał z Zurarą o tym, czy lepszą metodą usuwania owłosienia pod pachą jest ich wyskubywanie czy golenie, spytali o to Imama Sadiq’a, który przyznał rację „Abdillahowi, że lepsze jest golenie.

39. Anioł Gabriel doradził Prorokowi, by stosował perfumy przynajmniej co drugi dzień oraz by stosował je w każdy piątek.

40. Prorok powiedział Imamowi „Alemu: Używaj perfum w każdy piątek, jest to moja sunna. Tak długo jak utrzymywać będzie się na tobie zapach perfum, tak długo zapisywane będą twoje dobre uczynki.

41. Prorok miał zwyczaj wączania aromatycznych roślin, jakie otrzymywał, po czym oddawał je, z wyjątkiem majeranku, który zwykł zatrzymywać dla siebie.

42. Imam Sadiq powiedział, że oprócz rzeczy takich jak używanie perfum czy obcinanie paznokci, sunną związaną z piątkiem jest wysyłanie tysiąca pozdrowień (*salawat*) dla Proroka i jego rodu, podczas gdy w inne dni sunną jest sto pozdrowień.

Rozdział 4: Etykieta podróży

1. Imam Baqir powiedział, że Prorok miał zwyczaj podróżowania w czwartki.
2. Prorok zabierał ze sobą w podróż następujące rzeczy: lustro, pojemnik z *kohlem*, grzebień oraz *silak* (rodzaj szczoteczki do zębów). Według innych przekazów zabierał ze sobą również nożyczki.
3. Ibn ,Abbas powiedział, że po samym kroku Proroka widać było, że nie był człowiekiem ani słabym ani leniwym. (Nota autora: z innych przekazów wynika, że chodził on zwykle pochylony lekko do przodu, szybkim krokiem i tak jakby schodził nieco w dół.)
4. Prorok miał zwyczaj jeżdżenia na ośle bez siodła, używając jedynie derki pod siodło.
5. Kiedy Prorok wyruszał w podróż do jakiegokolwiek miejsca jedną drogą, powracał wybierając inną drogę.
6. Kiedy Prorok miał zamiar wyruszyć do bitwy, nie ujawniał tej intencji wszyskim.
7. Kiedy podczas podróży Prorok schodził w dół, recytował *tasbih* („*subhanallah*”), kiedy wchodził pod górę, recytował natomiast *takbir* („*Allahu akbar*”).
8. Przed każdą podróżą Prorok odmawiał dwa *rakaty* modlitwy, mówiąc, że chce, aby miejsce, w którym się modlił, było świadkiem tej modlitwy.
9. Kiedy Prorok, wyruszając w podróż, żegnał się z wierzącymi, mówił: Niech Bóg obdarzy was pobożnością, skieruje was ku temu, co dobre, spełni wasze życzenia, ochroni waszą religię i dobra materialne oraz pozwoli mi bezpiecznie do was powrócić.

10. Imam Sadiq powiedział, żegnając się z pewnym człowiekiem: „Powierzam opiece Boga twoją religię i bezpieczeństwo. Niech obdarzy On cię pobożnością i kieruje cię ku dobru”. Dodał następnie, że w ten sposób Prorok żegnał się z Imamem ,Alim, kiedy go gdzieś wysyłał.

11. Prorok mówił do ludzi wracających z Mekki: Niech Bóg przyjmie twą pielgrzymkę, wybaczy twoje grzechy i zwróci ci twoje wydatki.

12. Prorok doradzał ludziom, by udając się w podróż, zawsze mieli ze sobą towarzysza.

13. Prorok powiedział: Posiadanie pieniędzy na swe wydatki podczas podróży jest częścią sunny i jest dobre dla waszych dusz.

14. Wyruszając w podróż, Prorok często zabierał ze sobą nitkę, igłę oraz szydło na wypadek, gdyby musiał załatać swe szaty lub naprawić sandały.

15. Przed wyruszeniem w podróż Prorok mawiał: Boże, wyruszam w podróż za sprawą twojej woli, zwracam się ku tobie i szukam w tobie ochrony. W tobie pokładam swoje zaufanie i nadzieję. Niech wystarczające będzie dla mnie to, o czym ty wiesz lepiej niż ja. Obdarz mnie pobożnością, przebacz mi i kieruj mnie ku dobru, gdziekolwiek bym się udał.

16. Prorok podróżował szybkim tempem, szczególnie przyspieszając, kiedy przejeżdżał przez otwarty teren.

17. Kiedy Prorok żegnał się z kimś wyruszającym w podróż, trzymał jego dłoń, modląc się za niego.

18. Prorok miał krótką laskę z metalowym czubkiem, na której się wspierał. Modlił się obok niej podczas obydwu świąt ,Eid, a podczas podróży zwracał ją w kierunku *qiblah*, gdy się modlił.

19. Prorok powiedział: Wspieranie się na lasce jest oznaką wierzącego oraz sunną proroków.

20. Ka'b ibn Malik powiedział, że Prorok zawsze wracał z podróży w dzień, najczęściej przed południem.
21. Prorok schodził ze swego wierzchowca, kiedy stawało się zbyt gorąco by kontynuować podróż. Najczęściej podróżował zaś w nocy.
22. Kiedy Prorok spał podczas podróży, kładł głowę na swym ramieniu wczesną nocą, a na dłoni późną nocą.
23. Sunną jest wyruszanie w podróż wczesnym porankiem oraz rozpoczynanie podróży w czwartek.
24. Sunną jest zabieranie ze sobą sakwy na wodę.
25. Kiedy Prorok powracał do domu z bitwy lub pielgrzymki, przy każdym wzniesieniu recytował trzykrotnie: Nie ma bogów prócz Boga, który nie ma towarzyszy. Do niego należy wszelkie królestwo, wszelka chwała i ma On władzę nad wszelką rzeczą. Idziemy ku Niemu, bijąc pokłony, modląc się i sławiąc Go. Spełnił On swą obietnicę, pomagając swemu słudze i zwyciężając wrogów.
26. Po powrocie z podróży Prorok najpierw udawał się do meczetu, gdzie modlił się dwa *rakaty*, po czym udawał się do swego domu.
27. Prorok nie walczył w świętych miesiącach, z wyjątkiem odpierania ataków.
28. Imam Baqir powiedział, że Prorok zwykł wyruszać w podróż po wschodzie słońca.
29. Prorok nie lubił krzyków w trakcie bitwy. Z rozpoczęciem bitwy czekał do południa, kiedy zaczynały wiać lekkie wiatry. Cekał również na boskie wsparcie.

Rozdział 5: Etykieta ubioru

1. al-Ghazali napisał w *al-Ihja*: Prorok nosił to, co było dostępne, chociaż szczególnie lubił ubrania koloru zielonego. Większość jego szat była jednak biała. Mawiał: „Ubierajcie żywych w to, czym owiniecie umarłych”. Czasami nosił szatę z brokatu, której zielony kolor pięknie kontrastował z jego jasną karnacją. Jego szaty podwinięte były ponad kostki, a koniec jego pasa najczęściej zwisał do goleni. Jego wierzchnie okrycie miało guziki, które czasami odpinał przed modlitwą oraz przy innych okazjach. Prowadząc modlitwy, czasami nakładał szatę barwioną szafranem. Czasami nosił tylko jednoczęściową szatę. Nakładając filcową szatę, mówił: „Jestem tylko sługą, ubieram się więc jak sługa”. Miał dwie szaty, które nosił tylko w piątki (...) Pod turbanem nosił małą czapkę, czasem nosząc ją bez turbanu, a czasem zdejmując ją i kładąc ją przed sobą podczas modlitwy. Czasami, nie mając turbanu, owijał wokół głowy czarny materiał. Jeden ze swych turbanów nazywał „chmurą”. Dał go w prezencie ,Alemu i kiedy ten go nosił, Prorok mówił „Oto idzie ,Ali w chmurze”.

Rozpoczął ubieranie się od prawej strony ciała, mówiąc: „Chwała Bogu, który przyodził mnie w to, co okrywa moją nagość i co upiększa mnie w oczach ludzi”. Kiedy zdejmował ubrania, rozpoczął od lewej strony. Kiedy sprawiał sobie nową szatę, oddawał starszą ubogim, mówiąc: „Kiedy muzułmanin przyodziwa innego muzułmanina przez wzgląd na Boga, otrzymuje Jego ochronę, nawet jeśli jest to znoszona szata”.

Jego łóżko stanowiły skóry wypchane włóknami palmowymi. Jego długość wynosiła około dwa łokcie, a szerokość około półtora łokcia. Kiedy gdzieś siadał, kładł pod sobą złożoną w pół szatę. Często spał na macie, pod którą nie było niczego, co czyniłoby ją wygodniejszą.

Miał zwyczaj nadawania imion swym zwierzętom, broni oraz innym przedmiotom, nazywał na przykład swoje miecze, łuk i kołczan. Miał też gliniane naczynie, którego używał zarówno do picia jak i do dokonywania ablucji. Kiedy ludzie wysyłali do niego swe dzieci po osiągnięciu przez nie wieku rozumienia, piły one często z tego naczynia lub wylewały wodę na siebie w nadziei na błogosławieństwo boże.

2. Jego turban był okręcany trzy lub pięć razy.
3. Prorok nosił podczas modlitwy czarny turban.
4. Prorok nosił czasami małą czapeczkę w paski. Miał też zbroję z trzema srebrnymi pierścieniami, jednym z przodu i dwoma z tyłu.
5. Prorok modlił się w szerokiej szacie.
6. Prorok miał dwie szaty, które ubierał tylko do modlitwy i zawsze nauczał ludzi, by zachowywali czystość.
7. Imam „Ali powiedział: Noście szaty z bawełny, często nosił je bowiem Prorok i my też najczęściej je wybieramy.
8. Imam „Ali powiedział: Noście szaty z bawełny, często nosił je bowiem Prorok. Szaty z innych materiałów nosił wtedy, kiedy był ku temu jakiś dobry powód.
9. Prorok miał skórzany pas ze srebrną klamrą i trzema srebrnymi pierścieniami. Miał również kubek do picia ze srebrnymi dekoracjami.
10. Pochwa na miecz Proroka była srebrna, podobnie jak jego rękojeść.
11. Pierścień Proroka miał okrągły kamień.
12. Inskrypcja na pierścieniu Proroka brzmiała: Muhammad jest Wysłannikiem Boga.
13. Prorok miał dwa pierścienie. Na jednym z nich widniała inskrypcja: Nie ma bogów prócz Boga, a Muhammad jest Wysłannikiem Boga, na drugim zaś: Bóg objawił prawdę.

14. Prorok oraz Imamowie nosili pierścienie na prawej dłoni. (Nota autora: według innych przekazów niektórzy z nich nosili je również na lewej dłoni. Istnieją również przekazy, według których Prorok nosił pierścień dość rzadko.)

15. Imam ,Ali powiedział, że prorockim zwyczajem jest zakładanie koszuli przed nałożeniem spodni.

16. Prorok powiedział Abu Dharrowi: Noszę szorstkie ubrania, siedzę na ziemi, oblizuję palce po jedzeniu, jeżdżę na osie bez siodła. Komu nie podoba się moja sunna, nie jest ode mnie.

17. Prorok nosił tylko trzy rzeczy koloru czarnego: turban, buty oraz wierzchnią szatę.

18. Imam Baqir powiedział, że częścią sunny jest zakładanie prawego buta przed lewym i zdejmowanie lewego buta przed prawym.

19. Imam Sadiq powiedział: Zdejmujcie buty, zanim zasiadacie do jedzenia, to wspinała sunna, która pozwala odpocząć waszym stopom.

20. Imam Sadiq powiedział, że sunną jest noszenie czarnych butów oraz żółtych sandałów.

21. Imam Sadiq powiedział: Len należy do ubrań proroków.

22. Prorok nie lubił czerwonego barwnika w swoich szatach.

23. Prorok posiadał namiot, który nazywał „schronieniem”.

24. Kiedy Prorok zdobył Mekkę, wkroczył do niej ubrany w czarny turban. Podczas podróży miał zwyczaj zabierać ze sobą pudełko z grzebieniem, *kohlem*, nożyczkami i *siłakiem*. Łóżko, na którym spał, zostało mu подарowane przez Asada ibn Zurarę. Jego mównica miała trzy schodki i została zrobiona przez cieślę o imieniu Majmun. Jego meczet nie miał minaretów, Bilal recytował *Azan* stojąc na ziemi.

25. Imam Sadiq powiedział, że Prorok miał barwioną szatę, którą zawsze nosił w domu, dopóki barwnik nie zaczął drażnić jego skóry.

26. Imam Sadiq powiedział: W domu nosiliśmy zazwyczaj szaty barwione na ciemnożółty kolor.
27. Prorok miał zieloną jemeńską szatę, w której spał.
28. Prorok miał dwa płótna z Jemenu, które nosił jako *ihram* (szatę noszoną podczas pielgrzymki) i w której został pochowany.
29. Kiedy Prorok wyruszał z misją do innej miejscowości, zakładał swe najlepsze szaty i prosił swoich towarzyszy o to samo.

Rozdział 6: Jego zwyczaje w domostwach i budynkach

1. Prorok przez całe swe życie nie położył cegły na cegle.
2. Prorok powiedział: Meczety są miejscami zgromadzeń proroków.
3. Kiedy Prorok wyruszał w podróż w okresie letnim, opuszczał swój dom w czwartek, kiedy zaś powracał zimą, wracał w piątek.
4. Chadidża, pokój z nią, powiedziała, że kiedy Prorok wracał do domu, prosił o naczynie z wodą, dokonywał ablucji i odmawiał dwa krótkie *rakaty* modlitwy, zanim szedł spać.
5. Imam Sadiq powiedział, że Prorok nigdy nie przygotował nocnej zasadzki na wrogów.
6. Prorok miał w swym domostwie białego koguta i mawiał, że zwierzę to chroni właściciela domu oraz siedem domów wokół niego.
7. Imam Sadiq powiedział, że prorocy trzymali w swych domostwach gołębie, gdyż dżinny, kiedy przychodzą do domu, w którym są gołębie, zaczynają bawić się z nimi, zostawiając ludzi w spokoju.
8. Prorok trzymał w swym domostwie parę czerwonych gołębi.
9. Prorok wchodził do ciemnych domów, mając ze sobą lampę.
10. Imam 'Ali powiedział, że częścią sunny jest by po wejściu do meczetu usiąść zwróconym w kierunku *qiblah*.
11. Imam Sadiq powiedział: Nie malujcie wizerunków na dachach swych domów, Prorok tego nie lubił.
12. Prorok miał białego koguta, a jego towarzysze często zabierali koguta, gdy wyruszali w podróż, wskazywał im on bowiem pory modlitwy.

13. Prorok trzymał koguta również przy meczecie.
14. Prorok lubił patrzeć na drzewa cytrynowe oraz czerwone gołębie.
15. Prorok lubił podziwiać zieleni.
16. Kiedy niektórzy z Ansarów spytali Proroka, dlaczego odwiedza niektóre domy, a inne nie, odpowiedział, że nie odwiedza tych, w których trzymane są psy.
17. Gdy Prorok wchodził do jakiegoś domu, zajmował pierwsze wolne miejsce.
18. Za każdym razem, kiedy Prorok budził się ze snu, zaczynał od chwalenia Boga.
19. Prorok nie lubił snu przed modlitwą *‘Isza* oraz rozmawiania z ludźmi po jej zakończeniu.

Rozdział 7: Zwyczaje związane ze snem

1. Łoże Proroka stanowiła wierzchnia szata, jego poduszka zaś zrobiona była ze skóry wypchanej włóknem palmowym. Pewnej nocy szata złożona została w kilka warstw, przez co stała się zbyt wygodna, rozłożył ją więc z powrotem.
2. Prorok spał na macie, pod którą nie umieszczone było nic, co czyniłoby ją wygodniejszą.
3. Zawsze, kiedy Prorok budził się ze snu, wykonywał pokłon przed Bogiem.
4. Imam ,Ali powiedział, że prorocy mieli zwyczaj spania na plecach.
5. Prorok miał w swym domu nakrycie dla tej z żon, która akurat spała tam danej nocy. Było ono barwione szafranem i po spryskaniu go wodą wydawało przyjemną woń.
6. Imam ,Ali powiedział: Czuwanie w ciągu ostatniej części nocy jest zdrowe, sprawia przyjemność Bogu, zaskarbia sobie Jego miłosierdzie i jest częścią etykiety proroków.
7. Kiedy Prorok udawał się do snu, mawiał: „Boże, w twoim imieniu żyję i w twoim imieniu umrę”, po czym dodawał: „Chwała Bogu, który daje mi życie, po tym jak umrę, do Niego powrócimy”.
8. Imam Sadiq powiedział, że przed udaniem się na sen Prorok recytował *Ajat al-Kursi* (wers 2:255), po czym mówił: „W imię Boga, wierzę w Niego i odrzucam fałszywych bożków. Boże, chroń mnie podczas snu i na jawie”.
9. Prorok często odpoczywał na poduszce ze skóry wypchanej włóknem palmowym, bądź siadał wspierając na niej swoje ramię.

10. Kiedy Prorok miał zły sen, przypominał sobie o Bogu, mówiąc „On jest Bogiem i nie ma żadnych towarzyszy”, po czym wstawał do modlitwy, mówiąc: „Chwała Bogu, światłu niebios i ziemi, temu, który podtrzymuje niebiosy i ziemię. Chwała Bogu, panu wszystkiego, co jest na ziemi i w niebiosach. Tyś jest prawdą, twe słowa są prawdą, prawdziwy będzie powrót do ciebie, prawdziwy jest Raj, piekło i wyznaczony przez ciebie czas. Boże, poddaję się tobie, ufam tobie i ku tobie się zwracam. Dodajesz mi siły w walce z moimi wrogami i u ciebie szukam sprawiedliwości. Przebac mi moje grzechy, przeszłe i obecne, otwarte i skryte. Nie ma boga oprócz ciebie”. Następnie mył zęby i dokonywał ablucji.

11. Imam Rida powiedział: My, *Ahlul Bejt*, mamy dziesięć zwyczajów związanych ze snem: dokonanie ablucji, położenie się na prawym boku, trzydziestotrzykrotne wyrecytowanie „sława Bogu”, trzydziestotrzykrotne wyrecytowanie „chwała Bogu”, trzydziestoczekrotne wyrecytowanie „Bóg jest wielki”, zwrócenie się w kierunku *qiblah*, wyrecytowanie sury Al-Hamd, Ajat al-Kursi oraz zaświadczenie jedności Boga. Zwyczaje te przynoszą korzyść każdemu, kto je praktykuje.

12. Imam Sadiq powiedział: odprowadzajcie nocną modlitwę, jest ona zwyczajem waszego Proroka.

Rozdział 8: Zwyczaje związane z małżeństwem i dziećmi

1. Imam ,Ali powiedział: Zawierajcie małżeństwa, jest to bowiem sunna Proroka, który mawiał: Ktokolwiek chce podążać za moją sunną, powinien pamiętać, że należy do niej małżeństwo.
2. Imam Rida powiedział, że trzy rzeczy należą do sunny proroków: Używanie perfum, usuwanie nadmiaru owłosienia oraz intymne relacje z żonami.
3. Prorok powiedział: Niektóre z waszych żon poinformowały mnie, że w ramach ascezy powstrzymujecie się od stosunków z nimi. Ja obcuję z kobietami, jem w ciągu dnia i śpię w nocy. Ten, kto odwraca się od mojego przykładu, nie jest jednym z nas.
4. Prorok powiedział: Częścią etykiety proroków jest miłość do kobiet.
5. Powiedział też: Światłem mych oczu jest modlitwa, moją radość zaś znajduję w kobietach.
6. Kiedy Prorok chciał poślubić jakąś kobietę, wysłał najpierw kogoś, by się jej przyjrzał.
7. Imam Rida powiedział: Bóg uczynił noc źródłem spokoju, tak jak uczynił kobiety źródłem spokoju. Częścią sunny jest zawieranie małżeństw wieczorem oraz karmienie ludzi z okazji ślubu.
8. Sunną jest obcinanie włosów noworodkom, ważenie ich i dawanie równowartości tej wagi w złocie lub srebrze jako jałmużny. Musi to jednak być złoto lub srebro.
9. Imam ,Ali powiedział: Siódmego dnia po narodzinach dokonajcie *,aqiqa* i rozdajcie równowartość wagi włosów w srebrze jako jałmużnę. Prorok uczynił tak po narodzinach Hasana, Husejna oraz innych dzieci.

10. Prorok powiedział: Najlepsi spośród was to ci, którzy dobrze traktują swoje żony, ja zaś jestem najlepszy spośród was w traktowaniu moich żon.

11. Prorok powiedział: Ibrahim chronił swego honoru, ja chronię swojego jeszcze bardziej.

12. Opowiadając o proroku Mojżesz, pokój z nim, Imam Sadiq powiedział: Mojżesz rzekł do córki Szu'ajba: „Wskaż mi drogę, krocź jednak za mną, prorocy nie patrzą bowiem na tylną część ciała kobiet”.

13. Zapytany o tymczasowe małżeństwo, Imam Sadiq powiedział: Nie chciałbym, żeby ktokolwiek opuścił ten świat nie dokonując czegoś, co czynił Prorok.

14. Kiedy Prorok zawierał małżeństwo z kobietą, która nigdy nie miała męża, pozostawał z nią nieustannie przez siedem dni. Kiedy żenił się z wdową, pozostawał z nią przez trzy dni.

15. Imam Rida powiedział: Al-Nadżdżaszi wydał Prorokowi za żonę Umm Habibę Aminę Bint Abi Sufjan, zapraszając ludzi na ucztę słowami: Zwyczajem proroków jest zapraszanie ludzi do jedzenia z okazji zawarcia małżeństwa.

16. Prorok dzielił to, co posiadał równo między swymi żonami, mówiąc: Boże, oto mój podział tego, co mam, nie wiń mnie więc za to, co posiadam ani za to, czego nie posiadam.

17. Prorok wyruszył na swą ostatnią pielgrzymkę ze swymi żonami, spędzając z każdą jeden dzień i noc, aby być wobec wszystkich sprawiedliwym.

18. Po zakończeniu porannej modlitwy Prorok udawał się z odwiedzinami do każdej ze swych żon.

19. Prorok powiedział: Większość rozrywek jest jałowa, z wyjątkiem praktyki łucznictwa, ujeżdżania koni oraz zabawy z rodziną, należących do sunny.

20. Kiedy Prorok źle się czuł, prosił, by odprowadzić go do domu tej z jego żon, z którą czas miał spędzać w tym konkretnym dniu.
21. Majmuna, jedna z żon Proroka, powiedziała, że podczas miesiączki Prorok prosił ją, by okrywała dolną część ciała tkaniną, ale w dalszym ciągu spała z nim w jednym łóżku.
22. Imam Sadiq powiedział, że Prorok nigdy nie ustalił dla swych żon ani córek *mahru* większego niż pięćset dirhamów.
23. Prorok mawiał w swych modlitwach: Boże, szukam u ciebie schronienia przed dziećmi, które miałyby nade mną władzę, przed majątkiem, który spowodowałby moją ruinę oraz przed żoną, przez którą zbyt wcześnie bym się postarzał.
24. Imam Rida powiedział: Za każdym razem, kiedy rodził się nam syn, nazywaliśmy go Muhammad, a po siedmiu dniach decydowaliśmy, czy pozostawić mu to imię, czy nadać mu inne.
25. Każdego ranka Prorok głaskał po głowach swoje dzieci i wnuki.
26. Kiedy Fatima, pokój z nią, wprowadziła się do domu ,Alego w pierwszą noc ich małżeństwa, Dżibra'il, Mika'il i Israfil zstąpili na ziemię i jeden po drugim wyrecytowali *takbir* („Allahu Akbar”). Jego wyrecytowanie w pierwszą noc po ślubie stało się wtedy sunną aż do Dnia Sądu.
27. Imam ,Ali powiedział: Osłódcie usta nowonarodzonym dzieciom, dotykając ich daktylami, Prorok uczynił tak Hasanowi i Husajnowi.
28. Imam Sadiq powiedział: Jest siedem czynności będących sunną po narodzinach syna. Po pierwsze, nadanie mu imienia. Po drugie, ogolenie mu głowy. Po trzecie, rozdanie równowartości wagi ogolonych włosów w złocie lub srebrze jako jałmużny, jeśli to możliwe. Po czwarte, *,aqiqa*. Po piąte, pomazanie mu głowy szafranem. Po szóste, obrzezanie. Po siódme, rozdanie sąsiadom mięsa z *,aqiqa*.

29. Imam Sadiq powiedział, że sunną dla nowonarodzonych chłopców jest przekłucie ucha oraz obrzezanie po siedmiu dniach.

30. Imam Sadiq powiedział: Uczymy naszych synów, by zaczęli modlić się w wieku pięciu lat, wy uczcie więc swoich, by zaczęli w wieku lat siedmiu. Uczymy naszych synów, by w wieku siedmiu lat zaczęli pościć taką część dnia, jaką są w stanie pościć, aby przyzwyczajać ich do postzczenia cały dzień, kiedy będą starsi. Wy uczcie ich więc tego od dziewiątego roku życia.

31. Kiedy rodzina Proroka doświadczała ubóstwa lub nieszczęścia, mówił im: Stańmy do modlitwy. Tak nakazał mi Bóg. Bóg powiedział: **Nakazuj swojej rodzinie modlitwę i sam bądź w niej wytrwały. Nie wymagamy od ciebie żadnego wsparcia, to My cię wspieramy, a cel osiąga się przez bycie bogobojnym.** (Koran 20:132)

32. Kiedy Sa'd ibn ,Ibadah powiedział, że gdyby przyłapał jakiegoś mężczyznę z jego żoną, uderzyłby go mieczem. Prorok powiedział, że takie poczucie honoru nie jest zaskakujące i właśnie po to, by uniknąć takich sytuacji Bóg zakazał niemoralnych czynów, zarówno tych dokonywanych publicznie jak i dokonywanych w ukryciu.

33. Chadidża była pierwszą osobą, która uwierzyła w Boga i Jego Wysłannika. Przyjęła to, co Prorok otrzymał od Boga, wspierała go w jego misji i poprzez nią Bóg ulżył ciężarowi, jaki spadł na Proroka. Kiedy smuciło go odrzucenie przez ludzi, ona była przy nim. Kiedy wracał do domu, wspierała go i pocieszała aż do swej śmierci, niech Bóg będzie dla niej miłosierny.

34. Prorok powiedział: My, *Ahlul Bejt*, zostaliśmy błogosławieni siedmioma cechami: taktownością, elokwencją, hojnością, odwagą, wiedzą, łagodnością i miłością do kobiet.

Rozdział 9: Jedzenie, picie i maniery przy stole

1. Prorok lubił być głodnym i okazywać bojaźń przed Bogiem.
2. Kiedy spytano Imama Sadiq'a o hadis, według którego Prorok nigdy nie najadł się pszennym chlebem, odpowiedział on, że Prorok nigdy nie jadł pszennej chleba, nigdy natomiast nie najadł się do syta chlebem zrobionym z jęczmienia.
3. Imam Ali powiedział: Prorok Jezus, pokój z nim, był ascetykiem, najbardziej zaś wstrzemięźliwym z proroków był Muhammad. Nigdy nie marnował jedzenia, ale też nie najadał się i nigdy nie jadł pszennej chleba.
4. Imam Ali powiedział: Podążajcie w ślady Proroka, czerpcie nauki z jego życia, aby uchronić się od nieszczęścia. Bóg uczynił go znakiem przypominającym o Dniu Sądu, przekazującym dobrą nowinę o raju i ostrzegającym przed karą. Opuścił on ten świat głodny, wkroczył jednak w życie wieczne bezpieczny.
5. Prorok nigdy nie spożywał posiłków w pozycji na wznak, kiedy zdarzyło się to raz i zdał sobie z tego sprawę, wyprostował się i powiedział: Boże, jestem twoim sługą i wysłannikiem.
6. Imam Sadiq powiedział: Prorok nigdy nie spożywał posiłków w pozycji na wznak. Siedział jak sługa i jadł jak sługa, w pokorze przed swym Panem.
7. Kiedy spytano Imama Sadiq'a, czy Prorok kiedykolwiek opierał się na prawym lub lewym boku podczas jedzenia, on odrzekł, że nie. Prorok siedział jak sługa w pokorze przed swym Panem.
8. Imam Baqir powiedział: Prorok siedział jak sługa i jadł jak sługa. Jadł na ziemi i spał na ziemi.

9. Al-Ghazali napisał w Al-Ihja: Kiedy zasiadał do jedzenia, jego kolana i stopy związane były razem jak u osoby siedzącej podczas modlitwy, z tą różnicą, że jedno z jego kolan umieszczone było wyżej niż drugie. Mawiał: Jestem tylko sługą, jem jak sługa i siedzę jak sługa.

10. Imam ,Ali powiedział: Kiedy Prorok zasiadał do jedzenia, siadał niczym sługa i opierał się lekko na lewym udzie.

11. Prorok siadał na ziemi, sam doił owce i przyjmował zaproszenia od niewolników, zasiadając z nimi do jedzenia.

12. Imam Sadiq powiedział: Prorok siadał do jedzenia niczym sługa, opierał się dłonią umieszczoną na ziemi i jadł trzema palcami. Nigdy nie siadał jak ludzie pełni arogancji.

(Nota autora: Prorok, jedząc, opierał się na dłoni umieszczonej na ziemi, nigdy jednak nie wspierał się na poduszce, jak czynili to możni. Kiedy ktoś zwrócił kiedyś uwagę Imamowi Sadiqowi, by nie wspierał się na swej dłoni podczas jedzenia, odparł on, że Prorok nigdy tego nie zakazał.)

13. Prorok oblizywał palce po jedzeniu.

14. Kiedy Prorok jadł owoc granatu, kończył go sam.

15. Prorok jadał różne rzeczy, wszystko co zostało dozwolone przez Boga. Jadał ze swoją rodziną i służącymi, jak również z każdym kto go zaprosił, jedząc to, co jedli inni.

16. Kiedy Prorok jadł z innymi ludźmi, zaczynał jeść jako pierwszy i kończył jeść ostatni, tak by inni nie krępowali się jeść tyle, ile chcieli.

17. Kiedy Prorok kończył wieczorem dzień postu w towarzystwie innych osób, mówił im: Ci, którzy pościli, kończą swój post wraz z wami, bogobojni jedli wasze jedzenie, a wybrani prosili Boga by wam błogosławił.

18. Imam ,Ali powiedział: Prorocy mieli w zwyczaju jeść kolację po modlitwie ,*Isza*, nie rezygnujcie więc z jedzenia kolacji, może to być dla was szkodliwe.

19. Kiedy podawano Prorokowi danie, w którym były daktyle, zawsze zaczynał od nich.
20. Prorok chwalił Boga między każdym kęsem jedzenia.
21. Jedząc daktyle, Prorok odkładał pestki na grzbiet jednej dłoni, a następnie pozbywał się ich.
22. Kiedy Prorok pił mleko, płukał następnie usta ze względu na jego tłuszc.
23. Prorok dłubał w zębach w celu ich czyszczenia.
24. Prorok używał różnych rzeczy jako wykałaczk, z wyjątkiem liści palmowych i trzciny.
25. Kiedy Prorok pił wodę, najpierw wspominał imię Boga, po czym pił małymi łykami, mawiając czasem, że łapczywe picie może powodować problemy z wątrobą.
26. Prorok pił wodę trzema łykami. Przed każdym łykiem wspominał Boga, a po każdym dziękował Mu.
27. Ibn ,Abbas powiedział, że widział Proroka pijącego wodę i zrobił on dwie przerwy między łykami.
28. Imam ,Ali powiedział, że pijąc wodę, Prorok przed każdym łykiem wspominał Boga, a po każdym dziękował Mu, dodając, że rozpoczynanie w imię Boga chroni przed chorobami.
29. Prorok nie oddychał do kubka pijąc wodę, ale oddalał na chwilę kubek od swych ust.
30. Kiedy Prorok chciał pobłogosławić wodę, modlił się nad nią tak długo, jak chciał tego Bóg, uważając, by na nią nie dmuchać bądź by do niej nie splunąć.
31. Imam ,Ali pił wodę na stojąco. Pewnego razu wypił na stojąco wodę, jaka pozostała w naczyniu po dokonaniu ablucji i powiedział, że widział, jak czyni tak Prorok.
32. Al-Ghazali napisał w *al-Ihja*: Kiedy Prorok jadł mięso, nie

zniżał głowy ku niemu, ale podnosił je do ust. Po jedzeniu mięsa szczególnie uważnie mył ręce oraz płukał usta.

33. Prorok jadł to, co akurat było dostępne.

34. Prorok często jadał ogórki ze świeżymi daktylami, arbuzy z winogronami, czasami z cukrem. Czasami jadł arbuzy z daktylami, a kończąc post, rozpoczynał od świeżych daktyli, jeśli były w sezonie. Jadał ser, jego najczęstszym posiłkiem były jednak daktyle z wodą. Czasem jadł daktyle z mlekiem i *al-Harisa* (mieszanek kaszy z mięsem). Najbardziej lubił jadać mięso. Lubiał dynię, mięso, chleb, klarowane masło, ocet, cykorię i kapustę.

35. Często jadał ogórki z solą.

36. Al-Ghazali napisał w *al-Ihja*: Lubiał mięso upolowanych ptaków, sam jednak nie polował.

37. Prorok lubił mięso z łopatki.

38. Prorok lubił miód.

39. Kiedy ktoś zwrócił uwagę Imamowi Ridzie, że wydaje się jeść daktyle ze zbyt dużą przyjemnością, odpowiedział: Prorok lubił daktyle, Imam Ali lubił daktyle, al-Hasan lubił daktyle, Abu Abdillah al-Husejn lubił daktyle, Sajjid al-'Abidin lubił daktyle, Abu Dża'far lubił daktyle, Abu Abdillah lubił daktyle, mój ojciec lubił daktyle i ja lubię daktyle. Nasi szyici lubią daktyle, ponieważ stworzeni zostali z tej samej gliny co my, zaś nasi wrogowie lubią środki odurzające, ponieważ stworzeni zostali z płomieni ognia.

40. Imam Sadiq powiedział: Daniem Proroka był chleb z jęczmienia, jego deserem były daktyle, a ogień rozpałał przy pomocy gałęzi palmowych.

41. Imam Sadiq powiedział: Najbardziej lubianym przez Proroka owocem był granat, zazwyczaj kiedy go jadł, kończył go sam.

42. Prorok nie jadł bardzo gorących pokarmów, lecz czekał, aż nieco ostygną, mówiąc: „Bóg nie karmi nas ogniem, w takim jedze-

niu nie ma błogosławieństwa, czekajcie więc, aż ostygnie”. Kiedy jadł, zaczynał od wypowiedzenia „bismillah”. Jadł trzema palcami - kciukiem, palcem wskazującym oraz środkowym, nie biorąc tego, co leżało przed kimś innym. Kiedy jadł w towarzystwie, zaczynał jako pierwszy. Czasami jadł czterema palcami, a czasami całą dłoń, nigdy nie jadł jednak tylko dwoma. Bardzo smakowało mu danie z klarowanego masła i miodu, które pewnego razu przynieśli mu jego towarzysze. Jadł chleb zrobiony z nieodsianego jęczmienia, nigdy jednak nie najadając się nim do syta i nigdy nie jadł chleba z pszenicy. Unikał stołów zastawionych zbyt dużą ilością jedzenia. Lubiał arbuzy i winogrona, często jadł daktyle, czasami dając ich pestki owcom. Nie jadał czosnku, cebuli i innych rzeczy powodujących nieprzyjemny zapach z ust. Nigdy nie krytykował żadnego pożywienia. Jeśli coś mu smakowało, jadł to, jeśli zaś coś mu nie smakowało, pozostawiał to, ale nie zniechęcał do tego innych. Jadł do samego końca naczynia, mawiając, że na jego dnie znajduje się najbardziej błogosławione jedzenie. Po posiłku oblizywał trzy palce, którymi jadł, po czym dokładnie mył ręce. Unikał jedzenia bez towarzystwa.

43. Kiedy jadł coś szczególnie tłustego, pił nieco mniej wody, mówiąc, że jest to lepsze dla trawienia.

44. Prorok lubił pić z *al-Qadah al-Szami* (naczynia wyrabianego w Damaszku), mawiając, że jest to najczystsze z naczyń.

45. Prorok lubił pić z kubków przywiezionych z Damaszku, ale również z kubków zrobionych z drewna, skóry i gliny.

46. Prorok pił często rękoma, nabierając wody w dłonie. Mawiał przy tym: nie ma naczynia lepszego niż dłonie.

47. W dzień Al-Adha Prorok ofiarował dwa duże barany, jednego od siebie i jednego w imieniu ubogich z jego wspólnoty.

48. Prorok powiedział: Jesteśmy wspólnotą ludzi, którzy nie jedzą, dopóki nie są głodni, a kiedy jedzą, nie najadają się do syta.

49. Prorok często chodził spać głodny, nie mając dla siebie ani dla swej rodziny żadnej kolacji, jego najczęstszym pożywieniem był zaś chleb jęczmienny.

50. Aisza powiedziała, że Prorok nie miał w domu sita, nigdy nie jadł więc chleba z odsianego jęczmienia.

51. Prorok nie jadł przy stole, ale na rozłożonej na ziemi macie.

52. Prorok nigdy nie był najedzony przez trzy pełne dni. Nawet kiedy jedzenie było dla niego dostępne, wołał dać je komuś innemu.

53. Prorok nie mieszał dwóch różnych rodzajów pożywienia w jednym kęsie, kiedy wkładał do ust mięso, to nie mieszał go z chlebem i vice versa.

54. Kiedy Prorok miał dwa dania, zazwyczaj zostawiał jedno dla siebie, a drugie oddawał komuś potrzebującemu.

55. Kiedy przyniesiono mu mleko zmieszane z miodem, odmówił jego wypicia, mówiąc, że woli skromność i nie lubi ekstrawagancji, dlatego też wołałby, aby napoje te były pite osobno. Dodał jednak jednocześnie, że to jego preferencja i nie zakazuje tego innym.

56. Imam Ali powiedział Kumejlowi Ibn Zijadowi: Staraj się nie wybrzydzać przy jedzeniu, naśladuj w tym Proroka.

57. Imam Sadiq powiedział: Prorok dawał swej rodzinie zdrowe i odżywcze pożywienie, które daje zadowolenie i silne ciało.

58. Sunną jest mycie rąk przed i po jedzeniu.

59. Kiedy Prorok jadł w towarzystwie innych ludzi, podawał jedzenie osobie siedzącej naprzeciwko, a picie osobie siedzącej po jego prawej stronie.

60. Prorok pił na stojąco, a czasami jadąc na wierzchołku. Czasami zatrzymywał się, by się napić. Pił z takiego naczynia, jakie akurat było dostępne, a czasami nabierał po prostu wody w dłoń.

61. Pijąc wodę, Prorok mówił: Chwała Bogu, który nie uczynił

tej wody gorzką w ramach kary za nasze grzechy, uczynił ją jednak gaszącą nasze pragnienie w ramach swego miłosierdzia.

62. Pewnego razu po zjedzeniu kilku kęsów jedzenia Prorok powiedział: Boże, do ciebie należy wszelka chwała. Nakarmiłeś nas i zaspokoiliś nasze pragnienie, jesteśmy ci więc wdzięczni i od ciebie zależni.

63. Najczęściej używanymi przez Proroka dodatkami do jedzenia był ocet oraz oliwa z oliwek. Mawiał, że jest to pożywienie proroków.

64. Prorok nie jadał wątroby żadnego zwierzęcia ze względu na jej bliskość z moczem, nie zabraniał tego jednak innym.

65. Kiedy przyniesiono mu miskę ryżu, zaprosił do wspólnego jedzenia Salmana, Miqdada i Abu Dharra. Zjedli oni bardzo niewiele, powiedział im więc: Nie zjedliście prawie nic, ten z was, który najbardziej mnie miłuje, zje ze mną najwięcej.

66. Prorok powiedział, że nie przyjąłby zaproszenia do wspólnego jedzenia ani podarunku od politeistów i hipokrytów.

67. Ocet i zielone warzywa na stole są częścią sunny.

68. Pewnego dnia przyniesiono mu słodką potrawę z daktyli, rodzyneków i klarowanego masła. Odmówił jej zjedzenia, mówiąc, że nie chce przyzwyczajać się do luksusów, nie zabrania jednak tego innym.

69. Prorok często przechylał miskę z wodą dla kotów, by łatwiej było im pić.

70. Prorok powiedział: Bóg uczynił miód błogosławieństwem, jest on lekiem na wiele dolegliwości.

71. Kiedy Prorok chciał zjeść kurczaka, kupował żywego i trzymał go przez kilka dni, karmiąc go przed ubojem.

72. Prorok nie odmawiał przyjmowania perfum i słodczy jako podarków.

Rozdział 10: Etykieta ubikacji

1. Nikt nie widział nigdy Proroka, kiedy załatwiał swe potrzeby.
2. Kiedy Prorok musiał odkaszlnąć, zasłaniał twarz, a jeśli musiał potem splunąć, to zakopywał następnie ślinę w ziemi.
3. Prorok powiedział, że nawet załatwiając swe potrzeby, stara się zasłaniać swe ciało ze względu na towarzyszące mu anioły.
4. Zasłanianie głowy jest częścią sunny.
5. Prorok zalecał upewnianie się w ubikacji, że mocz został oddany do końca, by jego resztki nie wchodziły w kontakt z ubraniem.
6. Husejn ibn Chalid spytał Imama Ridę o to, czy Prorok oraz Imam ,Ali pozostawiali na swych palcach pierścienie, kiedy byli w toalecie, odpowiedział on: tak. Kiedy Ibn Chalid spytał, czy też powinien tak robić, Imam odpowiedział: oni nosili pierścienie na prawej dłoni, ty nosisz na lewej.
7. Przed islamem ludzie dokonywali oczyszczenia kamieniami po załatwianiu swych potrzeb, po czym sunną stało się używanie w tym celu wody, a Bóg pochwalił to słowami: **Bóg miłuje tych, którzy się nawracają i utrzymują się w czystości.** (Koran, 2:222)
8. Prorok zalecał wszystkim, by w celu utrzymania czystości bardzo uważali na odprysk moczu przy załatwianiu swoich potrzeb.
9. Sunną jest wchodzenie do ubikacji najpierw lewą nogą oraz upewnianie się, że nie jest się przez nikogo widzianym.
10. Imam Sadiq powiedział, że sunną po wizycie w ubikacji jest powiedzenie: Chwała Bogu, który usunął ze mnie to, co dla mnie szkodliwe.

11. Imam Sadiq powiedział, że sunną jest oczyszczenie przy pomocy trzech czystych kamieni a następnie użycie wody.
12. Imam ,Ali powiedział, że sunną jest mycie resztek moczu, a potem resztek kału i nie robienie tego jednocześnie.
13. Kiedy Prorok musiał załatwić się w czasie podróży, znajdował odosobnione miejsce daleko od innych ludzi.

Rozdział 11: Zmarli i zwyczaje związane ze śmiercią

1. Kiedy Prorok zauważał na swym ciele jakąś krostę, zanosił ku Bogu swe prośby o ochronę. Spyтany o przyczynę, odpowiadał: Jeśli Bóg chce, może uczynić z małej rzeczy wielką a z wielkiej rzeczy małą.
2. Kiedy Prorok miał gorączkę, powiedział: Bóg doświadcza nas w ten sposób, a nasza nagroda zostaje przez to podwojona.
3. Imam Baqir powiedział: Nosze, na których niesione są zwłoki, muszą być trzymane przynajmniej przez cztery osoby.
4. Imam Kazim, pokój z nim, powiedział, że podnosząc nosze ze zwłokami, powinno się zaczynać od strony prawej ręki zmarłego, następnie jego prawej nogi, potem lewej nogi i lewej ręki.
5. Kiedy Prorok dołączał do procesji pogrzebowej, ogarniał go żal, nie mówił dużo i pogrążał się w refleksji.
6. Podczas pogrzebów Prorok rzucał na grób trzy garście ziemi.
7. Kiedy umierał ktoś z Bani Haszim, Prorok umieszczał na jego grobie swą dłoń, pozostawiając jej odcisk w ziemi.
8. Kiedy Prorok składał komuś kondolencje, mówił: Niech Bóg uczyni ci zadość i niech będzie dla ciebie miłosierny. Kiedy natomiast komuś gratulował, mówił: Niech Bóg ci nieustannie błogosławi.
9. Imam Sadżdżad, pokój z nim, powiedział, że kiedy Imam ,Ali przechodził przez bardzo ciężki okres, modlił się tysiąc *rakatów*, karmił sześćdziesięciu ubogich i pościł przez trzy dni, zalecając swym dzieciom to samo, dodając, że czynił tak Prorok oraz recytując wers: **Jeśli ktoś okazuje cierpliwość i wybaczą, podejmuje**

dobrą decyzję. (Koran, 42:43) Imam Sadżdżad powiedział następnie, że on sam czyni tak do dzisiaj.

10. Prorok często odwiedzał chorych i brał udział w pogrzebach.

11. Kiedy Prorok odwiedzał chorą osobę, mówił: Boże, usuń dolegliwość tej osoby i uzdrow ją, jesteś bowiem jedynym, który prawdziwie uzdrawia.

12. Kiedy Prorok bądź ktoś z jego rodziny miał zapalenie oka, mówił: Boże, spraw, bym cieszył się mym słuchem i wzrokiem aż do śmierci i pomóż mi przeciw tym, którzy są wobec mnie niesprawiedliwi.

13. Prorok uczył ludzi, by podczas bólu i gorączki mówili: W imię Wielkiego Boga, szukam w Nim schronienia przed złem tego, co kryje się w mych żyłach oraz przed ogniem piekielnym.

14. Kiedy Prorok był czymś zasmucony, szukał ukojenia w poście i modlitwie.

15. Kiedy dotykała go jakaś dolegliwość, dokonywał ablucji, modlił się dwa *rakaty*, po czym mówił: Boże, uczyniłem to, co mi nakazałeś, uczyn więc to, co nam obiecałeś.

16. Imam Baqir, spytany o to, czy turban na głowie zmarłego jest częścią całunu, odpowiedział: Nie. Obowiązkowy całun składa się co najmniej z trzech kawałków materiału, lub z jednego, jeśli jest wystarczająco duży, by okryć całe ciało. Liczba kawałków materiału nie powinna jednak przekraczać pięciu, turban zaś jest sunną.

17. Sunną jest zakopywanie w ziemi wraz z ciałem gałązki palmowej bez liści.

18. Kiedy Prorok odmawiał modlitwę nad zwłokami zmarłej osoby, stawał obok jej klatki piersiowej, jeśli był to mężczyzna, a koło jej głowy, jeśli była to kobieta.

19. Jeśli Prorok w dniu ,Eid udawał się na grzebek, to zawsze czynił to na piechotę.

20. Sunną jest to, że do grobu kobiety może wchodzić tylko osoba, która mogła wejść za jej życia do jej domu.

21. Imam ,Ali powiedział: Nie wchodźcie do dołu, w którym mają spocząć zwłoki w turbanie, czapeczce, chuście ani w butach i poluzujcie guziki waszej szaty, zanim do niego wejdziecie - taka była sunna Proroka. Będąc już w dole, poproście Boga o ochronę przed szatanem oraz wyrecytujcie sury: Al-Hamd, Al-Nas, Al-Falaq, Al-I-chlas oraz *Ajat al-Kursi*.

22. Imam Sadiq rzucał trzy garście piachu na złożone w grobie ciało, trzymając najpierw ów piach, recytował wers: **Oto jest to, co przepowiedział nam Bóg i Jego Wysłannik. Bóg i Jego Wysłannik mówili prawdę - to pogłębiło ich wiarę i zwiększyło ich poddanie się.** (Koran, 33:22) Dodał, że była to sunna Proroka.

23. Imam ,Ali powiedział, że sunną jest spryskanie grobu odrobiną wody.

24. Sunną dotyczącą grobu jest, by usypany był na wysokość czterech palców, nie ma jednak problemu, jeśli będzie nieco wyższy.

25. Kiedy Dża'far ibn Ali Talib został męczennikiem, Prorok polecił swej córce Fatimie, by przez trzy dni zanosila Asmie bint ,Umejs jedzenie i została z nią przez trzy dni wraz z innymi kobietami. Zanoszenie rodzinom w żałobie jedzenia przez trzy dni stało się od tego czasu sunną.

26. Imam Sadiq powiedział, że chodzenie do domu rodziny w żałobie, by się najeść, jest praktyką z czasów ignorancji, sunną jest zanoszenie takiej rodzinie jedzenia.

Rozdział 12: O leczeniu

1. Imam Baqir powiedział, że pewnego razu Abu Dhabijja postawił Prorokowi bańki na głowie. Powiedział też, że Prorok używał olejku z nasion sezamu do nosa, kiedy bolała go głowa.
2. Prorok nie używał żadnych leków w przypadku zwykłego przeziębienia.
3. Jeśli Prorok chciał, by postawiono mu bańki, czynił to w poniedziałki po modlitwie *Asr*.
4. Aba al-Hasan powiedział: Mycie głowy prawoślazem lekarskim w piątki jest częścią sunny, pomaga unikać ubóstwa, działa dobrze na włosy i skórę oraz zapobiega bólom głowy.
5. Prorok mył czasami włosy głożyną.
6. Bańki, wdychanie olejków i usuwanie owłosienia należą do medycyny proroków.
7. Prorok powiedział, że anioł Gabriel polecił mu recytować nad deszczówką siedemdziesiąt razy Surę Al-Hamd, Surę Al-Nas, Surę Al-Falaq, *salatat* oraz *subhanallah*, po czym pić ją przez siedem dni.
8. Prorok oraz Imam Ali stosowali zimną kąpiel po stawianiu bańki.

Rozdział 13: Mycie zębów

1. Imam Sadiq powiedział: Mycie zębów należy do sunny proroków.
2. Imam ,Ali powiedział: Mycie zębów jest czymś, co miłuje Bóg, sunną Proroka oraz środkiem zachowania czystości w ustach.
3. Prorok mył zęby trzy razy każdej nocy - raz przed snem, drugi raz kiedy budził się na modlitwę nocną oraz trzeci raz przed modlitwą *Fadžr*.
4. Po modlitwie ,Isza Prorok kładł obok siebie naczynie z wodą oraz *siłak* i spał przez pewien czas, po czym budził się, mył zęby, dokonywał ablucji, modlił się cztery *rakaty* i wracał do snu. Następnie znowu się budził, mył zęby, dokonywał ablucji i modlił się, po czym recytował wers: **Każdy, kto szuka Boga, wierzy w Dzień Sądu i zwraca się do Boga, ma piękny przykład w Wysłanniku.** (Koran, 33:21) Mył zęby zawsze po przebudzeniu.
5. Prorok mył zęby przed każdą modlitwą.
6. Prorok mył zęby ruchem wszerz.
7. Prorok mył zęby bardzo często.
8. Prorok powiedział, że najlepszym *siłakiem* jest *siłak* z błogosławionego drzewa oliwkowego, którego używali wszyscy prorocy przed nim.
9. Prorok powiedział: Ten, kto myje zęby co najmniej dwa razy dziennie, zachowuje sunnę proroków.

Rozdział 14: Łudu'

1. Prorok odnawiał swoje *łudu* (ablucję) przed każdą modlitwą oraz innymi obowiązkowymi aktami czci.
2. Imam ,Ali dokonywał *łudu* przed każdą modlitwą i recytował wers: **Zanim zaczniecie się modlić, obmyjcie wasze twarze.** (Koran, 5:6) Łączył również dwie modlitwy dokonawszy jednej ablucji.
3. Imam Baqir zapytał ludzi: Czy mam pokazać wam, jak Prorok dokonywał *łudu*? Kiedy przyniesiono mu naczynie z wodą, postawił je przed sobą, podwinął rękawy i włożył prawą dłoń do wody, mówiąc: dłoń musi być uprzednio *tahir* (wolna od rytualnych nieczystości). Nabrał w dłoń nieco wody, umieścił dłoń na czole, mówiąc „*bismillah*” i pozwalając, by woda skapnęła do jego brody. Następnie przetarł raz czoło i twarz, po czym zanurzył lewą dłoń nabierając w nią nieco wody, którą przetarł swe prawe przedramię od łokcia do koniuszków palców. Następnie zanurzył prawą dłoń, nabierając w nią nieco wody, którą przetarł swe lewe przedramię od łokcia do koniuszków palców. Następnie przetarł czubek głowy oraz wierzch stóp, nie nabierając w dłoń nowej wody. Powiedział potem, że wystarczy nabrać wody w dłoń trzykrotnie, raz by obmyć twarz i dwa razy by obmyć ręce.
4. Kiedy Prorok dokonywał *łudu*, zaczynał od prawej strony.
5. Podczas dokonywania *łudu* Prorok nalewał do swego naczynia około 750ml wody, do *ghusl* używał natomiast około trzech litrów.
6. Imam Sadiq powiedział, że płukanie ust i nosa podczas *łudu* należą do sunny Proroka.

7. Prorok powiedział: Są dwie rzeczy, które wolę robić sam - moje *tudu*, będące częścią mojej modlitwy oraz dawanie jałmużny, która składana jest na ręce Miłosiernego.

8. Prorok trzykrotnie przemieszczał swe pierścienie podczas dokonywania *tudu*.

9. Imam ,Ali powiedział: Opłuczcie trzykrotnie usta i nos, obmyjcie twarz, kolejno prawą i lewą rękę, po czym przetrzyjcie głowę i stopy. Widziałem, że tak dokonywał *tudu* Prorok.

Rozdział 15: Ghusl

1. Prorok używał do *ghusl* (ablucji po większej nieczystości) około trzech litrów wody, kiedy natomiast towarzyszyła mu któraś z żon, używał niecałe cztery litry.
2. Dokonując *ghusl*, Prorok nalewał wodę na swą głowę tylko trzykrotnie, nawet wtedy kiedy miał długie włosy.
3. *Ghusl* w dniu ,Eid jest sunną i oczyszczeniem dla tych, którzy chcą spełnienia ich prośb.
4. Imam Sadiq powiedział: *Ghusl* w piątek jest obowiązkową sunną dla mężczyzn i kobiet, w domu i w podróży. Jest oczyszczeniem grzechów popełnionych od poprzedniego piątku. Bóg uczynił piątkowy *ghusl* sunną, aby nikomu nie przeszkadzały w meczecie nieprzyjemne zapachy.
5. Imam Sadiq powiedział: *Ghusl* w dzień Fitr jest sunną.
6. Prorok udawał się na odosobnienie w meczecie podczas ostatnich dziesięciu dni miesiąca Ramadan. Czuwał wtedy w nocy i dokonywał *ghusl* między modlitwą *Maghrib* a ,*Isza*.
7. Prorok powiedział: Gabriel polecił mi, bym przemieszczał swój pierścień podczas *tudu* oraz podczas *ghusl dżanaba* (*ghusl* dokonywanego po stosunku seksualnym).
8. Prorok powiedział: Gabriel polecił mi, bym mył palcem pępka podczas *ghusl dżanaba*.
9. Prorok dokonywał *ghusl* w piątki, w dzień ,Arafa, dzień Fitr oraz dzień Ad'ha.

Rozdział 16: Etykieta Salat (modlitwy rytualnej)

1. Prorok odprawiał dwa razy więcej nadobowiązkowych modlitw niż obowiązkowych oraz praktykował dwa razy więcej nadobowiązkowych dni postu niż obowiązkowych.
2. Imam Sadiq powiedział: Prorok modlił się cztery *rakaty* w południe, a następnie cztery *rakaty* modlitwy *Dhuhr*, potem modlił się osiem *rakatów*, następnie cztery *rakaty* modlitwy *ʿAsr*. Potem trzy *rakaty* modlitwy *Maghrib* i cztery *rakaty* po niej oraz cztery *rakaty* modlitwy *ʿIsa*, osiem *rakatów* modlitwy nocnej i trzy *rakaty* modlitwy *ʿItr*. Spytany o to, czy Bóg ukarałby kogoś, kto chciałby odprawić więcej modlitw niż Prorok, Imam Sadiq odpowiedział: Nie, ale byłoby to porzucenie sunny.
3. Imam Sadiq powiedział: Prorok odprawiał modlitwę nocną, po czym szedł spać.
4. Imam Baqir powiedział: Prorok odprawiał trzynaście *rakatów* nocą, włączając w to *ʿItr* i dwa *rakaty* nadobowiązkowej modlitwy przed *Fadžr*. Robił to, zarówno przebywając w domu, jak i będąc w podróży.
5. Imam Rida powiedział: Jedną z cech białego koguta jest znajomość pór modlitwy.
6. Zurarah przekazał, że spytał Imama Baqira o pory modlitw. Odpowiedział on: Pora *Dhuhr* zaczyna się wtedy, gdy cień jest długości jednego łokcia po przekroczeniu przez słońce południka. Ściana meczetu Proroka była wysokości około jednej osoby i kiedy jej cień przekroczył jeden łokieć, odprawiał *Dhuhr*, kiedy zaś przekroczył dwa łokcie, modlił się modlitwą *ʿAsr*. Pory te zostały ustalone, by

pomóc w modlitwach nadobowiązkowych (*nafileh*). Powinienes modlić się *nafileh* od momentu, gdy słońce przekroczy południk, do momentu, kiedy cień osiągnie jeden łokieć, wtedy zaczyna się czas *Dhuhr*.

7. Imam Baqir powiedział: Prorok nie modlił się w ciągu dnia aż do momentu, kiedy słońce przekroczyło południk, kiedy cień zaczął wynosić pół palca, modlił się osiem *rakatów*, kiedy zaś osiągał długość łokcia, modlił się *Dhuhr*. Po *Dhuhr* modlił się dwa *rakaty* i następne dwa przed porą *Asr*. Kiedy cień osiągał długość dwóch łokci, odprawiał modlitwę *Asr*. Po zachodzie słońca odprawiał modlitwę *Maghrib*, a pora modlitwy *Isza* zaczynała się po zakończeniu zmierzchu. Zapadnięcie nocy oznaczało koniec pory na *Maghrib* i rozpoczęcie pory *Isza* trwającej do trzeciej części nocy. Po *Isza* Prorok nie modlił się aż do północy, kiedy to modlił się trzynastie *rakatów*, łącznie z *Eitr* i dwoma *rakatami nafileh* przed *Fadžr*. O wschodzie słońca, kiedy stawało się jasno, modlił się *Fadžr*.

8. Imam Sadiq powiedział: Prorok zakrywał naczynie z wodą do ablucji, kładł swój *sitak* pod łóżkiem i spał tak długo, jak chciał Bóg. Po przebudzeniu siadał, zwracał wzrok ku niebu i recytował wers: **Zaprawdę, w dziele stworzenia nieba i ziemi, w kolejnych przemianach nocy w dzień, są znaki dla tych, którzy myślą.** (Koran, 3:190)

Następnie mył zęby i dokonywał ablucji, po czym modlił się cztery *rakaty*, w których pokłony *ruku'* i *sudžud* były tak długie, jak recytacja na stojąco. Jeśli ktoś widział go podczas tych pokłonów, zastanawiał się: „Kiedy uniesie on swą głowę?”. Następnie Prorok wracał do łóżka i spał tak długo, jak chciał tego Bóg. Po przebudzeniu ponownie recytował ten sam wers, patrząc w niebo, ponownie mył zęby i dokonywał ablucji, po czym odprawiał modlitwę *Eitr* i dwa *rakaty nafileh* modlitwy *Fadžr*. Następnie wychodził z domu i udawał się do meczetu, gdzie odprawiał modlitwę *Fadžr*.

9. Prorok skracał swą modlitwę *nafileh*, odprawiał ją zaraz po wschodzie słońca, po czym udawał się do meczetu.

10. Modlitwa Proroka składała się z dwóch *rakatów*, w każdym *rakacie* recytował Surę al-Hamd oraz piętnaście razy *Inna Anzalnahu* na stojąco, piętnaście razy podczas *ruku'*, piętnaście razy wstając z *ruku'*, piętnaście razy podczas *sudżud*, piętnaście razy unosząc głowę, piętnaście razy podczas drugiego *sudżud* i piętnaście razy ponownie unosząc głowę. Drugi *rakat* wykonywał w ten sam sposób. Po takiej modlitwie Bóg wybacza każdy grzech.

11. Imam Sadiq powiedział: Wraz z nadejściem miesiąca Ramadan Prorok modlił się dużo więcej. Ja robię to samo i wy też róbcie to samo.

12. W miesiącu Ramadan Prorok modlił się *nafileh* po modlitwie *,Isza* i ludzie stawali za nim, by go naśladować. Kiedy zebrało się ich wielu, Prorok opuścił meczet i poszedł do domu. Po pewnym czasie, gdy ludzie się rozeszli, wrócił do meczetu i kontynuował modlitwę. Kiedy ponownie zebrał się za nim tłum, wrócił do domu. Powtarzał to kilkakrotnie.

13. Imam Rida powiedział: Kiedy nadchodził miesiąc Ramadan, w pierwszy wieczór Prorok odprawiał modlitwę *Maghrib*, po czym modlił się dodatkowe cztery *rakaty*, które były jego zwyczajem każdego wieczoru. Potem modlił się dodatkowe osiem *rakatów*, a po modlitwie *,Isza* modlił się kolejne dwa *rakaty* na siedząco. Następnie wstawał, modlił się dwanaście *rakatów*, po czym szedł do domu. Kiedy ludzie pytali go o to, odpowiedział, że ze względu na wielkość miesiąca Ramadan modlił się więcej. Kiedy wieczorem stawał do modlitwy w meczecie i ludzie stawali za nim, mówił im, że modlitwy nadobowiązkowe należy odmawiać indywidualnie, a nie w zgromadzeniu. Rozchodzili się więc i każdy modlił się sam.

W dziewiętnasty wieczór miesiąca Ramadan Prorok dokonywał *ghusl* o zachodzie słońca i odprawiał modlitwę *Maghrib*. Po jej zakończeniu odprawiał swoje zwyczajowe cztery *rakaty*, po czym wracał do domu. Po wyrecytowaniu *azanu* przez Bilala, Prorok wychodził i modlił się *,Isza* wraz z ludźmi, po czym modlił się dwa

rakaty na siedząco. Następnie wstawał i modlił się sto *rakatów*, w każdym z nich recytując Fatihę oraz dziesięciokrotnie Al-Ichlas, po czym odprawiał swoją zwyczajową modlitwę w ostatniej części nocy, a następnie modlitwę *Ėitr*.

W dwudziesty wieczór miesiąca Ramadan robił to samo co w inne wieczory, a więc odprawiał osiem *rakatów* po *Maghrib* i dwanaście po *Isza*. W dwudziesty pierwszy wieczór robił to, co w dziewiętnasty. W dwudziesty drugi wieczór odprawiał osiem *rakatów* po *Maghrib* i dwadzieścia dwa po *Isza*. W dwudziesty trzeci wieczór robił to samo, co w wieczór dziewiętnasty i dwudziesty pierwszy, a w pozostałe wieczory robił to, co w wieczór dwudziesty drugi.

W miesiącu Ramadan Prorok nie przestawał też odprawiać pięćdziesięciu *rakatów*, które odprawiał w innych miesiącach.

14. W pierwszy dzień miesiąca Muharram Prorok modlił się dodatkowe dwa *rakaty*.

15. Prorok modlił się *Maghrib*, kiedy słońce znikало za horyzontem, będąc w podróży opóźniał jednak nieco modlitwę *Maghrib* i łączył ją z *Isza*.

16. W deszczowe wieczory Prorok opóźniał modlitwę *Maghrib*, a przyspieszał modlitwę *Isza*, łącząc je razem i mówiąc: „Ten, kto nie okazuje miłosierdzia, nie zazna miłosierdzia”.

17. Kiedy Prorok był w podróży lub zdarzało się coś pilnego, łączył modlitwę *Dhuhr* z *Asr* oraz *Maghrib* z *Isza*.

18. W wyjątkowo gorące dni Prorok polecał *muezinowi*, by poczekał z recytacją *azanu* na modlitwę *Dhuhr*, aż nieco się ochłodzi.

19. Kiedy ktoś podchodził do Proroka, kiedy ten się modlił i siadał obok niego, Prorok przyspieszał swą modlitwę, by spytać tą osobę, co może dla niej zrobić. Po spełnieniu jej prośby, wracał do modlitwy.

20. Kiedy Prorok stawał do modlitwy, jego twarz bledła z bojaźni bożej i słysząc było jego delikatne łkanie.

21. Kiedy Prorok stawał do modlitwy, był nieruchomy jak skała.
22. Aisza powiedziała: Często Prorok rozmawiał z nami, ale kiedy nadeszła pora modlitwy, urywał rozmowę bardzo szybko.
23. Prorok rzucał czasem spojrzenie w lewo lub prawo podczas modlitwy, nigdy jednak nie odwracał głowy.
24. Kiedy nadchodziła pora modlitwy, Prorok prosił Bilala, by wspiał się na ścianę lub dach i wyrecytował głośno *azan*.
25. Al-Husejn zaczął mówić dość późno jako dziecko. Pewnego razu Prorok wziął go ze sobą do meczetu i stanął do modlitwy. Husejn stał u jego boku i kiedy Prorok wyrecytował *takbir*, Husejn powtórzył go za nim. Prorok ponownie wyrecytował *takbir*, a Husejn powtórzył go za nim. Zrobili tak siedem razy i siedmiokrotnie *takbir* stał się sunną. (Według niektórych przekazów dzieckiem tym był nie Husejn, lecz Hasan.)
26. Prorok unosił dłonie na wysokość uszu, recytując pierwszy *takbir* rozpoczynający modlitwę, jak również recytując *takbir* przed *ruku'* i po uniesieniu głowy z *ruku'*.
27. Prorok recytował głośno *basmalę* podczas modlitwy, unosząc swój głos.
28. Jeśli Prorokowi zdarzało się ziewać podczas modlitwy, zasłaniał usta prawą dłonią.
29. Prorok czasami dotykał swej brody podczas modlitwy. Zapytany o to, odpowiedział: „robię tak, gdy odczuwam smutek”.
30. Przed rozpoczęciem modlitwy Prorok mówił „*A'udhu Billahi min al-Szajtani al-Radžim*” (szukam u Boga ochrony przed wzgardzonym szatanem).
31. Prorok robił podczas modlitwy dwie krótkie przerwy: jedną po recytacji Sury al-Fatiha i drugą po recytacji kolejnej Sury.
32. Prorok robił również krótką przerwę po wypowiedzeniu pierwszego *takbiru*.

33. Imam Sadiq powiedział: Podczas modlitwy *Fadžr* Prorok recytował takie sury jak: Sura al-Naba, Sura al-Ghaszija, Sura al-Dahr i Sura al-Qijama. W modlitwie *Dhuhr* recytował al-'A'la, al-Szams i al-Ghaszija. W modlitwie *Maghrib* recytował al-Ichlas, al-Nasr i al-Zilzal. W modlitwie *Isza* recytował to samo, co w modlitwie *Dhuhr*, a w *Asr* to samo, co w *Maghrib*.

34. W ostatnim *rakacie* modlitwy nocnej Prorok recytował Surę al-Dahr.

35. Prorok recytował dziewięć Sur w ostatnich trzech *rakatach* modlitwy nocnej. W pierwszym *rakacie*: al-Takathur, al-Qadr i al-Zilzal; w drugim: al-Fatiha, al-'Asr i al-Nasr; a w *rakacie* *Īitr*: al-Kafirun, al-Lahab i al-Ichlas.

36. Imam Sadiq powiedział: *Qunut* jest wymaganą sunną w każdej modlitwie, odmawia się go w drugim *rakacie* po recytacji Sur, przed *ruku'*.

37. Prorok nigdy nie odprawił obowiązkowej modlitwy bez *qunut*.

38. Imam Askari, pokój z nim, powiedział, że Bóg objawił Prorokowi: „Wyróżniłem ciebie, „Alego i moje Dowody (Imamów) dzieścioma cechami (...), jedną z nich jest odmawianie *qunut* w drugim *rakacie* każdej modlitwy”.

39. Prorok był tak nieruchomy podczas *ruku'*, że gdyby wylano na jego plecy wodę, pozostałaby na nich, nie rozlewając się.

40. Kiedy spytano Imama Musę, pokój z nim, dlaczego podczas *ruku'* recytuje się *Subhana Rabbijal Azhimi ta bi-hamdih* (Chwała i cześć mojemu Wielkiemu Panu) a podczas *sudżud* *Subhana Rabbijal Alaa ta bi-hamdih* (Chwała i cześć mojemu Panu Najwyższemu), odpowiedział: Kiedy Prorok został wzięty do niebios podczas podróży nocnej (*Mi'radż*) i modlił się tam przed Bogiem, jego ciało drżało i pokłonił się, mówiąc *Subhana Rabbijal Azhimi ta bi-hamdih*. Kiedy natomiast wstał z pozycji *ruku'* i stanął przed Bogiem, pokłonił się całkowicie, mówiąc *Subhana Rabbijal Alaa ta bi-ham-*

dih. Kiedy powiedział to siedem razy, jego lęk ustał, a praktyka ta stała się sunną.

41. Kiedy Prorok wykonywał pokłon *sadżda*, kładł dłonie na ziemi, rozszerzając ramiona tak, że będąca za nim osoba widziała jego pachy.

42. Prorok wykonywał *sadżda* na małej macie z włókien palmowych zwanej *chumra*.

43. Prorok polewał czasem wodą miejsce, na którym wykonywał *sudżud*.

44. Prorok posiadał krótką laskę z żelaznym czubkiem, na której wspierał się i kładł obok siebie podczas modlitwy w dniu Eid.

45. Prorok kładł swą laskę przed sobą podczas modlitwy.

46. Podczas modlitwy Eid oraz modlitwy o deszcz Prorok recytował *takbir* siedem razy w pierwszym *rakacie* (*takbirat al-ihram*, pięć *takbirów* przy *qunut* oraz jeden przed *ruku'*) i pięć razy w drugim *rakacie* (cztery razy przy *qunut* i raz przed *ruku'*).

47. Podczas modlitwy w dniu Eid Prorok recytował Surę al-'Ala oraz Surę al-Ghaszija.

48. W modlitwie o deszcz Prorok odprawiał dwa *rakaty*, w których recytował sury na głos, po czym na siedząco prosił Boga o deszcz.

49. Imam Baqir powiedział, że sunną dla mieszkańców miast jest wychodzenie poza miasto, by odprawić obydwie modlitwy Eid na otwartej przestrzeni. Wyjątkiem są mieszkańcy Mekki, którzy modlą się w *Masdzid al-Haram*.

50. Kiedy Prorok wychodził ze swego domu i udawał się na modlitwę, wybierał dłuższą drogę, idąc do meczetu, a krótszą, wracając do domu.

51. Sunną modlitwy o deszcz jest odprawianie jej na otwartej przestrzeni, gdzie ludzie widzą niebo. Wyjątkiem jest Mekka, gdzie modlitwa ta odprawiana jest w meczecie.

52. Nu'man powiedział: Prorok ustawiał nas do modlitwy w taki sposób, że staliśmy w rzędach prostych jak strzała. Kładł na to dość duży nacisk, szczególnie kiedy widział, że to zaniedbujemy. Kiedy pewnego razu zauważył osobę wychodzącą przed szereg, zwrócił się do nas wszystkich, przypominając o konieczności zachowania równego rzędu.

53. Ibn Ma'sud powiedział: Przed modlitwą Prorok kładł swą dłoń na naszych ramionach, przypominając nam, byśmy stali w równych rzędach, dodając, że wychodzenie przed szereg może prowadzić do poróżnienia naszych serc.

54. Prorok wyczekiwał każdej pory modlitwy z niecierpliwością i tęsknotą.

55. Kiedy nadchodził czas modlitwy, Prorok przerywał wszystko, co robił, by się pomodlić.

56. Prorok mawiał: Modlitwa i post są ochłodą moich oczu.

57. Prorok powiedział: Bóg uczynił modlitwę ochłodą dla moich oczu i sprawił, że pragnę jej, jak głodny pragnie jedzenia, a spragniony wody. Jedzenie zaspokaja jednak głód, a woda zaspokaja pragnienie, moje pragnienie modlitwy zawsze jednak rośnie.

58. Kiedy Prorok się modlił, unosił wzrok ku niebu, kiedy jednak objawiony został wers: **ci, którzy pokornie się modlą** (Koran 23:2), opuścił wzrok, spoglądając na ziemię.

59. Sunną jest recytowanie *taładżdżuh* przed sześcioma modlitwami: przed modlitwą nocną, modlitwą *Ėitr*, przed *nafileh* modlitwy *Dhuhr*, przed modlitwą *ihramu*, przed *nafileh* modlitwy *Maghrib* oraz przed każdą modlitwą obowiązkową.

60. *Taładżdżuh*, nieobowiązkowa sunna, polega na wyrecytowaniu: *ładżdżahtu wadżhija lilladhi fatara-s-samatati łal-ardha, 'alimil-ghajbi łasz-szahadati, hanifan musliman, ła ma ana minal-muszrikina, inna salati ła nusuki ła mahjaja ła mamati lillahi rab-*

bil-`alamina laa szarika lahu ta bi-dhaalika umirtu ta ana min al-muslimin.

(Zwróciłem swą twarz ku temu, który stworzył niebiosy i ziemię, który zna to, co skryte i jawne, będąc *hanifem*, będąc muzułmaninem i nie będąc spośród bałwochwalców. Moja modlitwa, moja ofiara, moje życie i moja śmierć - wszystko dla Boga, Pana Świątów, który nie ma towarzyszy. Oto, co mi nakazano i jestem spośród tych, którzy się poddają).

Następnie należy poprosić Boga o ochronę przed szatanem i wyrecytować Surę Al-Fatiha.

61. Imam Sadiq powiedział: Sunną jest siedzenie między *azanem* a *iqamą* modlitw *Fadžr*, *Maghrib* i *‘Isza* oraz odprawienie dwóch *rakatów* *naflah* między *azanem* a *iqamą* modlitw *Dhuhr* i *‘Asr*.

62. Sunną jest, by kobiety czekały na podniesienie głowy z *ruku’* i *sudżud* do czasu, kiedy zrobią to mężczyźni.

63. Kiedy Prorok słyszał podczas modlitwy płacz dziecka, przyspieszał modlitwę, by matka dziecka mogła się nim jak najszybciej zająć.

64. Kiedy Prorok modlił się w podróży, umieszczał przed sobą swoje siodło, aby nikt nie przechodził bezpośrednio koło jego głowy.

65. Sunną w dniu Fitr jest spożycie posiłku przed udaniem się na modlitwę, zaś w dniu Adha sunną jest zjedzenie posiłku dopiero po modlitwie.

66. Imam Sadiq powiedział: Jest modlitwa składająca się z dwóch *rakatów*, która jest sunną tylko i wyłącznie w Medynie. Odprawia się ją w meczecie Proroka podczas obydwu dni Eid przed modlitwą świąteczną. Nie odprawia się jej nigdzie poza Medyną, tak bowiem czynił Prorok.

67. Modląc się o deszcz, Prorok mówił: Boże, obdarz swoje sługi i swe stworzenie wodą oraz swoim miłosierdziem. Daj życie pozbawionej życia ziemi.

68. Imam ,Ali powiedział: Deszcz umożliwiający stworzeniu zaopatrzenie pochodzi z bożego tronu, dlatego podczas pierwszego deszczu po suszy Prorok wychodził na zewnątrz i stał w deszczu tak długo, aż jego włosy i broda były całkowicie mokre.

69. Kiedy Prorok udawał się na modlitwę piątkową, siedział na *mimbarze* aż do skończenia recytacji *azanu* przez *muezina*.

70. Imam ,Ali powiedział: Kiedy imam wchodzi na mównicę, sunną jest, by pozdrowiał ludzi, na których patrzy, słowami „pokój z tobą”.

71. Prorok wygłaszał dwa kazania, między którymi siadał, robiąc krótką przerwę.

72. Sunną jest recytowanie na głos sur Koranu podczas modlitwy piątkowej.

73. Imam Sadiq powiedział: Sunną modlitwy piątkowej jest recytowanie w pierwszym *rakacie* Sury Al-Dżumu’a, a w drugim Sury Al-Munafiqun.

74. Kiedy Prorok wchodził do meczetu podczas recytacji *iqamy* przez Bilala, siadał, nie odprawiając żadnych nadobowiązkowych modlitw.

75. Prorok recytował w każdym *rakacie* piętnaście wersów Koranu, jego *ruku’* trwało tak długo jak jego *qijam*, jego *sudżud* trwał tak długo jak *ruku’*, a unoszenie głowy z *ruku’* trwało tak długo jak unoszenie głowy z *sudżud*.

76. Kiedy Imam Sadiq spytany został o modlitwę na macie splecionej z trzciny, odpowiedział, że nie ma w tym problemu, lepiej jednak modlić się bezpośrednio na ziemi, Prorok bowiem najbardziej lubił umieszczać swe czoło właśnie na ziemi.

77. Sunną modlitw nadobowiązkowych jest recytowanie ich po cichu w ciągu dnia, a głośno wieczorem i w nocy.

78. Imam Sadiq powiedział: My, *Ahlul Bejt*, uczymy nasze dzieci,

by recytowały po modlitwie *tasbiḥ* Fatimy, róbcie więc to samo. Ten, kto go recytuje, unika nieszczęść.

79. Prorok zalecał Imamowi ,Alemu recytowanie *Ajatu Al-Kursi* po każdej modlitwie, dodając, że robią to jedynie prorocy, ludzie oddani prawdzie oraz męczennicy.

80. Tym, co Prorok najbardziej cenił w modlitwach ludzi, była ich regularność.

81. Prorok powiedział: Dwa *rakaty* modlitwy w środku nocy są miłsze niż cały świat i wszystko, co się w nim znajduje.

82. Kiedy Prorok wchodził do swego domu, zanim usiadł, odprawiał cztery *rakaty* modlitwy, w których recytował Sury: Luqman, Ja Sin, Al-Dukhan oraz Al-Mulk.

83. Kiedy Prorok słyszał *muezina* recytującego *azan*, powtarzał go za nim.

84. Dżabir ibn Samara powiedział: Nigdy nie widziałem, by Prorok wygłaszał kazanie inaczej niż stojąc, kłamią więc ci, którzy twierdzą, że czynił to na siedząco.

85. Po zakończeniu kazania, Prorok często mówił: Raj czeka tych, którzy mają dobry charakter i czystą naturę, których uczynki są dobre, nawet gdy nikt ich nie widzi, którzy dają jako jałmużnę to, co dla nich cenne, którzy unikają próżnej gadaniny i traktują innych bardziej sprawiedliwie niż samych siebie.

86. Imam Rida powiedział, że recytowanie *basmali* na głos jest sunną we wszystkich modlitwach.

87. Anioł Gabriel poinformował Proroka, że formą upiększania modlitwy jest unoszenie rąk przy każdym *takbirze* - przed *ruku'*, po uniesieniu głowy z *ruku'* i przed *sadżda*.

88. Kiedy Imam Sadiq spytany został, czy recytowanie *azanu* z minaretu jest sunną, odpowiedział, że w czasach Proroka *muezin* recytował *azan* stojąc na ziemi, nie było wtedy bowiem jeszcze minaretów.

89. Częścią sunny jest wkładanie palców do uszu przy recytowaniu *azanu*.

90. Prorok powiedział, że chociaż dozwolone jest recytowanie *azanu* przed świtem, sunną jest recytowanie go o świcie.

91. Prorok zachęcał wszystkich, by udawali się szybko do meczetu przy każdym zaćmieniu słońca lub księżyca.

92. Sunną jest odprawianie modlitwy *Al-Ajat* w meczecie i zbiorowo.

Rozdział 17: Etykieta postu

1. Na początku swej misji Prorok pościł tak często, że niektórzy mówili, że nigdy nie przerywa postu; po czym przestawał pościć na tak długi okres, że niektórzy mówili, że nigdy nie pości. Następnie zaczął pościć co drugi dzień, co było praktyką proroka Dawida, pokój z nim. Następnie zaczął pościć trzy razy w miesiącu - trzynastego, czternastego i piętnastego dnia. Następnie pościł w czwartek na początku miesiąca, w środę w połowie miesiąca oraz w czwartek na koniec miesiąca. To pozostało jego praktyką do końca życia.
2. Prorok do końca życia pościł w miesiącu Szaban, Ramadan oraz trzy dni każdego miesiąca.
3. Kiedy pytano Imama Sadiqą o post Proroka w miesiącu Szaban, odpowiedział, że nie pościł on każdego dnia tego miesiąca. Kiedy pytano go, ile dni tego miesiąca nie pościł, zawsze odpowiadał: tylko „w niektóre dni”, nigdy nie precyzując swojej odpowiedzi.
4. Prorok pościł w miesiącu Szaban i Ramadan, zalecając jednak ludziom, by tych miesięcy nie łączyli (nie poszcząc w każdym dniu miesiąca Szaban). Mawiał: „Są to miesiące Boga, w których pokutujemy za przeszłe oraz przyszłe grzechy”.
5. Czasami posiłkiem Proroka przed rozpoczęciem postu było mleko bądź chleb zamoczony w mleku.
6. Pierwszą rzeczą jaką spożywał Prorok po zakończeniu dnia postu były daktyle, świeże w sezonie bądź suszone poza sezonem.
7. Kiedy nie miał dostępnych daktyli, kończył post wodą.
8. Czasami Prorok kończył post rodzynekami.

9. Spożywanie posiłku przed dniem postu (*suhur*) jest zalecane, nawet jeśli miałyby to być tylko szklanka wody. Prorok na *suhur* spożywał najczęściej daktyle oraz *al-satiq* (potrawę z jęczmienia i cukru lub daktyli).

10. Czasami podczas *suhur* Prorok jadł kaszę z mięsem.

11. Wraz z nadejściem miesiąca Ramadan Prorok uwalniał wszystkich więźniów i dawał jałmużnę ubogim.

12. Podczas ostatnich dni miesiąca Ramadan Prorok prawie w ogóle nie spał, intensyfikując swoje akty czci. W dwudziestą trzecią noc budził każdego ze swej rodziny, kto zasnął, delikatnie spryskując ich twarze wodą. Jego córka, Fatima, dawała członkom rodziny mniej jedzenia, przygotowując ich do tej nocy od samego rana, mówiąc: „Ten, kto nie czerpie korzyści z tej nocy, będzie stratny”.

13. Przed udaniem się na modlitwę w dniu Fitr, Prorok jadł najpierw śniadanie, najczęściej były to daktyle lub rodzyunki.

14. Sunną jest jedzenie po modlitwie w dniu Adha i przed modlitwą w dniu Fitr.

15. Prorok pościł dziewiątego dnia miesiąca Dhul Hidżdża oraz trzy dni każdego miesiąca.

16. Kiedy nadchodził miesiąc Ramadan, Prorok bladł i zwiększał liczbę swych modlitw.

17. Kiedy coś Proroka smuciło, szukał ukojenia w poście i modlitwie.

18. Prorok pozostawiał dwa dni bez postu pod koniec miesiąca Szaban, przed rozpoczęciem miesiąca Ramadan.

19. Prorok zawsze upewniał się, aż sam ujrzał nów księżyca rozpoczynający miesiąc postu.

20. Sunną jest przekazanie obowiązkowej jałmużny dnia Fitr przed rozpoczęciem modlitwy.

21. Imam ,Ali powiedział, że sunną jest spieszenie się z zakończeniem postu, ale jedzenie dopiero po modlitwie *Maghrib* oraz opóźnianie *suhur* do ostatniej części nocy.

22. Imam Sadiq powiedział, że sunną *zakatu* Fitr jest dawanie jednego *sa'* (jednostka miary wynosząca około trzech kilogramów) suchych daktyli lub jednego *sa'* jęczmienia.

23. Prorok powiedział, że jedną z rzeczy, które nie podobają się Bogu, jest odbywanie stosunków seksualnych podczas postu.

Rozdział 18: Etykieta I'tikaf

1. Prorok początkowo praktykował *I'tikaf* (odosobnienie w meczecie podczas ostatnich dni miesiąca Ramadan) w pierwszych dziesięciu dniach miesiąca Ramadan, następnego roku przez dziesięć dni w połowie miesiąca, aż w końcu robił to w ostatnich dziesięciu dniach i to pozostało już jego praktyką.
2. Bitwa pod Badr miała miejsce w miesiącu Ramadan, Prorok nie udał się więc tego roku na *I'tikaf*. W kolejnym roku jego *I'tikaf* trwał więc dodatkowe dziesięć dni - łącznie dwadzieścia.
3. Imam Sadiq powiedział, że Prorok udawał się na *I'tikaf* do meczetu i wznoszono dla niego mały namiot. Kiedy spytano go, czy całkowicie unikał wtedy swoich żon, odpowiedział, że nie.

Rozdział 19: Etykieta jałmużny

1. Doradzając Imamowi ,Alemu na temat różnych praktyk islamu, Prorok powiedział między innymi: „Podążaj za moją sunną w modlitwie, poście i jałmużnie. Jeśli chodzi o jałmużnę, dawaj ją tak często, aż będziesz miał wrażenie, że dajesz zbyt dużo”.
2. Prorok nigdy nie odesłał z kwitkiem żebrzącej osoby. Nawet jeśli nie miał niczego, co mógłby jej dać, oferował jej przynajmniej dobre słowo i modlił się, by Bóg spełnił jej potrzeby.
3. Imam Sadiq powiedział: My, *Ahlul Bejt*, nie odbieramy niczego, co rozdaliśmy na drodze Boga.
4. Prorok powiedział: Nigdy nie porzucę trzech praktyk: jazdy na ośle bez siodła, jedzenia na ziemi ze służącymi oraz karmienia ubogich własnymi rękoma.
5. Prorok powiedział: Ja i moi *Ahlul Bejt* wybaczymy tym, którzy nas skrzywdzili i dajemy tym, którzy nam odmawiają.
6. Prorok był najhojniejszym z ludzi. Dawał bez skąpstwa i odmawiania.
7. Prorok powiedział: Aby nie odmówić tym, którzy na to zasługują, dajmy też tym, którzy na to nie zasługują.
8. Imam Sadiq spytany o to, dlaczego Imam ,Ali nie zażądał zwrócenia ziemi Fadak, kiedy został kalifem, odpowiedział: „Ponieważ należymy do *Ahlul Bejt* i nikt nie odbiera tego, co nam zabrano, jak tylko Bóg. Jesteśmy liderami wierzących, pomagamy im odebrać to, co im zabrano, nie domagając się niczego dla siebie”.

Rozdział 20: Etykieta recytacji Koranu

1. Imam ,Ali powiedział, że jedyną rzeczą, jaka była w stanie powstrzymać Proroka przed recytacją Koranu, była nieczystość rytualna.
2. Recytując Koran, Prorok robił krótką przerwę między każdym wersem.
3. Prorok powiedział, że nie szedł spać, zanim nie wyrecytował „*musabbihat*”, dodając, że jest w tych surach wers, który sam w sobie warty jest tysiąca wersów. Kiedy spytano go, które sury miał na myśli, odpowiedział: al-Hadid, al-Haszr, al-Saff, al-Dżumu’ah i al-Taghabun.
4. Dżabir przekazał, że Prorok nie szedł spać, zanim nie wyrecytował Surę al-Mulk oraz Surę al-Sadżda.
5. Imam ,Ali powiedział: Prorok bardzo lubił Surę al-A’la, a pierwszą osobą, która wyrecytowała *Subhana Rabbijal Alaa* (Chwała mojemu Panu Najwyższemu) był anioł Mika’il.
6. Abi Umama powiedział: Modliłem się często z Prorokiem po jego ostatniej pielgrzymce i często recytował Surę al-Qijama. Kiedy recytował wers: **Czy nie potrafi On wskrzesić umarłych?** (75:40), dopowiadał: „Tak, jestem tego świadkiem”. (Nota autora: według innych przekazów dopowiadał: „zaprawdę, chwała ci Boże”.)
7. Ibn ,Abbas powiedział: Kiedy Prorok recytował wers: **Na duszę i Tego, który ją wyważył, wpajając w nią (świadomość) zła i pobożności** (91:7-8), mówił: „Boże, natchnij mą duszę i oczyść ją, ty jesteś bowiem jej panem i władcą”. Robił tak w trakcie modlitwy.

8. Przed rozpoczęciem recytacji Koranu Prorok mówił: szukam u Boga schronienia przed szatanem odrzuconym.
9. Prorok recytował Koran głosem piękniejszym niż ktokolwiek inny.
10. Prorok powiedział: Gabriel polecił mi recytować Koran na stojąco.
11. Imam Sadiq powiedział: My recytujemy zgodnie z recytacją *Ubaja*. (Nota autora: Istnieją inne przekazy, według których dozwolone jest recytowanie Koranu zgodnie z innymi znanymi rodzajami recytacji.)
12. Kiedy Prorok kończył recytację danej Surę, mówił „ja jestem tego świadkiem”.
13. Kiedy Prorok recytował wers: **W każdej sytuacji, czy jak recytujesz fragmenty Koranu, czy jak pracujesz, Bóg jest świadkiem twoich poczynań i twojego zaangażowania. Nie ujdzie uwagi twojego Pana nawet najmniejsza drobina, z tego, co jest w niebie i na ziemi. Najmniejszy pył czy największa rzecz, o wszystkim tym jest wspomniane w Księdze (10:61), zawsze zaczynał płakać.**
14. Recytując Surę al-Ichlas, Prorok zatrzymywał się na chwilę pod koniec każdego wersu.
15. A'isza powiedziała: Kiedy budziłam się w nocy, Prorok recytował wersy z Sur al-Baqara, Al-e Imran oraz al-Nisa. Kiedy recytował wersy dające dobrą nowinę wierzącym, modlił się z nadzieją, kiedy zaś recytował wersy ostrzegające niewierzących, modlił się i prosił Boga o ochronę.
16. Ibn ,Abbas powiedział: Kiedy Koran został objawiony Prorokowi, często spieszył się z jego recytacją, by go zachować, zesłany więc został wers: **Nie poruszaj językiem, by go przyspieszyć (75:16).**
17. Prorok dowiadywał się o tym, że objawiana mu aktualnie Sura dobiegła końca, kiedy objawiana była mu kolejna *basmala*.
18. Prorok często siedział sam w swym pokoju, recytując Koran.

Rozdział 21: Modlitwy Du'a

1. Prorok powiedział: Gabriel polecił mi, bym recytował Koran na stojąco, wychwalał Boga w pokłonie *ruku'*, wysławiał Go w pokłonie *sadżda* oraz robił *du'a* na siedząco.
2. Wznosząc *du'a* do Boga, Prorok unosił swe dłonie tak, jak czyni to uboga osoba prosząca o jedzenie.
3. Kiedy Prorok spoglądał w lustro, mówił: Chwała Bogu, który stworzył mnie w najlepszy z możliwych sposobów, uczynił mą twarz przyjemną dla oka, doprowadził mnie do islamu i obdarzył mnie prorocstwem.
4. Dosiadając wierzchowca przed wyruszeniem w podróż Prorok trzykrotnie wyrecytował *takbir*, po czym powiedział: Chwała Bogu, który uczynił to zwierzę nam poddane, nie bylibyśmy w stanie uczynić tego sami. Zaprawdę, do naszego Pana będzie nasz powrót. Boże, prosimy cię, by w podróży tej towarzyszyło nam dobro, pobożność i uczynki, które miłujesz. Uczynź tą podróż łatwą i spraw, byśmy szybko przebyli drogę, jaka leży przed nami. Boże, tyś jest naszym towarzyszem podróży oraz opiekunem rodzin, które za sobą pozostawiamy. Szukam u ciebie ochrony przed trudnościami, jakie czekają nas po drodze, przed tęsknotą za domem i przed wszelkim złem, jakie mogłoby spotkać nasze rodziny i to, co pozostawiamy. Po powrocie z podróży powiedział zaś: Powracamy do domu ze skrucą, czcząc i wysławiając naszego Pana.
5. Kiedy Prorok był w podróży i zapadła noc, powiedział: Ziemi! Twoim i moim Panem jest Bóg. Szukam ochrony przed złem tego, co cię zamieszkuje. Uciekam pod ochronę Boga przed każdym drapieżnikiem, wężem czy skorpionem i innym stworzeniem, które kroczy po tobie.

6. Kiedy Prorok nałożył nowe szaty, powiedział: Chwała Bogu, który przyodziął mnie tym, co okrywa moją nagość i upiększa mnie w oczach ludzi.

7. Kiedy zdejmował szatę, zaczynał od lewej strony ciała. Zawsze, kiedy sprawiał sobie nową szatę, oddawał komuś ubogiemu jedną z szat, które posiadał. Mawiał przy tym, by zawsze pamiętać, że to Bóg obdarza nas ubraniami oraz że tak długo, jak ktoś ubogi nosi otrzymaną od nas szatę, Bóg będzie nas chronił i błogosławił.

8. Kiedy Prorok nałożył nową szatę i miał zamiar wyjść z domu, powiedział: Boże, dzięki tobie się okryłem, ku tobie się zwracam, u ciebie szukam ochrony i w tobie pokładam zaufanie. Na tobie polegam i ty jesteś moją nadzieją. Boże, wystarcza mi to, co mnie dotyczy, o wszystkim innym ty wiesz lepiej ode mnie. Wysoka jest pozycja tego, kto jest ci bliski. Chwała tobie! Nie ma poza tobą żadnych bogów. Obdarz mnie pobożnością, przebac mi moje grzechy i kieruj mnie ku dobru, gdziekolwiek bym się nie zwrócił.

9. Kiedy wstawał po siedzeniu, mówił: Boże, chwała tobie! Świadcę, że nie ma prócz ciebie żadnych bogów. Zwracam się do ciebie i kieruję ku tobie moją skrucę.

10. Kiedy Prorok wchodził do meczetu, mówił: Boże, otwórz przede mną bramy twego miłosierdzia. Wychodząc natomiast, mówił: Boże, otwórz przede mną bramy twego zaopatrzenia.

11. Kładąc się spać, Prorok kładł się na prawym boku, umieszczając prawą dłoń pod policzkiem, mówiąc: Boże, spraw, bym uniknął twego gniewu w dzień, w którym wskrzesisz swoje sługi.

12. Przed snem Prorok mawiał czasem: W imię Boga umieram i do Niego powrócę. Panie, rozwieć moje lęki, skryj moje niedoskonałości i pomóż mi zwrócić wszystko, co zostało mi powierzone.

13. Przed snem Prorok recytował *ajat al-kursi*, mówiąc, że zalecił mu to Gabriel, aby ustrzec się przed złem, jakie czyha na ludzi we śnie.

14. Kiedy rozkładano przed Prorokiem jedzenie, powiedział: Chwała ci Boże! Jak wspaniałe jest to, czym nas doświadczasz. Chwała ci Boże! Jak obfite jest to, czym nas obdarzasz. Boże, zwiększ zaopatrzenie dla nas, dla ubogich mężczyzn i kobiet, dla muzułmanów i muzułmanek.

15. Innym razem, kiedy rozkładano przed nim jedzenie, powiedział: W imię Boga. Panie, spraw, by to błogosławieństwo zostało docenione, a docenienie to przybliżyło nas do raju.

16. Kiedy położył swą dłoń na jedzeniu, powiedział: W imię Boga. Boże, pobłogosław nam to, czym nas obdarzyłeś, na tobie bowiem polegamy.

17. Po zakończonym posiłku Prorok powiedział: Boże, zwiększyłeś swe błogosławieństwa dla nas, zaspokajając nasz głód i pragnienie. Chwała tobie, który pożywasz nas, samemu nie potrzebując pożywienia.

18. Jedząc lub pijąc Prorok mawiał: Boże, pobłogosław to pożywienie, uzupełniając je czymś jeszcze lepszym. Pijąc mleko, mówił natomiast: Boże, pobłogosław to mleko i zwiększ jego ilość.

19. Wchodząc do toalety, Prorok mówił: Boże, szukam u ciebie schronienia przed brudem i złem szatana. Oddal ode mnie nieczystość i chroń mnie przed szatanem przeklętym. Mówił również: Boże, usuń ze mnie wszelką nieczystość i spraw, bym był jednym z tych, którzy się oczyszczają. Oraz: Boże, obdarzyłeś mnie tym, co dobre w pożywieniu, usuń ze mnie to, co w nim złe.

20. Przechodząc obok grobów, Prorok powiedział: Pokój z wami, jeśli Bóg zechce, niedługo do was dołączymy.

21. W każdy czwartkowy wieczór Prorok udawał się z kilkoma towarzyszami na cmentarz Al-Baqi, mówiąc trzykrotnie: Pokój z wami, o mieszkańcy grobów, oby Bóg był dla was miłosierny.

22. Kiedy spotykało go coś przyjemnego, mówił: Chwała Bogu za to błogosławieństwo. Kiedy natomiast spotykało go coś złego, mówił: Chwała niech będzie Bogu w każdej sytuacji.

23. Kiedy Prorok słyszał *azan*, powtarzał jego słowa za *muezinem*. Kiedy docierał on do słów „spieszcie ku modlitwie, spieszcie ku sukcesowi, spieszcie ku najlepszym z uczynków”, mówił: Nie ma siły ani potęgi, jak tylko u Boga. Po zakończeniu *azanu* mówił zaś: Boże, Panie owego wezwania i Panie modlitwy, spełnij życzenie Muhammada w Dniu Sądu, pozwól mu wejść do raju i przyjmij jego wstawiennictwo za *umma*.

24. Imam ,Ali przekazał, że w trzecim *rakacie* modlitwy *Maghrib* Prorok recytował wers: **Panie nasz! Po tym, jak wskazałeś nam drogę prostą, nie pozwól, aby nasze serca się od niej oddaliły i obdarz nas Swoją miłością.**(Koran, 3:8)

25. W modlitwie *Łitr* Prorok prosił Boga o wybaczenie siedemdziesiąt razy, dodając siedmiokrotnie: Tak czyni ten, który szuka u ciebie ochrony przed ogniem piekielnym.

26. Recytując *qunut* w modlitwie *Łitr*, Prorok mówił: Boże, bądź mi przewodnikiem, tak jak byłeś nim dla innych przede mną, obdarz mnie zdrowiem, tak jak obdarzyłeś nim innych przede mną, doglądaj mych spraw, tak jak doglądałeś spraw innych przede mną. Błogosław to, czym mnie obdarzasz, chroń mnie przed złem tego, co postanawiasz, postanowienia należą bowiem do ciebie, nikt nie postanawia nic o tobie. Chwała Bogu! Szukam twego przebaczenia i ku tobie się zwracam. Szukam u ciebie ochrony i na tobie polegam. Nie ma siły ani potęgi jak tylko u ciebie, o najbardziej miłosierny.

27. Po zakończeniu modlitwy Prorok siadał ze skrzyżowanymi nogami, umieszczał swą prawą dłoń na głowie i mówił: W imię Boga. Nie ma bogów poza Nim. Zna on wszystko, co widoczne i skryte, jest miłujący i miłosierny. Boże, błogosław Muhammada i jego ród i oddal ode mnie nieszczęścia i smutki.

28. Imam Abu Dża'far ibn al-Rida napisał w liście do Muhammada ibn al-Faradża, że po zakończeniu modlitwy Prorok mówił: Boże, przebacz mi za moje przeszłe i przyszłe uczynki, to co czyniłem

otwarcie i skrycie i to, o czym ty wiesz lepiej niż ja sam. Boże, ty jesteś początkiem i końcem, nie ma bogów poza tobą. Na twą wiedzę o tym, co skryte i twoją władzę nad wszelkim stworzeniem! Jeśli wiesz, że lepsze jest dla mnie życie, spraw bym żył, a jeśli wiesz, że lepsza jest dla mnie śmierć, spraw bym umarł. Boże, daj mi możliwość bojaźni przed tobą publicznie i na osobności, mówienia prawdy w gniewie i zadowoleniu oraz umiarkowania w biedzie i bogactwie. Proszę cię, by twe błogosławieństwa nie ustały, by światło mych oczu nie wygasło i bym zadowolony był z tego, co postanawiasz. Obdarz mnie śmiercią po życiu, życiem po śmierci, przebywaniem w twojej obecności i tęsknotą za spotkaniem z tobą. Boże, upiększ nas wiarą i prowadź nas tak, jak prowadziłeś innych przed nami. Daj mi wolę podążania właściwą drogą i pomóż mi być ci wdzięcznym za twe błogosławieństwa i dobre zdrowie. Pomóż mi wypełniać obowiązki, jakie na mnie nałożyłeś. Proszę cię, Panie, o czyste serce i prawdomówny język, proszę cię o wybaczenie znanych ci uczynków i obdarzenie mnie tym, o czym wiesz, że jest dla mnie dobre. Szukam u ciebie schronienia przed znanym ci złem, ty bowiem wiesz wszystko, czego my nie wiemy, włącznie z tym, co skryte.

29. Po zakończeniu modlitwy porannej Prorok powiedział: Boże, spraw, by mój wzrok i słuch pozostały ze mną do końca mych dni i ukaż mi porażkę moich wrogów.

30. Po zakończeniu modlitwy porannej Prorok w dalszym ciągu zwrócony był w kierunku *qiblah* aż do wschodu słońca, zanosząc swe prośby do Boga. Siadał wtedy za nim ʿAlī Ibn Abī Talīb i zaczęli zbierać się wokół niego ludzie, by prosić o spełnienie ich potrzeb.

31. Jedną z *duʿa* Proroka po modlitwie *Dhuhr*: Nie ma bogów prócz Boga, wyniosłego i łaskawego, Pana tronu łaski. Chwała Mu, Panu światów. Boże, proszę cię o miłosierdzie, przebaczenie oraz bezpieczeństwo przed grzechem. Przebacz mi każdy grzech, usuń każdą dolegliwość, uzdrow każdą chorobę, skryj każdą niedoskonałość, zwiększ moje zaopatrzenie, uchron przed każdym lękiem, oddal ode mnie wszelkie zło i spełnij każdą moją potrzebę, jeśli wiesz, że

jest to dla mojego dobra. Wysłuchaj moich modlitw o najbardziej miłosierny, Panie wszechświata.

32. Podczas *sudżud* Prorok mówił czasem: Boże, twoje przebaczenie jest większe niż mój grzech, pokładam większą nadzieję w twoje miłosierdzie niż w moje uczynki, przebacz mi więc, o ty, który nigdy nie umierasz.

33. Zanim Prorok wyszedł z meczetu po zakończeniu modlitwy, powiedział: Boże, do ciebie należy wszelka chwała, nie ma żadnych bogów prócz ciebie. O ty, który znasz to, co widoczne i to, co skryte, oddal od nas wszelkie zmartwienia, smutki i próby.

34. Jedna z modlitw Proroka brzmiała: Boże, szukam u ciebie schronienia przed wiedzą, która nie przynosi żadnego pożytku, przed sercem, które nie lęka się ciebie, przed duszą, która nigdy nie jest zaspokojona i przed niewysłuchaną modlitwą.

35. Pierwszego dnia miesiąca Muharram, Prorok modlił się dwa *rakaty*, po czym trzykrotnie recytował następującą suplikację: Boże, jesteś wiecznym Panem. Nadszedł nowy rok, proszę cię więc o ochronę przed szatanem i kontrolę nad ego zachęcającym do zła. Spraw, bym zajmował się tym, co zbliża mnie do ciebie, o Panie. Wspierasz tych, których nie wspiera nikt inny, chronisz tych, którzy nie mają obrońców, opiekujesz się tymi, którzy nie mają opiekunów, pomagasz tym, którzy nie mają znikąd pomocy. O ty, który obdarzasz hojnie darami! O ty, któryś jest źródłem nadziei! O ty, któryś jest honorem słabych, deską ratunku dla tonących, wybawcą zrujnowanych, dającym piękno. Przed tobą kłania się ciemność nocy, jasność dnia, światło księżyca, promienie słońca, dźwięk płynącej wody i szelest liści. Boże, nie masz sobie równych. Spraw, byśmy byli lepsi niż to, co myślą o nas ludzie i wybacznij nam to, czego o nas nie wiedzą. Bóg jest wszystkim, czego potrzebuję, w Nim pokładam nadzieję. Wszystko pochodzi od naszego Pana, ludzie rozumni wyciągają z tego wnioski. Panie, oby nasze serca nie zboczyły z właściwej drogi! Bądź dla nas miłosierny!

36. W piętnastą noc miesiąca Szaban Prorok powiedział: Boże, spraw byśmy lękali się ciebie w takim stopniu, jaki powstrzyma nas przed nieposłuszeństwem tobie. Spraw, byśmy byli ci posłuszni w takim stopniu, by zasłużyć na twoje zadowolenie. Obdarz nas takim poziomem pewności, byśmy znieśli ciężkie próby tego świata. Daj nam wzrok, słuch i siłę i spraw, by pozostały z nami do końca naszych dni. Ukarz tych, którzy nas uciskali i pomóż nam przeciwko tym, którzy zostali naszymi wrogami. Spraw, byśmy nie interesowali się tylko życiem doczesnym i nie pozwól, by zarządzili nami ludzie, którzy nie mają dla nas miłosierdzia.

37. Kiedy Prorok ujrzał nów księżyca miesiąca Ramadan, powiedział: Boże, niech miesiąc ten wypełni wiara, pokój i oddanie. Pomóż nam w naszych modlitwach, poście i recytowaniu Koranu. Niech miesiąc ten przyjmie nas i niech zakończy się twoim przebaczeniem naszych grzechów.

38. Każdego dnia Prorok mówił trzysta sześćdziesiąt razy: Chwała Bogu, Panu światów, we wszystkich sytuacjach.

39. Jedna z modlitw Proroka brzmiała następująco: Boże, trzymaj mnie z dala od nieposłuszeństwa tobie, daj mi zdolność dostrzegania dobra w tym, co ty miłujesz, spraw, by me serce zapamiętało całą twoją księgę i bym recytował ją w sposób, jaki cię zadowala. Boże, oświeć mnie swą Księgą, umieść ją w mej piersi, upiększ nią mą mowę i wzmocnij mnie, nie ma bowiem siły ani potęgi jak tylko u ciebie.

40. Modląc się o ochronę przed wrogami, Prorok recytował następujące wersy Koranu:

Zasłoniliśmy ich serca kotarą, ich uszy uczyniliśmy głuchymi, aby nie rozumieli. (6:25)

Zasłaniamy ich serca, aby nie mogli zrozumieć, sprawiamy, że ich uszy nie słyszą. A kiedy w Koranie wspomniany jest twój Jedyny Pan, to oni odwracają się od tego z niechęcią. (17:46)

Bóg odesłał niewiernych przepelnionych gniewem i niczego dobrego oni nie zyskali. On (tak) uchronił wiernych od walki. Bóg jest Wszechmocny i Mądry. (33:25)

Wzmocniliśmy tych, którzy uwierzyli, przeciwko ich wrogom i to oni zwyciężyli. (61:14)

41. Zawsze, kiedy Prorok wstawał lub siadał, wspominał imię Boga.

42. Prorok polecił pewnego razu swym towarzyszom, by korzystali z broni proroków. Kiedy spytali oni, czym jest owa broń, odpowiedział: To modlitwa (*du'a*).

43. Imam Sadżżad, pokój z nim, powiedział: My, *Ahlul Bejt*, prosimy Boga o to, czego pragniemy, kiedy jednak dzieje się coś, czego nie pragnęliśmy, nie sprzeciwiamy się temu, co wybrał dla nas Bóg.

44. Imam Sadiq powiedział, że następująca modlitwa recytowana była przez wszystkich proroków od czasów Adama, pokój z nim: Boże, proszę cię o wiarę, która daje radość memu sercu, pewność, że spotyka mnie tylko to, co mi przeznaczyłeś oraz zadowolenie z tego, co mi przeznaczyłeś.

45. Modląc się o bezpieczeństwo swych wnuków, al-Hasana i al-Husejna, Prorok mówił: W imię Boga, miłosiernego, miłującego. Umieszczam siebie, swą religię, rodzinę, dobytek, dzieci i skutki moich czynów pod ochroną wielkości, majestatu, szczodrości, miłosierdzia, życzliwości, przebaczenia i potęgi Boga. Szukam w Jego wsparciu i potędze ochrony przed złem stworzenia, dzinnów i ludzi, przed złem tego, co porusza się po ziemi, co z niej wychodzi, przed złem tego, co zstępuje z nieba i unosi się ku niemu. Mój Pan ukazuje drogę prostą i ma władzę nad wszelką rzeczą, nie ma siły i potęgi innej niż Jego.

46. Kiedy cokolwiek Proroka kłopotало, recytował następującą modlitwę, która stała się znana jako *du'a al-faradz*:

Boże, chroń mnie w swej uważności, która nigdy cię nie nuży, broń mnie przez swe wsparcie, którego nie sposób pokonać, miej dla

mnie miłosierdzie w swej władzy nade mną i ustrzeż mnie od ruiny tak długo, jak polegam na tobie. Jak wieloma błogosławieństwami mnie obdarzyłeś, za które niewystarczająco byłem ci wdzięczny? Iloma próbami mnie doświadczyłeś, w których moja cierpliwość nie była dostateczna? Mimo mej niewystarczającej wdzięczności niczego mnie jednak nie pozbawiłeś. Mimo niedostatecznej cierpliwości, nigdy mnie nie opuściłeś. Znasz wszystkie moje niedoskonałości, ale nie zhańbiłeś mnie. Błogosław Muhammada i potomstwo Muhammada. Boże, uczyni ten świat narzędziem dla mej wiary, a moją pobożność narzędziem osiągnięcia sukcesu w życiu wiecznym. Chroń mnie przed tym, co przede mną skryte i nie pozostawiaj mnie samego w obliczu wyzwań, jakie stoją przede mną. O ty, któremu nie szkodzą żadne grzechy i który nie traci nic, okazując przebaczenie! Obdarz mnie tym, co nie przynosi ci straty i przebac mi to, co ci nie szkodzi. Zaprawdę jesteś Panem szczodrym. Proszę cię o wybawienie, cierpliwość, wystarczające zaopatrzenie, wytrwałość w obliczu prób oraz wdzięczność za twe dary.

47. Kiedy ujrzał nów miesiąca Radżab, powiedział: Boże, błogosław nam w miesiącu Radżab i Szaban i pozwól nam dotrzeć do miesiąca Ramadan. Pomóż nam w naszym poście i modlitwach, spraw, byśmy panowali nad swymi językami i spojrzeniami, a nie tylko odczuwali głód i pragnienie.

48. Między każdymi dwoma *rakatami nafilah Dhuh*r Prorok recytował następującą modlitwę: Boże, najszlachetniejszy spośród tych, do których można się zwracać, najbardziej wspaniałomyślny spośród tych, do których można się udać, najlepszy pośród tych, którzy proszeni są o spełnienie prośb, najbardziej szczodry ze szczodrych, najbardziej miłosierny z miłosiernych, najbardziej litościwy spośród przebaczących, najbardziej chwalebny spośród tych, na których można polegać. Potrzebuję cię, Boże, mam potrzeby, o których spełnienie chcę cię prosić. Mam też wobec ciebie obowiązki wynikające z mej grzeszności i jeśli nie okażesz mi miłosierdzia i nie przebaczysz mi, zaprawdę będę wśród stratnych. Polegam

na tobie, Boże i zwracam się ku tobie, błogosław więc Muhammada i jego potomstwo, przebac mi moje grzechy, zarówno te, które popełniłem jak i te, które dopiero popełnię, te, które popełniam i otwarcie i te, które popełniam skrycie, umyślne jak i wynikające z pomyłki, małe i duże, przebac mi je całkowicie, nie pozostawiając żadnego z nich, dzięki czemu nigdy już do nich nie wrócę. Przyjmij ode mnie moje małe akty czci, przymykając oko na moje akty nieposłuszeństwa twoim nakazom. Nikt nie wybacz wielkich grzechów jak tylko Wielki Bóg. Znosi do Niego prośby wszystko, co jest na ziemi i w niebiosach. O ty, chwalebny w każdej chwili każdego dnia, błogosław Muhammada i jego potomstwo, pragnieniem mym jest wolność od ognia piekielnego, bezpieczeństwo od twego gniewu i twoje zadowolenie w raju. Błogosław Muhammada i jego potomstwo i obdarz mnie tym, co jest dla mnie dobre. Proszę cię przez wzgląd na tve światło rozjaśniające ciemność, błogosław Muhammada i jego potomstwo i nie oddalaj mnie od nich w tym świecie i w życiu wiecznym. Ty jesteś nad każdą rzeczą wszechwładny. Boże, daj mi wolność od ognia piekielnego, uczyni mnie jednym z tych, którzy wyrażają skruchę, którzy stosują się do twych nakazów, których serca drżą w bojaźni, gdy wspomniane jest tve imię, którzy dokonują aktów czci, są cierpliwi w obliczu trudności, wdzięczni w czasach dobrobytu, czynią to, co nakazałeś, modlą się, dają jałmużnę i pokładają w tobie zaufanie. Zwiększ swą hojność wobec mnie, zwiększ swe błogosławieństwa i uczyni je wystarczającymi, by zapomnieć o wszelkim strachu, z wyjątkiem strachu przed piekłem. Okryj mnie cieniem swej potęgi w dniu, w którym nie będzie żadnego innego cienia, daj mi księgę w prawą dłoń, zwiększ moje dobre uczynki i wskrześ mnie pośród pobożnych. Zabierz mą duszę wtedy, gdy jesteś ze mnie zadowolony i dołącz mnie do twych pokornych sług. Boże, błogosław Muhammada i jego potomstwo i daj mi zwycięstwo i dobrobyt, wybacz mi moje pomyłki i usuń mój ciężar. Spełnij me potrzeby w tym świecie i w życiu wiecznym, dając mi wygodę i zdrowie. Boże, błogosław Muhammada i jego potomstwo i spraw by moje dobre

uczynki nie wynikały z chęci przypodobania się ludziom, czyniąc mnie dumnym i aroganckim. Uczyń mnie jednym z tych, którzy poddają się tobie. Boże, błogosław Muhammada i jego potomstwo, obdarz mnie wystarczającym majątkiem, dobrym zdrowiem i siłą, bym mógł cię czcić i być ci posłusznym. Obdarz mnie swym miłosierdziem i zadowoleniem, abym był bezpieczny podczas prób tego świata i Dnia Sądu. Obdarz mnie bojaźnią bożą, skłonnością ku tobie, poddaniem tobie, godnością i szacunkiem wobec ciebie przez całe moje życie, aż pochwycisz moją duszę. Obdarz mnie spokojem ducha, poczuciem bezpieczeństwa, samowystarczalnością, dobrym zdrowiem, zadowoleniem, skromnością, przewodnictwem, miłosierdziem, przebaczeniem, pewnością, wdzięcznością, cierpliwością, wiedzą, prawdą, dobrem, pobożnością, łagodnością, pokorą i skłonnością do dobrych uczynków. Boże, błogosław Muhammada i jego potomstwo i chroń moją rodzinę, krewnych, braci w wierze, tych których kocham i którzy kochają mnie przez wzgląd na ciebie spośród wierzących mężczyzn i kobiet. I proszę cię, Panie mój, abym zawsze myślał o tobie dobrze i zawsze ufał ci całkowicie. Szukam u ciebie ochrony przed każdą próbą, jakiej nie jestem w stanie przejść i przed wiarą, że grzech byłby dla mnie korzystniejszy niż posłuszeństwo tobie. Błogosław więc Muhammada i jego potomstwo, o najbardziej miłosierny z miłosiernych.

49. Prorok mawiał po modlitwie *Fadžr*: Boże, szukam u ciebie ochrony przed smutkiem i żalem, słabością i lenistwem, skąpstwem i tchórzostwem, odwracaniem się od prawdy, próżną gadaniną, marnowaniem czasu, zaniedbaniem, okrucieństwem i ubóstwem. Chroń mnie przed wiecznie niezadowolonym ego, niepokornym sercem, okiem, które nigdy nie roni łez i niewysłuchaną modlitwą. Chroń mnie przed kobietą, przy której postarzałbym się zbyt wcześnie, synem, który by mnie kontrolował, bogactwem, które byłoby dla mnie źródłem utrapienia i przed oszustem, który ukrywa wszelkie dobro a ujawnia każde najmniejsze zło, jakie znajdzie. Boże, nie pozwól, by żaden zuchwał arogant uczynił mi przysługę, oczekując czegoś w zamian.

50. Pierwszego wieczoru miesiąca Ramadan Prorok recytował następującą modlitwę: Chwała Bogu, który uhonorował mnie tym błogosławionym miesiącem! Boże, daj nam sukces w naszych modlitwach i poście oraz wytrwałość w obliczu niewierzących wrogów. Boże, nie masz syna ani nikogo, kto byłby ci podobny. Jesteś potężny i potęga twa nie pochodzi od nikogo innego. Tyś jest źródłem bogactwa, ja zaś jestem biedny. Tyś jest panem, ja zaś jestem sługą. Tyś jest przebaczący, ja zaś jestem grzesznikiem. Tyś jest miłosierny, ja zaś jestem winny. Tyś jest stwórcą, ja zaś jestem stworzeniem. Tyś jest wiecznie żywy, ja zaś jestem martwy. Błagam cię, przebacz mi i okaż mi miłosierdzie, zaprawdę tyś jest nad każdą rzeczą wszechwładny.

51. Prorok powiedział, że Gabriel polecił mu jak najczęściej mówić: Chwała Bogu, Panu światów.

52. Prorok mawiał czasem: Boże, spraw, bym był cierpliwy, wdzięczny i bądź mi obrońcą.

53. Prorok mawiał czasem: Boże, chroń mnie przed złym losem, złym przeznaczeniem oraz spojrzzeniami, które szkodzą mojej rodzinie i temu, co posiadam.

54. Prorok mawiał: Boże, chroń mnie przed bogactwem, które skłaniałoby mnie ku nieposłuszeństwu, przed ubóstwem, które sprawiałoby, że zapomniałbym o twoich błogosławieństwach. Chroń mnie przed pragnieniami, które by mnie zniszczyły, przed uczynkami, które by mnie zhańbiły oraz przed złymi sąsiadami.

55. Jedna z jego modlitw brzmiała: Boże, spraw, byśmy spełniali twe nakazy, ufali w twoją obietnicę, nie pokładali zaufania w twoim stworzeniu tylko w tobie, byśmy zbliżali się do ciebie, a oddalali od wszystkiego innego, byśmy zadowoleni byli z twoich decyzji, byśmy byli cierpliwi podczas prób, na jakie nas wystawiasz i wdzięczni za twoje błogosławieństwa, byśmy cieszyli się wspominaniem ciebie i twoją księgą, szeptali do ciebie w ciemności nocy i blasku dnia, byśmy gotowi byli na śmierć i spotkanie z tobą, by-

śmy gardzili tym światem i tęsknili za życiem wiecznym. Obdarz nas tym, co obiecałeś nam poprzez swych proroków i nie zhańbij nas w Dniu Zmartwychwstania, dotrzymujesz bowiem swych obietnic.

56. Prorok mawiał: Boże, spraw, bym miłował cię bardziej niż siebie samego, bardziej niż mój wzrok i słuch, bardziej niż moją rodzinę, cały dobytek i chłodną wodę w gorący dzień.

57. Kiedy Prorok modlił się pewnego razu przed rogiem Ka'by zawierającym czarny kamień, nikt nie był w stanie go zobaczyć, dopóki recytował następujące wersy Koranu:

Kiedy recytujesz Koran, stawiamy niewidzialną przegrodę pomiędzy tobą a tymi, którzy nie wierzą w życie przyszłe. (17:45)

To są ci, na których oczy, uszy i serca Bóg nałożył pieczęć. (16:108)

Zasłaniamy ich serca, aby nie mogli zrozumieć, sprawiamy, że ich uszy nie słyszą. (17:46)

Spójrz na tego, który wziął sobie za boga własne namiętności, przez co Bóg świadomie sprowadził go z drogi. Uczynił go głuchym i ślepym i zamknął jego serce. (45:23)

58. Imam Sadiq powiedział, że Prorok każdego dnia prosił Boga o ochronę przed sześcioma rzeczami: zwątpieniem, politeizmem, pogardliwością, gniewem, naruszaniem ludzkich praw oraz zazdrością.

59. Prorok powiedział: Szaban jest moim miesiącem, Ramadan jest zaś miesiącem Boga.

60. Imam Sadzdzad każdego dnia miesiąca Szaban recytował następującą modlitwę: Boże, błogosław Muhammada i potomstwo Muhammada, wiecznie żywe drzewo proroctwa i odbiorcę boskiego przesłania. Oto miesiąc twego Proroka, zwierzchnika wszystkich twych wysłanników, pokój z nim i jego potomstwem. Oto Szaban,

miesiąc twojego miłosierdzia i zadowolenia, w którym Wysłannik twój pogrążony był w modlitwach i poście, poddając się tobie aż do swej śmierci. Pomóż nam postępować zgodnie z jego sunną i dostąpić jego wstawiennictwa.

61. Pewnego razu do Proroka przyszedł człowiek proszący o poradę, ponieważ był zbyt opryskliwy wobec swej rodziny. Prorok spytał go: Jak często prosisz Boga o przebaczenie? Ja czynię to bowiem sto razy dziennie.

62. Każde zgromadzenie Prorok kończył krótką modlitwą.

63. Kiedy wstawał po ogłoszeniu mowy, mawiał często: Boże, przebac nam to, co uczyniliśmy przez pomyłkę jak i to, co uczyniliśmy umyślnie, to, co próbowaliśmy skryć i to, o czym wiesz lepiej od nas. Jesteś Pierwszym i Ostatnim i nie ma bogów poza tobą.

64. Prorok często powtarzał: Boże, który przekształcasz ludzkie serca! Spraw, byśmy byli wytrwali w twojej religii. Spytany, czy Bóg rzeczywiście przekształca ludzkie serca, odpowiedział, że Bóg może każde serce naprostować bądź sprowadzić z drogi.

65. Podczas gromów i błyskawic Prorok mawiał: Boże, nie niszcz nas poprzez swój gniew i karę, ale przebac nam.

66. Widząc czarne chmury, Prorok mówił: Boże, szukamy u ciebie schronienia przed czyhającym w nich złem. Kiedy zaś zniknęły i pozostały tylko białe chmury, mówił: Boże, niech będą dla nas korzystne.

67. Podczas silnych wiatrów Prorok prosił Boga, by nie powodowały one żadnych zniszczeń.

68. Gabriel powiedział Prorokowi: Wiedz, że nigdy nie miłowałem żadnego proroka, tak jak miłuję ciebie, mów więc często: Boże! Widzisz, ale nie można cię ujrzeć, do ciebie wszystko powróci, jesteś końcem i początkiem, do ciebie należy śmierć i życie. Panie, chroń mnie przed hańbą i pogardą.

Rozdział 22: Pielgrzymka (Hadżdż)

1. Prorok dokonywał *Tataf* (okrażania Ka'by) dziesięć razy, za każdym razem okrażając Ka'bę siedmiokrotnie. Czynił to trzy razy w pierwszej części nocy, trzy razy w późniejszej części nocy, dwa razy rano i dwa razy po modlitwie *Dhuhr*.
2. Za każdym razem, kiedy wykonywał *Tataf*, dotykał czarnego kamienia oraz *Rukn al-Jamani*, całując je i dotykając je swym policzkiem.
3. Prorok lubił, kiedy ktoś przynosił mu do Medyny wodę ze źródła *Zamzam*.
4. Prorok często recytował *talbija*, modlitwę brzmiącą: Oto jestem, Boże! Oto jestem. Nie masz żadnych towarzyszy, oto jestem. Twoja jest chwała i błogosławieństwa, do ciebie należy królestwo, nie masz żadnych towarzyszy.
5. Składając ofiarę, Prorok wybierał dużego, zdrowego barana z czarnymi oczami.
6. W dzień ofiary Prorok golił głowę, obcinał paznokcie oraz skracał wąsy i boki brody.
7. Sunną *ihramu* jest obcinanie paznokci, skracanie wąsów oraz golenie włosów łonowych.
8. Sunną jest gromadzenie się ludzi z różnych miast w dzień ,Arafa, by modlić się do Boga.

Addendum: Przekazy dodane w perskim tłumaczeniu niniejszej książki

1. Praktyką Proroka było to, że kiedy był komuś winien dwuletniego wielbłąda, oddawał mu siedmioletniego, a kiedy był komuś winien dwa dirhamy, oddawał mu cztery.
2. Za każdym razem, kiedy Prorok wspominał o jakiejś swojej dobrej cesze, dodawał: „Nie jest to dla mnie źródło dumy”.
3. Przekazano od Proroka, że sunną w dniu Ghadir jest powiedzenie: Chwała Bogu, który umieścił udoskonalenie religii w zwierzchnictwie przywódcy wierzących, „Alego ibn Abi Taliba.
4. Prorok powiedział: Odwiedzanie chorych z klanu Bani Haszim jest sunną.
5. Zapytany o sunnę zabicia owcy i czy powinno się to odbywać na stojąco, Prorok odpowiedział, że powinna ona być położona na ziemi i zwrócona w kierunku *qiblah*.
6. Imam Ridha powiedział: Traktujemy nasze obietnice jak dług do spłacenia, tak jak czynił to Prorok.
7. Podczas zaćmienia słońca bądź księżyca Prorok nakazywał ludziom udawać się do meczetu.
8. Imam ,Ali powiedział: Prorok nigdy nie gromadził majątku i nie zostawiał niczego na dzień jutrzejszy. Robił tak Abu Bakr oraz Umar ibn al-Chattab, ja jednak czynię to samo co Prorok.
9. Prorok powiedział: Jesteśmy *Ahlul Bejt*, Bóg odsunął od nas wszelkie niedoskonałości, widoczne i skryte.

10. Powiedział również: Jesteśmy *Ahlul Bejt*, Bóg wybrał dla nas życie wieczne ponad ten przejściowy świat.

11. Imam Baqir powiedział, że Bóg nie wysłał nigdy żadnego proroka, któremu nie nakazałby powiedzieć ludziom: **Nie żądam od was żadnej zapłaty, a jedynie tego, abyście miłowali moich bliskich.** (Koran, 42:23)

12. Zawsze, kiedy Prorok okazywał komuś szczególną życzliwość i modlił się za niego, osoba ta stawała się później męczennikiem.

Źródła hadisów

Rozdział 1: Charakter i cechy moralne Proroka

1. Manaqib Ale Abi Talib 1:155, Fajd' al-Qadir 5:76-79, Ła'sail al-Łusul Ila Szama'il al-Rasul: 37-47
2. Manaqib Ale Abi Talib 1:157
3. Manaqib Ale Abi Talib 1:157, Fajd' al-Qadir 5:80
4. Manaqib Ale Abi Talib 1:158
5. Ibid.
6. Ibid.
7. al-Faqih 1:122, Manaqib Ale Abi Talib 1:158
8. Manaqib Ale Abi Talib 1:158, Bihar al-Anłar 16:191
9. Manaqib Ale Abi Talib 1:158
10. Ibid.
11. al-Faqih 1:129, Manaqib Ale Abi Talib 1:158
12. Bihar al-Anłar 16:172, Makarim al-Achlaq: 24
13. Basa'ir al-Daradzat: 420, nr 8
14. al-Chara'idż łal-Dżara'ih 1:32, nr 29, Bihar al-Anłar 16:174, Kamal al-Din ła Tamam al-Ni'mah 1:165.
15. Manaqib Ale Abi Talib 1:124.
16. al-Kafi 2:615.
17. Ma'ani al-Achbar: 83, 'Ujun Achbar al-Rid'a, 1:246, al-Sirah al-Nabał-ijjah Ibn Kathira 2:601
18. Makarim al-Achlaq: 24, 'Ałarif al-Ma'arif: 224
19. Makarim al-Achlaq: 19, Madżma' al-Bajan 5:69 – Surat al-Taubah (9)
20. Ihja 'Ulum al-Din 2:367
21. Manaqib Ale Abi Talib 1:125, Makarim al-Achlaq: 24
22. al-Mahasin: 192, nr 8

23. Amali al-Tusi 2:209, al-Fiqh al-Rid'a: 353, Miszkat al-Anfar: 243, 'Ala-rif al-Ma'arif: 211
24. al-Faqih 3:554
25. Makarim al-Achlaq: 19
26. Makarim al-Achlaq: 18, Nahdż al-Balagha: 520, Kaszf al-Ghummah 1:9
27. Makarim al-Achlaq: 17
28. al-Kafi 2:88
29. Ma'ani al-Achbar: 260, 'Uddat al-Da'i: 94
30. al-Usul al-Sittata 'Aszar: 37, Makarim al-Achlaq: 24, al-Kafi 8:131, Dżami' al-Achbar: 295, Amali al-Tusi 2:144, Bihar al-Anfar 16:283 i 70:318
31. al-Kafi 2:122 i 8:131, Amali al-Saduq: 365, Bihar al-Anfar 18:334
32. Nahdż al-Balagha: chutba 160, Makarim al-Achlaq: 9, Bihar al-Anfar 16:285
33. al-Kafi 2:129
34. al-Ihtidżadż: 223
35. al-Mustadrak 11:247, Irszad al-Qulub: 91
36. Irszad al-Qulub: 105, 'Uddat al-Da'i: 137
37. Rauhul Dżinan ła Ruhul Dżinan (Tafsir Abi al-Fattuha al-Raziego) 1:375 – Surat al-Baqarah: 147
38. al-Kafi 2:438, 'Uddat al-Da'i: 250
39. al-Kafi 2:504, 'Uddat al-Da'i: 250
40. Makarim al-Achlaq: 18, Bihar al-Anfar 16:194
41. Amali al-Tusi 2:92
42. al-Kafi 7:463
43. Makarim al-Achlaq: 19
44. al-Kafi 2:240, Tuhaf al-'Uqul: 48
45. Ihja' 'Ulum al-Din 2:387
46. Ihja' 'Ulum al-Din 2:360, al-Manaqib 1:145, al-Mahadżdżat al-Bajd'a' 4:123
47. Ihja' 'Ulum al-Din 2:369
48. Ibid.
49. al-Kafi 2:85

50. Nahdż al-Balagha chutba 192
51. Bihar al-Anfār 15:361
52. Manaqib Ale Abi Talib 1:124
53. Makarim al-Achlaq: 18
54. Kamal al-Din ła Tamam al-Ni'mah: 85
55. al-Kafi 1:442
56. al-Taħhid: 116

Rozdział 2: Jego relacje z ludźmi

1. al-Kafi 2:102
2. 'Ilal al-Szara'i: 560
3. Irszad al-Qulub: 115
4. Makarim al-Achlaq: 34
5. Amali al-Saduq: 68 al-Madżlis al-Sabi` 'Aszar, 'Ilal al-Szara'i: 130, 'Ujun Achbar al-Rid'a 2:81, al-Chisal: 271
6. al-Mustadrak 8:364
7. al-Faqih 1:320 nr 937, 'Ilal al-Szara'i: 366
8. al-Kafi 2:648 i 5:535, al-Mustadrak 8:373
9. al-Kafi 2:661, Makarim al-Achlaq: 26, al-Mustadrak 7:400, Fajd' al-Qadir 5:85/145/233
10. Makarim al-Achlaq: 23
11. al-Kafi 2:671, al-Mustadrak 8:437, Makarim al-Achlaq: 17 i 23
12. Tafsir al-'Ajjaszi 1:204 – Surat Ale 'Imran (3)
13. Makarim al-Achlaq: 21
14. al-Kafi 2:663, Makarim al-Achlaq: 21
15. al-Mustadrak 8:408, Manaqib Ale Abi Talib 1:147, 'Ałarif al-Ma'arif: 133, Kaszf al-Ghummah 1:9
16. al-Kafi 2:663, Manaqib Ale Abi Talib 1:149, Bihar al-Anfār 16:259
17. al-Kafi 2:661, Makarim al-Achlaq: 26, al-Mustadrak 8:406
18. Makarim al-Achlaq: 25
19. Ibid., 22
20. al-Mustadrak 9:7, Ihja 'Ulum al-Din 2:365

21. Makarim al-Achlaq: 17
22. Makarim al-Achlaq: 19
23. Makarim al-Achlaq: 16, Fajd' al-Qadir 5:152
24. Ihja 'Ulum al-Din 2:365
25. Ibid., 2:381
26. Ibid., 2:366
27. Ibid.
28. Ihja 'Ulum al-Din 2:379, Sahih Muslim 4:1803
29. al-Kafi 4:55, Tafsir al-'Ajjaszi 2:289, no. 59, Tuhaf al-'Uqul: 351 – Surat al-Isra': 29
30. al-Kafi 5:143, Kamal al-Din 1a Tamam al-Ni'mah 1:165, Fajd' al-Qadir 5:195, al-Chisal: 62, nr 88, Amali al-Tusi 1:231, Tafsir al-'Ajjaszi 2:93, nr 75, Baszarat al-Mustafa: 765, Da'aim al-Islam 1:246/258/259, al-Mustadrak 7:122
31. al-Kafi 5:314 i 8:147, al-Iqbal: 283
32. al-Iqbal: 281
33. al-Kafi 2:662, Makarim al-Achlaq: 26, al-Mustadrak 8:403
34. 'Alali al-La'ali 1:141, al-Mustadrak 9:159
35. al-Kafi 5:518, al-Faqih 3:468, Makarim al-Achlaq: 230
36. Manaqib Ale Abi Talib 1:124
37. al-Kafi 1:23 i 8:223
38. Amali al-Tusi 2:135
39. al-Kafi 2:117, Miszkat al-Anfar: 177
40. al-Mahadżdzat al-Bajd'a` 4:120
41. Tuhaf al-'Uqul: 38
42. al-Kafi 8:8, Tuhaf al-'Uqul: 315
43. Irszad al-Qulub: 133, Tuhaf al-'Uqul: 9
44. al-Mahadżdzat al-Bajd'a` 4:119, Fajd' al-Qadir 2:110-120
45. Amali al-Saduq: 223
46. Kaszf al-Riba: 119, 'Arba`in Hadithan, Ibn Zahra al-Halabi: 82
47. Makarim al-Achlaq: 20
48. Manaqib Ale Abi Talib 1:144, Madżma' al-Bajan 8:360 – Surat al-Ahzab.
49. Kaszf al-Ghummah 1:10

50. Da`aim al-Islam 2:106
51. Madżmu`at Łarram: 29
52. Manaqib Ale Abi Talib 1:147
53. Ihja `Ulum al-Din 2:378
54. Misbah al-Szari`ah: 140, al-Kafi 6:276, al-Dża`farijat: 193
55. Misbah al-Szari`ah: 155
56. Makarim al-Achlaq: 16
57. Madżmu`at Łarram: 26
58. Ibid., 34
59. Ibid., 278
60. al-Kafi 2:104, Miszkat al-Anłar: 171, al-Mustadrak 8:455
61. Madżmu`at Łarram: 10, al-Kafi 2:636
62. Makarim al-Achlaq: 24
63. al-Mahasin: 387
64. Ibid., 6:283
65. Amali al-Saduq: 437
66. al-Kafi 6:286
67. Ihja `Ulum al-Din 2:18
68. al-Kafi 6:280
69. Madżmu`at Łarram: 383, al-Kafi 7:150
70. al-Faqih 3:299, Da`aim al-Islam 2:107 I 325, al-Mustadrak 16:237
71. al-Mahasin: 601
72. al-Ihtidżadż 1:26
73. Amali al-Saduq: 339
74. Bihar al-Anłar 93:327
75. Makarim al-Achlaq: 22
76. Ibid.
77. Makarim al-Achlaq: 20
78. Madżma` al-Bajan 6:345 – Surat al-Hidżr (15)
79. Madżma` al-Bajan 6:347 – Surat al-Hidżr (15)
80. Madżma` al-Bajan 1:333 – Surat al-Qalam (68)
81. Bihar al-Anłar 41:16

82. Madżma' al-Bajan 10:554 – Surat al-Nasr (110)
83. Bihar al-Anfār 77:170, Tuhaf al-'Uqul: 36
84. Manaqib Ale Abi Talib 1:147
85. al-Mustadrak 7:203, Fajd' al-Qadir 2:103
86. al-Mustadrak 7:136
87. Makarim al-Achlaq: 350
88. al-Dża'farijat: 169
89. Makarim al-Achlaq: 20
90. Tafsir al-Qummi 2:355 – Surat al-Mudżadilah
91. al-Mustadrak 8:371
92. al-Dża'farijat: 189
93. Brak źródła.
94. al-Kafi 5:27
95. Makarim al-Achlaq: 17
96. al-Mustadrak 7:223
97. al-Dża'farijat: 217
98. Amali al-Saduq: 60, al-Mahasin: 10, al-Tahdhib 4:195
99. Tuhaf al-'Uqul: 375
100. al-Dża'farijat: 185
101. Tafsir al-'Ajjaszi: 379 – Surat al-An'am (6)
102. al-Mahasin: 528
103. Qurb al-Isnad: 66
104. 'Ałarif al-Ma'arif: 239
105. al-Dża'farijat: 57
106. 'Ałarif al-Ma'arif: 239
107. Ibid., 126
108. al-Kafi 29:5
109. Qurb al-Isnad: 148
110. al-Kafi 5:29
111. al-Dża'farijat: 217
112. Madżma' al-Bajan 7:68 – Surat al-Anbija` (21)
113. Manaqib Ale Abi Talib 4:364

114. al-Dża'farijat: 80
115. Da'aim al-Islam 2:214
116. Dżami' al-Achbar: 390, al-Mustadrak 13:11
117. Da'aim al-Islam 2:489, al-Mustadrak 13:395
118. Madżma' al-Bahrain 5:439
119. Tafsir al-'Ajjaszi 1:328 – Surat al-Ma'idah (5)
120. al-Usul al-Sittata 'Aszar: 62
121. Ibid., 75
122. 'Ałarif al-Ma'arif: 47
123. al-Durr al-Manthur 3:275 – Surat al-Taubah (9)
124. Bihar al-Anłar 14:443
125. al-Sirah al-Nabafijjah, Ibn Haszim 1:229
126. Bihar al-Anłar 15:384
127. Ibid., 64:117
128. Ibid., 64:116
129. Ibid., 82:133
130. al-Kafi 8:90
131. al-Mustatraf 1:116
132. al-Kazskul li al-Szajch al-Baha`i 2:308
133. Madżma' al-Bajan 10:554 – Surat al-Nasr (110)
134. Tafsir al-Mizan 6:119 – Surat al-Ma'idah (5)
135. Bihar al-Anłar 19:40
136. Madżma' al-Bajan 10:313 – Surat al-Tahrim (66)
137. Kamal al-Din ła Tamam al-Ni'mah 1:151
138. Bihar al-Anłar 9:269
139. al-Kafi 1:148
140. Ibid., 2:159

Rozdział 3: Czystość i upiększanie się

1. Makarim al-Achlaq: 32
2. al-Dża'farijat: 156
3. al-Kafi 6:487, Tuhaf al-'Uqul: 100, Makarim al-Achlaq: 67, al-Chisal

4. al-Faqih 1:130, Makarim al-Achlaq: 67
5. al-Faqih 1:128
6. al-Kafi 6:490
7. al-Faqih 1:122, Makarim al-Achlaq: 84
8. al-Faqih 1:122, Makarim al-Achlaq: 80
9. Makarim al-Achlaq: 35
10. al-Kafi 6:507
11. Raḍ'at al-Ēa'id'in: 308, al-Kafi 6:506, al-Faqih 1:119
12. al-Faqih 1:120, al-Chisal, Makarim al-Achlaq: 60
13. al-Kafi 6:493, Makarim al-Achlaq: 46-47
14. al-Kafi 6:495
15. Makarim al-Achlaq: 34
16. al-Faqih 1:131, Makarim al-Achlaq: 63, Tuhaf al-'Uqul:442
17. al-Kafi 6:515, Makarim al-Achlaq:42
18. Makarim al-Achlaq: 34
19. Ibid.
20. al-Kafi 6:515
21. al-Kafi 6:512, Makarim al-Achlaq: 43
22. al-Kafi 6:510, Makarim al-Achlaq: 42
23. al-Kafi 6:511
24. al-Faqih 1:465
25. al-Kafi 4:170
26. Ibid., 6:513
27. Ihja 'Ulum al-Din 2:358
28. Makarim al-Achlaq: 34
29. Ibid.
30. Ibid.
31. Ibid.
32. Tuhaf al-'Uqul: 442
33. al-Faqih 1:52, Makarim al-Achlaq: 49, al-Dẓa'farijat: 16, Da`aim al-Islam 1:119, Lubb al-Lubab 2:531
34. Da`aim al-Islam 2:166

35. Makarim al-Achlaq: 33
36. al-Kafi 6:486
37. al-Ta'rif: 4
38. al-Kafi 6:508
39. al-Kafi 6:511, al-Mustadrak 6:48
40. Makarim al-Achlaq: 43
41. Ibid, 45
42. al-Mustadrak 6:48

Rozdział 4: Etykieta podróży

1. al-Faqih 2:266, Makarim al-Achlaq: 240, 'A'arif al-Ma'arif: 126
2. al-Aman: 54, Misbah al-Za'ir: 28, Da'aim al-Islam 1:118 i 2:165
3. Makarim al-Achlaq: 22
4. Ibid., 24
5. al-Kafi 4:248, 8:147
6. Bihar al-An'ar 13:135, Ma'ani al-Achbar: 386
7. al-Faqih 2:273, al-Kafi 4:287, Makarim al-Achlaq: 261
8. 'A'arif al-Ma'arif: 126
9. al-Faqih 2:276, Makarim al-Achlaq: 249, 'A'arif al-Ma'arif: 125, al-Mahasin: 354
10. al-Mahasin: 354, al-Mustadrak 8:208, Makarim al-Achlaq: 249
11. al-D'za'farijat: 75, al-Faqih 2:299, al-Mustadrak 8:232
12. Mad'zu'at Larram: 28
13. al-Mahasin: 359, al-D'za'farijat: 170, Da'aim al-Islam 1:346
14. Makarim al-Achlaq: 35, al-D'za'farijat: 185, Da'aim al-Islam 1:118, al-Mustadrak 8:217
15. Makarim al-Achlaq: 246
16. Ma'ani al-Achbar: 378
17. al-Mahasin: 354, al-Faqih 2:276, Makarim al-Achlaq: 249
18. al-D'za'farijat: 184, al-Faqih 1:509
19. Makarim al-Achlaq: 244
20. 'A'arif al-Ma'arif: 133

21. al-Mahadżdzat al-Bajd'a` 4:67
22. al-Mahadżdzat al-Bajd'a` 4:68
23. 'Ałarif al-Ma'arif: 126
24. Ibid., 127
25. 'Ałarif al-Ma'arif: 129
26. 'Ałarif al-Ma'arif: 130
27. Al-Durr al-Manthur 1:207 – Surah al-Baqarah (2)
28. Iqbal al-A'mal: 281
29. Al-Durr al-Manthur 3:189 – Surah al-Anfal (7)

Rozdział 5: Etykieta ubioru

1. Ihja 'Ulum al-Din 2:374-377
2. Brak źródła.
3. Ałali al-La'ali: Salah 2:214
4. al-Dża'farijat: 184, Da'aim al-Islam 2:159, Makarim al-Achlaq: 120
5. al-Mustadrak 3:213, Da'aim al-Islam 1:176
6. Kanz al-Fała'id: 285
7. al-Kafi 6:446, Da'aim al-Islam 2:155, Tuhaf al-'Uqul: 103, Makarim al-Achlaq: 103
8. al-Chisal: 613, Tuhaf al-'Uqul: 103, Makarim al-Achlaq: 103, al-Kafi 6:445, Da'aim al-Islam 2:155
9. Manaqib Ale Abi Talib 1:170
10. al-Dża'farijat: 185, Da'aim al-Islam 2:164, al-Kafi 6:475, al-Mustadrak 3:309
11. al-Kafi 6:468
12. Makarim al-Achlaq: 91, al-Kafi 6:473, Da'aim al-Islam 2:165
13. al-Chisal: 61, Amali al-Saduq: 370
14. al-Kafi 6:474, 'Ilal al-Szarai': 158, al-Dża'farijat: 185, 'Ujun Achbar al-Rid'a 2:55
15. Makarim al-Achlaq: 101
16. Makarim al-Achlaq: 115
17. al-Chisal: 148
18. Makarim al-Achlaq: 123

19. Ibid., 124
20. Ibid., 125
21. Ibid., 104
22. Da`aim al-Islam 2:160
23. al-Faqih 4:178
24. Manaqib Ale Abi Talib 1:171
25. al-Kafi 6:448
26. Ibid.
27. Ibid., 19:53
28. Ibid., 21:401
29. Ibid., 21:372

Rozdział 6: Jego zwyczaje w domostwach i budynkach

1. al-Mustadrak 3:466, 'Uddat al-Da'i: 119
2. al-Mustadrak 3:323
3. al-Kafi 6:532, Uddat al-Da'i: 45, Makarim al-Achlaq: 128
4. al-Madżlisi: al-Bihar 16:80
5. al-Kafi 5:28, Tahdhib al-Ahkam 6:174
6. Makarim al-Achlaq: 130
7. Makarim al-Achlaq: 131
8. al-Kafi 6:548
9. Ibid., 6:534
10. Da`aim al-Islam 1:148, In Bihar al-Anfar 83:380
11. Tahdhib al-Ahkam 1:461
12. Bihar al-Anfar 65:7
13. Ibid.
14. Bihar al-Anfar 65:26
15. Ibid.
16. Bihar al-Anfar 65:67
17. al-Kafi 2:662
18. Bihar al-Anfar 15:292
19. Bihar al-Anfar 76:118, al-Chisal: 520

Rozdział 7: Zwyczaje związane ze snem

1. Makarim al-Achlaq: 38, Amali al-Saduq: 377, Bihar al-Anfar 16:217
2. Makarim al-Achlaq: 38, Ihja Ulum al-Din 2:376
3. Makarim al-Achlaq: 39, Muhasibat al-Nafs: 36
4. al-Chisal: 263
5. Madżmu'at Łarram: 266
6. al-Chisal: 121, Tahdhib al-Ahkam 2:121
7. al-Kafi 2:539
8. al-Kafi 2:536
9. Makarim al-Achlaq: 38
10. Makarim al-Achlaq: 292
11. Falah al-Sa`il: 280
12. Tahdhib al-Ahkam 2:120, Da'lat al-Raġandi: 272

Rozdział 8: Zwyczaje związane z małżeństwem i dziećmi

1. al-Chisal: 614
2. al-Kafi 5:350
3. al-Muhkam ġal-Mutaszabih: 73
4. al-Kafi 5:32, Tahdhib al-Ahkam 7:403, Makarim al-Achlaq: 197
5. al-Kafi 5:321
6. al-Faqih 3:388, Tahdhib al-Ahkam 7:402, Makarim al-Achlaq: 199, al-Mustadrak 14:180
7. Tafsir al-Ajjaszi 1:371 - Surat al-An'am, Tahdhib al-Ahkam 7:418, Tafsir al-Burhan 1:544 – Surat al-An'am (6), Tuhaf al-'Uqul: 445
8. al-Faqih 3:481
9. al-Chisal: 619, Tuhaf al-'Uqul: 109
10. al-Faqih 4:443
11. al-Kafi 5:536, al-Mahasin 1:115
12. Da'aim al-Islam 2:201
13. al-Faqih 3:463, al-Mustadrak 14:451, Bihar al-Anfar 103:305
14. Makarim al-Achlaq: 213
15. al-Mahasin 2:418

16. Madżma' al-Bajan 3:121 – Surat al-Nisa (4)
17. Amali al-Tusi 2:89
18. Madżma' al-Bajan 10:313 – Surat al-Tahrim (66)
19. al-Dża'farijat: 87
20. Madżma' al-Bajan 3:121 – Surat al-Nisa (4)
21. al-Faqih: 1:99
22. al-Kafi 5:376
23. Makarim al-Achlaq: 203
24. 'Uddat al-Da'i: 77
25. 'Uddat al-Da'i: 79, Bihar al-Anłar 104:99
26. al-Mustadrak 14:197, Dala'il al-Imamah: 25
27. al-Chisal: 637
28. Makarim al-Achlaq: 228, Bihar al-Anłar 104:122
29. al-Kafi 6:35
30. al-Kafi 3:409, Tahdhib al-Ahkam 2:380
31. Madżmu'at Łarram 1:184, Musakkin al-Fala'id: 50, al-Mustadrak 6:395, Surat Taha (20): 132
32. al-Durr al-Manthur 3:81 – Surat al-A'raf (7)
33. Bihar al-Anłar 16:10
34. Naładir al-Rałandi: 15, Bihar al-Anłar 103:228

Rozdział 9: Jedzenie, picie i maniery przy stole

1. al-Kafi 8:129 i 163
2. Amali al-Saduq: 263, Makarim al-Achlaq: 28
3. al-Ihtidżadż: 225
4. Nahdż al-Balagha: 227
5. al-Da'ałat: 138, al-Mustadrak 16:225
6. al-Kafi 6:270, Makarim al-Achlaq: 27, Da'aim al-Islam 2:119, Fajd al-Qadir 5:181
7. al-Kafi 6:271, al-Mahasin: 457
8. al-Kafi 6:271
9. Ihja 'Ulum al-Din 2:369, Makarim al-Achlaq: 27

10. al-Mustadrak 16:228
11. Makarim al-Achlaq: 16, Amali al-Tusi 2:7
12. al-Mahasin: 441, al-Kafi 6:297, Fajd' al-Qadir 5:196
13. al-Mahasin: 443
14. Makarim al-Achlaq: 171, al-Mahasin: 541, 'Ujun Achbar al-Rid'a 2:43
15. Makarim al-Achlaq: 26
16. al-Kafi 6:285, al-Mahasin: 448
17. al-Dza'fariyat: 60, Makarim al-Achlaq: 27, Tahdhib al-Ahkam 6:99, Na-
ladir al-Rafandi: 35
18. al-Kafi 6:288, al-Mahasin: 420, Makarim al-Achlaq: 194, Tuhaf al-
'Uqul: 110
19. al-Kafi 6:345
20. Iqbal al-A'mal: 116
21. Sahifah al-Imam al-Rid'a: 75, Makarim al-Achlaq: 169, 'Ujun Achbar
al-Rid'a 2:41
22. Sahifah al-Imam al-Rid'a: 69, Makarim al-Achlaq: 193, al-Mustadrak
16:373
23. al-Kafi 6:376, al-Mahasin: 559, Makarim al-Achlaq: 152, al-Faqih 3:357
24. Makarim al-Achlaq: 153, al-Kafi 6:377, al-Mahasin: 564
25. Makarim al-Achlaq: 31
26. Ibid., 151
27. Ibid.
28. al-Dza'fariyat: 161, Da'aim al-Islam 2:130, al-Mustadrak 17:12
29. Makarim al-Achlaq: 31
30. al-Dza'fariyat: 217
31. al-Mahasin: 580, al-Kafi: 383
32. Ihja 'Ulum al-Din 2:371, Makarim al-Achlaq: 30-31
33. Ihja 'Ulum al-Din 2:361
34. Makarim al-Achlaq: 29-30
35. al-Durus al-Szar'ijjah 3:46, al-Mahasin: 558, Makarim al-Achlaq: 185,
al-Kafi 6:373
36. Ihja 'Ulum al-Din 2:371, Makarim al-Achlaq: 30
37. al-Mustadrak 16:350

38. al-Kafi 6:332, Makarim al-Achlaq: 165
39. al-Kafi 6:346
40. Amali al-Tusi 2:294, al-Kafi 2:137, Amali al-Mufid: 195
41. al-Kafi 6:352, al-Mahasin: 541
42. Makarim al-Achlaq: 28-30
43. Makarim al-Achlaq: 157
44. al-Kafi 6:386
45. Makarim al-Achlaq: 31
46. Ibid.
47. al-Kafi 4:495
48. Tibb al-Nabi (S)
49. Madżmu'at Łarram: 39
50. Ibid.
51. Makarim al-Achlaq: 149
52. Madżmu'at Łarram: 141
53. Madżmu'at Łarram: 39
54. Ibid.
55. Makarim al-Achlaq: 32
56. Bihar al-Anłar 77:268, Biszarat al-Mustafa: 25
57. al-Kafi 4:12
58. al-Mustadrak 16:269
59. al-Kafi 6:299, al-Mustadrak 16:287
60. Makarim al-Achlaq: 31-32
61. al-Łasa`il 17:204
62. Iqbal al-A'mal: 116
63. al-Kafi 6:328, al-Mahasin: 483
64. 'Ujun Achbar al-Rid'a 2:41
65. al-Kafi 6:278
66. al-Kafi 6:274, al-Mahasin: 411
67. 'Ałarif al-Ma'arif: 314
68. al-Mahasin: 409, Surat al-Ahqaf: 20
69. Madżma' al-Bajan 4:352 – Surat al-An'am

70. Makarim al-Achlaq: 166, Musnad al-Imam al-Rid'a: 351
71. Bihar al-Anlar 65:6
72. al-Kafi 6:513, Łasa'il al-Szi'ah 1:444

Rozdział 10: Etykieta ubikacji

1. Fała'id al-Millijjah fi Szarh al-Naflijjah: 17, 'Ałarif al-Ma'arif: 261, Da'a'im al-Islam 1:104
2. al-Dża'farijat: 30, Da'a'im al-Islam 1:104, al-Mustadrak 1:248
3. Amali al-Tusi 2:147, Madżmu'at Łarram: 307, Makarim al-Achlaq: 465
4. al-Muqni'ah: 39, Tahdhib al-Ahkam 1:24
5. al-Dża'farijat: 12, al-Mustadrak 1:260
6. al-Kafi 6:373, 'Ujun Achbar al-Rid'a 2:55
7. al-Chisal: 192
8. Tahdhib al-Ahkam 1:33, 'Ilal al-Szara'i: 278, al-Faqih 1:22
9. al-Hidajah: 15
10. al-Kafi 3:69
11. Tahdhib al-Ahkam 1:46
12. Da'a'im al-Islam 1:106
13. Da'a'im al-Islam 1:104, al-Mustadrak 1:249, 'Ałarif al-Ma'arif: 261

Rozdział 11: Zmarli i zwyczaje związane ze śmiercią

1. Makarim al-Achlaq: 357
2. al-Tamhis: 34, Bihar al-Anlar 16:275
3. al-Kafi 3:168, Tahdhib al-Ahkam 1:453
4. Ibid.
5. al-Da'ałat: 256
6. al-Dża'farijat: 202
7. al-Kafi 3:200, Tahdhib al-Ahkam 1:460
8. Musakkin al-Fu'ad: 108
9. al-Da'ałat: Mustadrak al-Da'ałat: 287
10. Makarim al-Achlaq: 15, al-Manaqib 1:146
11. Amali al-Tusi 2:252

12. Tibb al-A`immah: 83
13. Makarim al-Achlaq: 401
14. Madžmu`at Łarram: 255
15. Musakkin al-Fu`ad: 56
16. al-Kafi 3:144, Tahdhib al-Ahkam 1:292
17. Tahdhib al-Ahkam 1:326, al-Muqni`: 18, al-Faqih 1:144
18. al-Dža`farijat: 210
19. `Ałali al-La`ali 2:220, al-Mustadrak 2:300
20. al-Kafi 3:194, Tahdhib al-Ahkam 1:325, al-Dža`farijat: 203
21. al-Kafi 3:192
22. al-Kafi 3: 198
23. Qurb al-Isnad: 72, al-Dža`farijat: 203
24. al-Fiqh al-Mansub li al-Imam al-Rid`a: 175, al-Mustadrak 2:335
25. al-Kafi 3:217
26. al-Faqih 1:182

Rozdział 12: O leczeniu

1. Qurb al-Isnad: 52,53
2. al-Kafi 8:382
3. Makarim al-Achlaq: 74
4. Bihar al-Anłar 76:88
5. Ibid., 76:88
6. Tibb al-A`immah: 57
7. al-Da`ałat: 183
8. Tibb al-A`immah: 58

Rozdział 13: Mycie zębów

1. al-Kafi 6:495
2. al-Chisal 2:611, Makarim al-Achlaq: 51, al-Kafi 6:495, al-Dža`farijat: 15, al-Mahasin: 562, Tuhaf al-`Uqul: 101
3. Makarim al-Achlaq: 39
4. al-Kafi 3:445, Madžma` al-Bajan 2:555, Tahdhib al-Ahkam: 35

5. al-Muqni': 8
6. Makarim al-Achlaq: 35
7. al-Mahasin: 563
8. al-Mustadrak 1:369
9. Dżami' al-Achbar: 68

Rozdział 14: Łudu'

1. al-Faqih 1:39, Da`aim al-Islam 1:100, al-Mustadrak 1:294
2. al-Dża'farijat:17, al-Mustadrak 1:295
3. al-Kafi 3:25
4. Amali al-Tusi 1:397
5. Tahdhib al-Ahkam 1:136, al-Istibsar 1:121, al-Dża'farijat: 16
6. Tahdhib al-Ahkam 1:79, al-Ichtisas: 36, Usul al-Sittata 'Aszar: 157
7. al-Chisal 1:33, Tafsir al-'Ajjaszi 2:108 – Surat al-Taubah, al-Dża'farijat:17
8. al-Ichtisas: 160
9. Amali al-Tusi 1:29

Rozdział 15: Ghusl

1. Tahdhib al-Ahkam 1:137
2. al-Dża'farijat: 22
3. Tuhaf al-'Uqul: 101
4. al-Hidajah: 22-23, 'Ilal al-Szara'i: 285, Tahdhib al-Ahkam 3:9
5. Iqbal al-A'mal: 279, Da`aim al-Islam 1:187
6. Da`aim al-Islam 1:286
7. al-Dża'farijat: 18
8. Ibid., 18
9. Musnad Ahmad 4:78, Da`aim al-Islam 1:319, Sunan Ibn Madżah 1:418

Rozdział 16: Etykieta Salat (modlitwy rytualnej)

1. al-Kafi 3:344
2. Ibid.
3. Tahdhib al-Ahkam 2:5

4. al-Kafi 3:446
5. al-Chisal: 298, 'Ujun Achbar al-Rid'a 1:277
6. al-Faqih 1:217
7. Tahdhib al-Ahkam 2:262-263
8. Tahdhib al-Ahkam 2:334, Madżma' al-Bajan 2:555
9. Brak źródła.
10. Misbah al-Mutahadżdzid: 255
11. Tahdhib al-Ahkam 3:60
12. Ibid.
13. Tahdhib al-Ahkam 3:64-66
14. Iqbal al-A'mal: 553
15. al-Kafi 3:279, Tahdhib al-Ahkam 2:31
16. Tahdhib al-Ahkam 2:32
17. Tahdhib al-Ahkam 3:233, 'Ilal al-Szarai': 321
18. al-Faqih 1:223
19. Ihja' Ulum al-Din 2:365
20. Falah al-Sa'il: 161, al-Mustadrak 4:93, Bihar al-Anfar 84:248, 'Uddat al-Da'i: 151
21. Falah al-Sa'il: 161, al-Mustadrak 4:93, Bihar al-Anfar 44:248
22. Bihar al-Anfar 84:258, 'Uddat al-Da'i: 152, al-Mustadrak 3:100
23. 'A'ali al-La'ali 1:175, al-Mustadrak 4:114
24. al-Kafi 3:307, Tahdhib al-Ahkam 2:58
25. al-Faqih 1:305
26. Da'aim al-Islam 1:162, al-Mustadrak 4:144
27. al-Mustadrak 4:185, Tafsir al-'Ajjaszi 2:295 – Surah al-Isra'
28. al-Dża'farijat: 36, al-Mustadrak 5:416, Da'aim al-Islam 1:175
29. al-Dża'farijat: 39, al-Mustadrak 5:416
30. Dhikra al-Szi'ah: 191, Bihar al-Anfar 85:5
31. Tahdhib al-Ahkam 2:297
32. Dhikra al-Szi'ah: 192, Bihar al-Anfar 84:189
33. Tahdhib al-Ahkam 2:95
34. Ibid., 2:124

35. Misbah al-Mutahaddżid: 132
36. al-Chisal: 604, 'Ujun Achbar al-Rid'a 2:122
37. 'Ałali al-La`ali 2:42, al-Mustadrak 4:396
38. al-Mustadrak 4:395
39. Ma`ani al-Achbar: 280, Da`aim al-Islam 1:162
40. 'Ilal al-Szarai' 2:332
41. al-Dża'farijat: 41
42. al-Madżazat al-Nabalijjah: 255, al-Mustadrak 4:10
43. al-Dża'farijat: 17, al-Mustadrak 1:356
44. al-Faqih 1:509, al-Dża'farijat: 184
45. al-Kafi 3:296, Tahdhib al-Ahkam 2:322, al-Mustadrak 3:335
46. al-Dża'farijat: 45
47. al-Dża'farijat: 40
48. al-Faqih 1:535, Qurb al-Isnad: 54, al-Dża'farijat: 45
49. al-Hidajah : 53
50. 'Ałali al-La`ali 2:221, al-Mustadrak 6:149, al-Dża'farijat: 47
51. al-Hidajah: 37, Tahdhib al-Ahkam 3:150, Qurb al-Isnad: 64, Bihar al-Anłar 91:321
52. Madżmu'at Łarram: 267
53. Madżmu'at Łarram: 266, Usul al-Sittata 'Aszar: 66 i 152
54. Asrar al-Salah: 120
55. Madżmu'at Łarram: 323, 'Uddat al-Da'i: 139
56. Makarim al-Achlaq: 34
57. Amali al-Tusi 2:141
58. Bihar al-Anłar 84:256
59. al-Faqih 1:484
60. al-Ihtidżadz: 486
61. Amali al-Tusi 2:306
62. Makarim al-Achlaq: 95, Qurb al-Isnad: 10, 'Ilal al-Szarai': 344
63. 'Ilal al-Szarai': 344
64. al-Kafi 3:296, Tahdhib al-Ahkam 2:322
65. al-Faqih 1:508, al-Hidajah: 53

66. al-Kafi 3:461, Tahdhib al-Ahkam 3:137, al-Faqih 1:509
67. al-Faqih 1:527
68. al-Dża'farij: 241, al-Mustadrak 6:191
69. Tahdhib al-Ahkam 3:244
70. Ibid.
71. al-Dża'farij: 43
72. Ibid.
73. Da'aim al-Islam 1:183
74. Tahdhib al-Ahkam 2:281
75. Tahdhib al-Ahkam 2:123
76. Tahdhib al-Ahkam 2:311
77. Ibid., 2:289
78. Tahdhib al-Ahkam 2:105
79. Qurb al-Isnad: 56
80. al-Mustadrak 7:539
81. 'Ilal al-Szarai': 363
82. 'Afarif al-Ma'arif: 335
83. al-Kafi 3:307, Łasa'il al-Szi'ah 4:671
84. Madżma' al-Bajan 10:289 – Surah al-Dżumu'ah (62)
85. al-Ichtisas: 228, al-Mustadrak 11:309
86. 'Ujun Achbar al-Rid'a 2:122, Łasa'il al-Szi'ah 4:758
87. Madżma' al-Bajan 10:550 – Surah al-Kauthar (108)
88. Tahdhib al-Ahkam 2:284, Łasa'il al-Szi'ah 4:640
89. al-Faqih 1:284, Łasa'il al-Szi'ah 4:641
90. Tahdhib al-Ahkam 2:53
91. Da'aim al-Islam 1:200
92. Ibid., 1:202

Rozdział 17: Etykieta postu

1. al-Kafi 4:90
2. al-Kafi 4:91
3. Łasa'il al-Szi'ah 7:367

4. al-Kafi 4:92, al-Faqih 2:93, Tahdhib al-Ahkam 4:307, al-Chisal: 606
5. Makarim al-Achlaq: 32
6. al-Kafi 4:153, Da`aim al-Islam 2:111
7. al-Kafi 4:152
8. Tahdhib al-Ahkam 4:198
9. al-Muqni`ah: 316
10. Makarim al-Achlaq: 29
11. al-Faqih 2:99, Amali al-Saduq: 57
12. Da`aim al-Islam 1:282
13. al-D`a'farijat: 40, Na'adir al-Rafandi: 39, Bihar al-An'ar 91:122
14. al-Muqni`: 46, al-Faqih 1:508
15. al-Mustadrak 7:520
16. Iqbal al-A'mal: 20
17. Madzmu'at Larram: 255
18. 'Ujun Achbar al-Rid'a 2:70
19. Tahdhib al-Ahkam 4:155
20. Da`aim al-Islam 1:267
21. Da`aim al-Islam 1:280
22. Tahdhib al-Ahkam 4:83
23. Ibid., 4:195

Rozdział 18: Etykieta I'tikaf

1. al-Faqih 2:189, Da`aim al-Islam 1:286, al-Kafi 4:175, al-Mustadrak 7:560
2. al-Faqih 2:183
3. al-Kafi 4:175

Rozdział 19: Etykieta jałmużny

1. al-Mahasin: 17, al-Kafi 8:89, al-Faqih 4:189, Madzmu'at Larram 2:299
2. al-Kafi 4:15
3. Muhadz al-Da'awat: 196
4. Makarim al-Achlaq: 24

5. Tuhaf al-'Uqul: 33
6. Kaszf al-Ghummah 1:10
7. 'Uddat al-Da'i: 101
8. 'Ilal al-Szara'i: 155

Rozdział 20: Etykieta recytacji Koranu

1. Bihar al-Anłar 81:68 i 92:216, al-Mustadrak 1:465
2. Madżma' al-Bajan 10:378 – Surat al-Muzammil, Fajd' al-Qadir 5:238
3. Ruh al-Dżinan, Abi al-Fattuh al-Razi 11:30 – Surat al-Hadid (57), al-Durr al-Manthur 6:170 – Surat al-Hadid (57), Bihar al-Anłar 92:312
4. Madżma' al-Bajan 8:325, Bihar al-Anłar 92:316
5. Madżma' al-Bajan 10:472, 473 – Surat al-A'la (87)
6. al-Durr al-Manthur 6:296 – Surat al-Qijamah (75), Bihar al-Anłar 92:219
7. al-Durr al-Manthur 6:356 – Surat al-Szams (91), Bihar al-Anłar 92:220
8. Bihar al-Anłar 85:5
9. Tafsir al-'Ajjaszi 2:295 – Surat al-Isra' (17), Bihar al-Anłar 92:326, Tafsir Furat al-Kufi: 85
10. al-Da'afat: 47, al-Mustadrak 4:427
11. al-Kafi 2:634
12. Madżma' al-Bajan 10:512
13. Madżma' al-Bajan (10): 61
14. Madżma' al-Bajan 5:116 – Surat Junus (10)
15. Madżma' al-Bajan 10:567 – Surat al-Ichlas (112)
16. al-Durr al-Manthur 1:18 – Surat al-Baqarah (2)
17. Thałab al-A'mal: 146
18. Tafsir al-Qummi 2:393 – Surat al-Muddathir (74), Bihar al-Anłar 9:245

Rozdział 21: Modlitwy Du'a

1. al-Da'afat: 47, al-Mustadrak 4:427
2. 'Uddat al-Da'i: 196
3. al-Dża'farijat: 186
4. 'Ałali al-La'ali 1:145, al-Mustadrak 8:137, Madżma' al-Bajan 9:41 – Surat al-Zuchruf, Bihar al-Anłar 76:293

5. 'Atali al-La`ali 1:156
6. Makarim al-Achlaq: 36, Da`aim al-Islam 2:157, Kaszf al-Ghummah 1:164
7. Makarim al-Achlaq: 36
8. Ibid.
9. Ihja` 'Ulum al-Din 2:367
10. Amali al-Tusi 2:209
11. Makarim al-Achlaq: 38, al-Mustadrak 5:36
12. Makarim al-Achlaq: 38
13. Makarim al-Achlaq: 38, al-Kafi 2:536
14. al-Kafi 6:293
15. Makarim al-Achlaq: 27
16. Makarim al-Achlaq: 27 and 143
17. al-Kafi 6:294, al-Mahasin: 436
18. al-Kafi 6:336, 'Ujun Achbar al-Rid'a 2:38
19. al-Faqih 1:23 i 25
20. Kamil al-Zijarat: 322, al-Faqih 1:179
21. Kamil al-Zijarat: 320, Bihar al-Anfar 102:296
22. al-Kafi 2:97
23. Da`aim al-Islam 1:145, Fajd' al-Qadir 5:143
24. al-Faqih 1:489, Tafsir al-'Ajjaszi 1:165 – Surat Ale 'Imran (3)
25. al-Faqih 1:487, Bihar al-Anfar 87:205
26. al-Mustadrak 5:52
27. al-Kafi 2:548, Bihar al-Anfar 86:2
28. Bihar al-Anfar 86: 130
29. Iqbal al-A'mal: 320, Bihar al-Anfar 35:289
30. Falah al-Sa`il: 171, al-Mustadrak 5:94
31. Bihar al-Anfar 86: 217
32. al-Dza'fariyat: 40
33. Kanz al-Fala'id 1:385, Bihar al-Anfar 86:18
34. Iqbal al-A'mal: 553
35. Ibid., 699-700

36. Iqbal al-A'mal: 17, al-Kafi 4:70, al-Faqih 2:100, Tahdhib al-Ahkam 4:196
37. al-Kafi 2:503
38. Qurb al-Isnad:4, Bihar al-Anfar 95:341
39. Muhaj al-Da'afat: 296
40. Manaqib Ale Abi Talib 1:147
41. al-Kafi 2:468
42. Kaszf al-Ghummah 2:150,151
43. al-Kafi 2:524, Bihar al-Anfar 86:289
44. Muhadz al-Da'afat: 10
45. Bihar al-Anfar 95:197
46. Iqbal al-A'mal: 628, Bihar al-Anfar 98:376
47. Falah al-Sa'il: 138-1401
48. al-Faqih 1:335, Bihar al-Anfar 86:186
49. al-Mustadrak 7:446, Bihar al-Anfar 98:74, Iqbal al-A'mal: 63
50. Amali al-Shaykh al-Mufid: 347
51. Muhadz al-Da'afat: 70
52. Dzami' al-Achbar: 132
53. Ibid.
54. Ibid.
55. 'Afarif al-Ma'arif: 454
56. Bihar al-Anfar 95:218
57. al-Chisal: 329, Bihar al-Anfar 72:191
58. Iqbal al-A'mal: 684-685
59. Ibid., 687
60. 'Afarif al-Ma'arif: 428
61. Munjat al-Murid: 107
62. Ibid.
63. al-Durr al-Manthur 2:8 – Surat Ale 'Imran (3)
64. Madzma' al-Bajan 6:283, Bihar al-Anfar 59:356
65. Madzma' al-Bajan 6:283, Bihar al-Anfar 59:357
66. Amali al-Tusi 1:128

67. Bihar al-Anʿar 60:17

68. Muhadż al-Daʿaʿat: 172, Bihar al-Anʿar 94:268

Rozdział 22: Pielgrzymka (Hadżdż)

1. al-Kafi 4:428

2. al-Kafi 4:408

3. al-Mahasin: 574

4. al-Dżaʿarijat: 64

5. Tahdhib al-Ahkam 5:205, Fajd al-Qadir 5:227

6. al-Kafi 4:502, al-Faqih 2:507

7. al-Muqni`: 70

8. Ibid., 46

Addendum: Przekazy dodane w perskim tłumaczeniu niniejszej książki

1. al-Kafi 5:254

2. al-Ihtidżadż 1:211

3. Bihar al-Anʿar 98:321

4. Ibid., 96:234

5. Daʿaim al-Islam 2:179

6. Tuhaf al-ʿUqul: 446

7. Daʿaim al-Islam 1:200

8. Bihar al-Anʿar 100:60, al-Gharat 1:47

9. Bihar al-Anʿar 23:116

10. Ibid.

11. Tafsir Furat al-Kufi: 139, Bihar al-Anʿar 23:248

12. Bihar al-Anʿar 82:148

Spis treści

Wstęp	3
Rozdział 1: Charakter i cechy moralne Proroka	7
Rozdział 2: Jego relacje z ludźmi	21
Rozdział 3: Czystość i upiększanie się	38
Rozdział 4: Etykieta podróży	42
Rozdział 5: Etykieta ubioru	45
Rozdział 6: Jego zwyczaje w domostwach i budynkach	49
Rozdział 7: Zwyczaje związane ze snem	51
Rozdział 8: Zwyczaje związane z małżeństwem i dziećmi	53
Rozdział 9: Jedzenie, picie i maniery przy stole	57
Rozdział 10: Etykieta ubikacji	64
Rozdział 11: Zmarli i zwyczaje związane ze śmiercią	66
Rozdział 12: O leczeniu	69
Rozdział 13: Mycie zębów	70
Rozdział 14: Łudu'	71
Rozdział 15: Ghusl	73
Rozdział 16: Etykieta Salat (modlitwy rytualnej)	74
Rozdział 17: Etykieta postu	86
Rozdział 18: Etykieta I'tikaf	89
Rozdział 19: Etykieta jałmużny	90
Rozdział 20: Etykieta recytacji Koranu	91
Rozdział 21: Modlitwy Du'a	93
Rozdział 22: Pielgrzymka (Hadżdż)	107
Addendum: Przekazy dodane w perskim tłumaczeniu niniejszej książki	108
Źródła hadisów	110

THE WORLD
FEDERATION
OF KHOJA SHIA ITHNA-ASHERI MUSLIM COMMUNITIES

